

Advocatenblad

SINDS 1918

A **actueel** — nauwelijks advocaten voor kroongetuigen

N **van de nova** — sociaal kantoor van de toekomst

V **vak & mens** — stagiairs trainen hun weerbaarheid

J **juridisch** — kronieken bestuursprocesrecht, familierecht

Kijk voor het actuele nieuws op advocatenblad.nl

Het geheim van de hoogvliegers

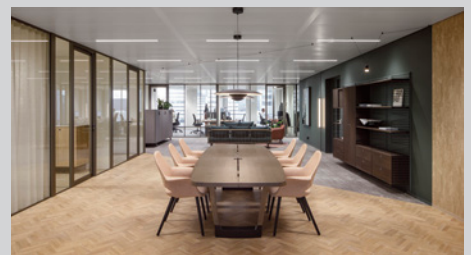

EEN EERSTE INDRUK DIE PLEIT VOOR SUCCES!

VEGA Projects: Sterk in ontwerpen en bouwen sinds 2004. Voor prominente advocatenkantoren zoals **Kennedy van der Laan, Ysquare en vele anderen** hebben we solide fundamenten gelegd in de vorm van unieke kantooromgevingen. In een branche waar details en precisie van cruciaal belang zijn, bundelen we onze krachten met

eigenaren, huurders, architecten en ontwikkelaars. Van concept tot sleuteloverdracht, ons streven is altijd een overtuigende samenwerking. Ons portfolio getuigt van expertise en onze ambitie kent geen grenzen. Bent u klaar om samen een sterk statement te maken? **Ontdek onze projecten en neem contact op!**

we design, we build, we deliver

VEGA Projects BV
Keienbergweg 56 | 1101 GC Amsterdam
+31 (0)85 833 66 66
info@vegaprojects.nl | vegaprojects.nl

COLOFON

Publicatiedatum 14 november 2023

103e jaargang

Het *Advocatenblad*, het blad voor de Nederlandse advocatuur, verschijnt 10 keer per jaar en wordt uitgegeven door Boom juridisch. De van de Nederlandse orde van advocaten onafhankelijke redactie stelt de inhoud samen. De redactie werkt volgens de Leidraad van de Raad voor de Journalistiek. Het volgende nummer verschijnt op 19 december.

Hoofdredacteur

Kees Pijnappels

Redactie

Francisca Huijting-Mebius, Carmen Geukers

Advocaat-redactieleden

Jan Wouter Alt, Aldert van der Bent, Yola Geradts, Karol Hillebrandt, Elpiniki Kolokatsi, Jack Linssen, Christiane Verfuurden, Rogier Wolf

Vormgeving

Textcetera, Den Haag

Druk

Wilco, Amersfoort

Citeerwijze

Adv.bl. 2023-09, p.

Aan dit nummer werkten mee

Sandra Braakmann, Nathalie de Graaf, Charlotte Helmer, Daniëlle de Jonge, Myrthe Monfrance, Arent Jan Oskam, Robert Sanders, Tatiana Scheltema, Trudeke Sillevius Smitt, Floris Tilanus, Ruud Tuinstra, Harry Veenendaal, Marco de Vries, Bendert Zevenbergen.

Redactionele bijdragen

De redactie is te bereiken via redactie@advocatenblad.nl of tel 06-1349 9513. Opiniëbijdragen kunt u naar dat e-mailadres sturen. Per 500 woorden leveren deze 1 opleidingspunt op. De redactie heeft het recht bijdragen in te korten.

Boom juridisch

Selma Soetenhorst-Hoedt (uitgever)

Abonnementen

De abonnementsprijs bedraagt € 259 per jaar (excl. btw, incl. verzendkosten). Een abonnement biedt u naast de gedrukte nummers tevens het online-archief vanaf 2001 én een e-mailattending. Abonnementen kunnen op elk gewenst tijdstip ingaan en worden stilzwijgend verlengd, tenzij het abonnement schriftelijk wordt opgezegd. Na afloop van het eerste abonnementsjaar dient u rekening te houden met een opzegtermijn van één maand. Kijk op www.tijdschriften.boomjuridisch.nl voor meer informatie.

Wilt u een abonnement afsluiten of heeft u vragen?

Neem dan contact op via klantenservice@boomdenhaag.nl of via telefoonnummer 070-330 70 33.

Bezorging

Het *Advocatenblad* niet ontvangen?

Stuur een bericht naar klantenservice@boomdenhaag.nl.

Adreswijzigingen

Adreswijzigingen van advocaten: adres@advocatenorde.nl.

Andere abonnees: klantenservice@boomdenhaag.nl of bellen met 070-33 070 33.

Website

Alle voorgaande nummers, kronieken en veel losse artikelen zijn ook te vinden op advocatenblad.nl. Advocaten met een account hebben onbeperkt toegang tot de website. Een account kan worden gecreëerd m.b.v. het wachtwoord *Advocatenblad*.

Advertentiedeelname en media-advies

Capital Media Services B.V., tel 024-3607710,

mail@capitalmediaservices.nl;

direct advertenties boeken via www.aplanner.nl.

Behoudens door de Auteurswet gestelde uitzonderingen, mag niets uit deze uitgave worden veeleenvoudigd of openbaar gemaakt zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, aanvaarden de auteur(s), redacteur(en) en uitgever geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten of onvolkomenheden.

Het al dan niet op verzoek van de redactie aanbieden van artikelen aan het *Advocatenblad* impliceert toestemming voor openbaarmaking en veeleenvoudiging t.b.v. de (elektronische) ontsluiting van (delen van) het *Advocatenblad* in enige vorm.

ISSN 0165-1331

Omslagfoto: Angeline Swinkels

 ten geleide

Verkiezingsprogramma's

Net als in het verleden heeft de NOvA ook deze keer een commissie ingesteld om de verkiezingsprogramma's op hun rechtsstatelijkheid door te lichten. Het is tenslotte de advocaat die een wezenlijke rol speelt bij de juridische bescherming van de rechten en vrijheden van de burger in een democratische samenleving. Het is belangrijk dat de kiezer kennis kan nemen van de opvattingen van politieke partijen die de rechtsstaat raken.

De uitkomsten van het op 6 november gepresenteerde rapport laten een wisselend beeld zien. Positief is de aandacht van veel partijen voor de rechtsbedeling en de rol daarin van de advocaat. In veel programma's worden mooie woorden gewijd aan de noodzaak burgers eenvoudig toegankelijke, snelle en effectieve rechtspraak te bieden als onmisbare pijler in de rechtsstaat, met voldoende middelen om dat mogelijk te maken en om te voorzien in adequate rechtsbijstand.

Zo wordt vaak gepleit voor extra investeringen in de sociale advocatuur en voor verlaging van de griffierechten. Maar als het op het waarborgen van fundamentele rechten en vrijheden van alle burgers aankomt, om de zekerheid van een eerlijk proces of de toegang tot de rechter is de situatie zorgelijker. Het betreft dan veelal plannen op het gebied van grote maatschappelijke en politieke vraagstukken, zoals immigratie.

Het zijn die vraagstukken waarbij het blijkt dat de rechtsstaat, ook internationaal, het eerst onder druk komt te staan. Bij deze reële uitdagingen waarvoor de politiek zich gesteld ziet, zullen die oplossingen moeten worden gekozen die de rechtsstaat zelf niet ondermijnen. Wie bepaalde groepen burgers de toegang tot de onafhankelijke rechter ontzegt of belemmert, doet de rechtsstaat geweld aan. Daarover zal de nodige discussie moeten worden gevoerd. In het debat over deze rechtsstatelijke opgaven speelt de NOvA uit hoofde van haar taak een rol. Dit rapport kan daartoe een aanzet geven.

— door **Robert Crince le Roy**
Algemeen deken NOvA

Deze editie

A actueel

- 3 Ten geleide, Colofon
- 8 Gespot op social media
- 9 Citaat, Tuchtcast, Column Harry Veenendaal
- 11 In Beeld
- 12 'Meer ruimte voor nieuwkomers'
- 17 Advocaten voor kroongetuigen op één hand te tellen

20 Politiek een-tweetje voor een betere indexering

- 22 De advocatuurlijke kieswijzer
- 26 Lawyers for Lawyers: Moskou gebruikt tactiek van chaotische repressie

V vak & mens

- 28 Hoogvliegers over hun sleutel tot succes
- 34 Gezien
- 35 Meesterlijke podcasts, Tuchtrectcolumn
- 36 Nog een lange weg te gaan naar goed jeugdrecht

42 Jonge advocaten leren zich verweren

- 49 De dealmaker
- 50 Impact
- 53 Advocaat en algoritme
- 54 Sleutelen aan het appelprocesrecht
- 56 Praktijk

N van de nova

60 Het sociaal advocatenkantoor van de toekomst

- 64 Kroongetuigenregeling en vertrouwelijkheid centraal in Gerbrandydebat
- 67 Veelgestelde vragen
- 68 Vacature
- 69 Kort nieuws
- 70 Hoe herken je corruptie en omkoping?
- 73 Helft verkiezingsprogramma's voldoet niet aan normen rechtsstaat
- 75 Transfers
- 78 Van de tuchtrechter

J juridisch

- 82 Juridische analyse: Model ouderschapsplan in nieuw jasje
- 86 Even opfrissen: Prorogatie bij de kantonrechter
- 89 Kroniek Bestuursprocesrecht 2022-2023

98 Kroniek Personen- en familierecht en erfrecht 2023

Kijk voor het actuele nieuws op advocatenblad.nl

Creëer uw perfecte lente

BRONKHORST. EXCLUSIEVE BUITENRUIMTES & WELNESS.

Start deze herfst met uw droom buitenverblijf.

Bouwen in de herfst betekent in het voorjaar genieten van uw buitenverblijf. Beeld uzelf eens in: barbecues en gezellige avonden met familie en vrienden. Samen maken we uw buitenleven perfect. Scan de QR-code en vraag onze brochure aan of plan een afspraak via [bronkhorstbuitenleven.nl](https://www.bronkhorstbuitenleven.nl)

BRONKHORST

TOTJ RECHT

Annelies Groenewegen,
*dé specialist roladministratie &
termijnbewaking.*

Jouw termijn is mijn grootste zorg.

- ✓ Werkt virtueel en is flexibel in de ruimste zin des woords.
- ✓ Kennis van procesreglementen en alle afwijkende regels.
- ✓ Vraagbaak en vast aanspreekpunt voor alle rol-vragen.
- ✓ Samenwerking met secretariaat en eventuele begeleiding.
- ✓ Werkt met Armarium, dé software voor termijnbewaking.

www.totjerecht.nl

06 55 836 526

annelies@totjerecht.nl

Ben jij een **ambitieuze
advocaat – medewerker**
die graag mee helpt
het kantoor verder
te laten groeien?

Dan zoeken wij jou.
Voor informatie: scan de QR code of kijk op
www.jdb-advocaten.nl/openstaande-vacatures.

Papiermolen 10 • 3994 DK Houten
030 - 760 10 00

JUSTICEFORYOU

Vacature:
Advocaat - medewerker
*Sociale advocatuur -
vreemdelingenrecht, strafrecht,
detentierecht*

Meer info

<https://www.advocatenblad.nl/vacatures/advocaat-34/>

Geïnteresseerd?

Stuur dan je motivatiebrief met CV, en eventueel cijferlijsten bachelor, master en andere beoordeling(en) naar:
karsten@justiceforyou.nl.

Neem voor vragen contact op met:
mr. drs. M.A.M. Karsten, 06 - 19 55 28 17.

Amstelboulevard 184, 1096 HM in Amsterdam

www.justiceforyou.nl

17

'Het bijstaan van kroongetuigen wordt aantrekkelijker als dat qua werkbelasting en financiën redelijk te doen is.'

actueel

Nieuws

— 'Nederland moet derden toestaan deel te nemen in advocatenkantoren'

Nieuws

— Op de valreep extra geld voor sociale advocatuur

 gespot op social media

x

Mevrouw de Advocaat

En weer 4 mensen onnodig aan het werk gezet...

Rechter Jos (Jos Vink)

Een vrouw vraagt de rechter op de zitting om zijn legitimatie dan wel zijn beëdiging, mandaat, volmacht of inschrijving bij de Kamer van Koophandel te laten zien. De rechter gaat daar niet op in waarop de vrouw een wrakingsverzoek indient. Uitspraak: <https://tinyurl.com/y5xdmuer>

linkedin

Ingrid Vledder - familierechtspecialist

Op de valreep van mijn herfstvakantie nog beroep instellen bij het hof Amsterdam. Daar hoort dan ook bij dat het procesdossier in eerste aanleg in zevenvoud (!) wordt ingediend. Vijf exemplaren voor het hof, eentje voor de wederpartij en eentje voor de Raad voor de Kinderbescherming.

Waarom het hof vijf exemplaren nodig heeft is een goede vraag, maar daar gaat het nu niet om. Dat exemplaar voor de Raad? Waar is dat voor nodig?

Ik zie nooit meer een Raadsmedewerker ter zitting met een papieren exemplaar. Bij binnenkomst bij de Raad zal het dus ingescand worden en het papieren exemplaar vernietigd. Ik heb zelf ook de stukken digitaal. Met alle liefde stuur ik een digitale versie naar de Raad. Scheelt iedereen een hoop werk en is beter voor het milieu.

Fijne vakantie iedereen!

[#rechtspraak](#) [#familierecht](#)

instagram

lima_advocatuur

Zij aan zij voor vrede. Mooie bijeenkomst vandaag. Dank voor de aanwezigheid.

linkedin

Richard Korver Advocaten

Kunnen we afspreken elkaar met rust te laten als iemand gewoon zijn werk doet?

Richard Korver

De horror

Echtscheidingsadvocaat doodgeschoten voor haar kantoor in België [nu.nl](#)

x

Advocatenkantoor Bos

Wat is dat toch met arrestantencolplex Houten? Nog steeds dat apert disfunctionerende intercom telefoonsysteem. Probeer inmiddels 4 uur lang een client te spreken. 12x wordt de telefoon niet opgenomen. 1x wel. Zou "zo" worden teruggebeld. Dat is inmiddels 1,5 uur geleden.

‘Wat kunnen we verwachten als zich een zaak aandient over wat er nu in Gaza gebeurt? Als in de toekomst een Hamas-commandant een voet over de Nederlandse grens zet, wordt die ongetwijfeld vervolgd. Dat moet en is goed. Problematisch wordt het dat wanneer een Israëliische generaal naar Nederland reist, hij minder te vrezen heeft.’

Liesbeth Zegveld pleit in *NRC* voor een eerlijker naleving van het oorlogsrecht.

Passend en geboden

Luister naar een nieuwe aflevering van de podcast *Passend en geboden*.

In de maandelijkse podcast *Passend en geboden* bespreekt presentator Hidde Bruinsma (die het stokje overneemt van Erik Jan Bolsius) tuchtuitspraken met advocaten Tjitske Cieremans en Robert Sanders, beiden gespecialiseerd in

het tuchtrecht. In de zesde aflevering: een masterclass in smoezen bedenken, rechtstreeks contact met de verzekering, een juridische strijd over een erfenis en meer. De ‘tuchtcast’ *Passend en geboden* is te vinden in Apple Podcast, op Spotify en via de website van het *Advocatenblad*.

Big-box law

Als het aan Christiaan Stokkermans (hoogleraar ondernemingsrecht) en Annie de Roo (universitair hoofddocent rechtsvergelijking en geschilbeslechting) ligt, moeten niet-advocaten – zoals *hedge funds* – de mogelijkheid krijgen om met kapitaal deel te nemen in advocatenkantoren. Deze constructie heet ABS, oftewel alternatieve bedrijfsstructuren. Hierop valt wel het een en ander af te dingen.

Allereerst wordt de toegang tot het recht van cliënten afhankelijk van het beleid van de aandeelhouders. Stapt een agressief *hedge fund* in, dan zullen als eerste de pro-Deo-activiteiten worden geschrapt bij gebrek aan winstgevendheid. Het maatschappelijk dienstverlenende karakter van de advocaat zal verdwijnen. Want in feite wordt de rechtsbeoefening gelijkgesteld met iedere andere willekeurige commerciële activiteit. En in dat geval verdwijnt de onafhankelijkheid van de advocaat als sneeuw voor de zon. Het is bovendien onvermijdelijk dat tal van belangenverstrengelingen zullen ontstaan als investeerders eigenaar zijn van advocatenkantoren. Denk bijvoorbeeld aan een verzekeraar die een meerderheid in het aandelenkapitaal heeft van een letselschadekantoor. Ook zal het voortbestaan van kleine kantoren en eenpitters existentieel onder druk komen te staan. *Corporate raiders* zoals *hedge funds* zijn tenslotte op zoek naar de meest winstgevende praktijken. Minder winstgevende advocaten – denk aan de sociale advocatuur – raken steeds meer geïsoleerd en zullen verdwijnen. Het is daarnaast ondoenlijk om toezicht te houden op door buitenlands (risico)kapitaal gefinancierde kantoren. Ondanks de mooie ambities om een nieuw toezichthoudend orgaan in te richten, zal het toezicht – laat staan invloed – op buitenlandse aandeelhouders nagenoeg non-existent zijn. En is rekening gehouden met de juridische afdelingen van grote cliënten? Denken Stokkermans en De Roo werkelijk dat grote multinationals staan te springen om advocatenkantoren waarvan de aandeelhouders uit commerciële *hedge funds* bestaan?

ABS komt neer op *big-box law*. Extern gefinancierde advocatenkantoren zullen zo snel mogelijk claims willen schikken om zo veel mogelijk zaken te kunnen behandelen. Men zou zelfs kunnen beweren dat ABS de rechtsstaat en – in het verlengde daarvan – de democratie onder druk zet. Ik realiseer mij terdege dat de wereld imperfect is. Grootkapitaal investeert ook al in andere bedrijven met een maatschappelijke functie zoals kranten, social media en nu kennelijk advocatenkantoren. Het suboptimale van deze ontwikkeling is dat *hedge funds* principieel geen oog hebben voor algemeen belang. Vanuit dat perspectief zeg ik: ABS? Niet doen.

door Harry Veenendaal

Cultivating excellence through coaching & training

Branch Out verzorgt workshops op het gebied van vaardigheden in het Engels voor juridische professionals. Branch Out werkt met het uitgangspunt dat "taal" niet op zichzelf staat. Branch Out-trainingen combineren (juridische) vaardigheden met (talen)kennis én houden rekening met interculturele nuances.

- ✓ Legal English Writing Skills
- ✓ Dutch Law in English
- ✓ English in Commercial Mediation
- ✓ Drafting better Contracts in English

Voor meer
informatie
gaat u naar
branch-out.eu

Tips en weetjes
op het gebied van
Legal English?

Lees onze blog op
branch-out.eu/blog

in beeld

Bollebozen

— beeld Jasper Timmermans

Het was dan wel een druilerige dag, maar dat mocht de stemming niet drukken. Wijn & Stael Advocaten vierde op 12 oktober zijn 75-jarig bestaan en liet de stad Utrecht, bakermat van het kantoor, genereus meedelen in de feestvreugde. Utrecht kreeg zestigduizend bloembollen cadeau en burgemeester Sharon Dijksma werd uitgenodigd om er een paar te komen planten. Managing partner Else Loes Pasma hielp natuurlijk en schepte eveneens wat bollen in een plantgat. Een ogenblik lang bewerkten de vrouwen eendrachtig het land aan de Maliesingel, tegenover de ingang van het kantoor. Meer had de fotograaf niet nodig om dat moment vast te leggen.

Wijn & Stael Advocaten omschrijft zichzelf als een vooraan-

staand advocatenkantoor met een Utrechts hart. Het zamelt onder meer geld in voor een softwareprogramma dat in een vroeg stadium taalachterstand bij jonge kinderen opspoorst. Het kantoor wordt gerund door twee vrouwelijke managing partners en telt inmiddels meer vrouwelijke dan mannelijke advocaten. Oprichters Sjeff Wijn en Jules Stael hadden dat in hun tijd waarschijnlijk niet kunnen bevroeden.

Kansengelijkheid, diversiteit en inclusie staan hoog in het vaandel bij Wijn & Stael. Logisch dus dat het jubileumfeest dat 's avonds losbarstte in TivoliVredenburg in het teken stond van 'generatiediversiteit'. Diversiteit is ook wat de zestigduizend bloembollen beloven voor volgend voorjaar, als de Utrechtse Maliesingel een bont kleurenspektakel laat zien.

COOP

Welcome to Goldhawk Road's Co

‘Meer. ruimte voor nieuwkomers’

— door **Kees Pijnappels**

Nederland moet, net als andere landen, niet-advocaten de mogelijkheid geven om met kapitaal deel te nemen in advocatenkantoren. Dat biedt zowel kansen aan consumenten als advocaten, stellen wetenschappers van de Erasmus Universiteit in Rotterdam.

In opdracht van het WODC en het ministerie van Justitie en Veiligheid onderzochten Christiaan Stokkermans (hoogleraar ondernemingsrecht) en Annie de Roo (universitair hoofddocent rechtsvergelijking en geschilbeslechting) of en hoe Nederland zogeheten ‘alternatieve bedrijfsstructuren’ (ABS) voor advocaten moet toestaan.

KAPITAALDEELNEMING

In Nederland zijn kapitaaldeelnames in advocatenkantoren door derden slechts zeer beperkt toegelaten. Specifiek voor rechtsbijstandsverzekeraars en schaderegelingskantoren bestaat wel de mogelijkheid om in-huis advocaten te laten optreden voor verzekerde cliënten. Daarnaast loopt er een experiment, onder meer bij BrandMR, dat ruimte laat voor rechtsbijstand aan niet-verzekerden.

Volgens de onderzoekers was Nederland in internationaal opzicht lange tijd liberaal, omdat hier advocaten samenwerkingsverbanden mogen aangaan met notarissen, belastingadviseurs en octrooigemachtigden.

Inmiddels zijn we ingehaald door andere Europese landen, stellen ze vast.

Niettemin noemen ze het toelaten van ABS een aantrekkelijke optie voor Nederland, waarbij de Engelse aanpak model kan staan. Het biedt kansen voor praktijkmodellen die de belangen van zowel consumenten als advocaten lijken te kunnen bevorderen, menen de beide wetenschappers. Alternatieve bedrijfsvormen leiden tot een gevarieerder dienstenaanbod en meer keuzevrijheid voor consumenten, luidt de conclusie. Ook advocaten krijgen meer vrijheid om het beroep uit te oefenen.

SAMENWERKING

Concreet bepleiten ze samenwerkingsverbanden van advocaten met andere beroepsgroepen en kapitaalinvesteringen door derden. ‘Met name de ontwikkelingen op IT-gebied (waaronder AI) gaan razendsnel. Om daarin te kunnen investeren, zal veel kapitaal nodig zijn. Het kan de advocatuur en haar maatschappelijke prestaties ten goede komen, indien advocaten door het kunnen aantrekken van extern kapitaal meer ruimte krijgen voor investeringen.’

Co-op Legal Services

De onderzoekers bestudeerden uitgebreid de ervaringen met alternatieve bedrijfsvormen in onder meer Engeland, Duitsland en Frankrijk. Het onderzochte land waar de minste restricties gelden, is Engeland. Daar kunnen sinds 2012 strategische en financiële partners in een advocatenkantoor investeren. Multidisciplinaire samenwerking (MDP) mag sinds 2014. Duitsland en Frankrijk geven meer ruimte dan Nederland aan de samenwerking met andere beroepsgroepen, maar zijn nog terughoudend met het toelaten van kapitaalinvesteringen door derden. In de praktijk heeft de Engelse liberalisering (nog) geen revolutionaire verbetering in de toegang tot recht opgeleverd. Wel is duidelijk dat consumenten meer keuze hebben gekregen. Het gaat daarbij om zowel kleine als grote partijen die zich op een groot consumentenpubliek richten, zowel fysiek als online. Zo richt supermarktketen Co-op zich met hun *Legal Services* op consumenten, met vaste bedragen en/of *no win no fee*-garantie. Online platforms als *Farewill* en *Amicable* bieden expertise aan die nodig is rond een overlijden dan wel gericht op een echtscheiding in goed overleg. Ook online providers als *LegalZoom* en *Rocket Lawyer*, Amerikaanse bedrijven met Engelse dochtermaatschappijen, richten zich op het maatschappelijk middensegment. In Frankrijk en België komen advocatuurlijke franchiseorganisaties voor, bestaande uit een keten van kleine advocatenkantoren onder een gezamenlijk merk en *backoffice*. De ervaringen met deze dienstverlening zijn positief en lijken met name voor de middengroep van rechtzoekenden een interessante propositie, aldus de onderzoekers. Deze bedrijfsvorm is ook in Nederland toegelaten, maar komt nog nauwelijks voor. 'Kansen kunnen worden gegeven, moeilijk worden opgelegd,' concluderen ze.

Volgens de onderzoekers stellen kapitaalinvesteringen kantoren in staat nieuwe formules te lanceren, 'bijvoorbeeld met kostenbesparende innovatieve IT-oplossingen, kwaliteit bevorderende protocollen en/of toegankelijkheid bevorderende pakketaanbiedingen'.

Introductie van een vergunningplicht voor kantoren biedt niet alleen ruimte voor verbeterde regulering van en toezicht op advocatendiensten, stellen de onderzoekers van Erasmus. 'Dit zou mogelijkheden bieden voor advocaten in dienst van bijvoorbeeld een architectenbureau of een accountantskantoor om ondersteunende juridische diensten aan klanten van de werkgever aan te bieden.

De ruimte voor deze groep in-huis advocaten wordt daarmee in het algemeen vergroot.'

Ze benadrukken dat zowel toezicht als vergunningverlening moet worden ondergebracht bij een onafhankelijke autoriteit. De nog op te richten Onafhankelijk Toezichthouder Advocatuur (OTA) lijkt hen daarvoor prima geschikt. 'De taak van de OTA kan worden uitgebreid met reguleringstaken, met wettelijk vastgelegde reguleringsdoelen als leidraad. De OTA kan dan precieze vereisten (selectiecriteria en bijkomende voorschriften) voor toelating van ABS-en formuleren, en op basis daarvan vergunningen afgeven.'

VERANDERINGEN

Introductie van alternatieve bedrijfsvormen hoeft niet direct tot grote veranderingen te leiden, menen Stokkermans en De Roo. Ze verwijzen onder meer naar Engeland, waar alternatieve bedrijfsvormen, met niet-advocaten als financier en/of bestuurder, sinds 2012 toegelaten zijn. Consumenten en advocaten hebben er meer keuze gekregen in typen aanbieders van advocatendiensten. De kosten voor rechtsbijstand zijn echter niet gedaald. Het klassiek georganiseerde advocatenkantoor voert de boventoon. Circa tien procent van de kantoren kent een alternatieve bedrijfsvorm.

'De kleine schaal waarop veel advocaten werken en hun wisselende kwaliteit vormen een vrij instabiel fundament onder het huidige systeem'

Daarnaast stellen ze dat de bedrijfsmatige aanpak van commerciële bedrijven het werk van advocaten goede impulsen kan geven. 'De kleine schaal waarop veel advocaten werken en hun wisselende kwaliteit vormen een vrij instabiel fundament onder het huidige systeem, met weinig ruimte voor structureel betere en betaalbaardere dienstverlening.' Stokkermans en De Roo wijzen erop dat de Advocatenwet niet in de weg staat aan ABS, maar dat de eigen verordeningen (Voda) van de NOvA de ontwikkeling van ABS belemmeren.

Ook de kernwaarden van de advocatuur (waarbij met name onafhankelijkheid ten opzichte van de cliënt, derden en de behandelde zaak van belang is) kunnen 'op robuuste wijze' worden gewaarborgd, denken ze. Daarvoor zou er een vergunningplicht moeten komen voor vennootschappen en rechtspersonen die (mede) advocatendiensten aan het publiek aanbieden. Op die manier worden naast individuele advocaten dan ook kantoren rechtstreeks aan toezicht en tucht recht onderworpen. Daarbij kunnen onder meer geschiktheidseisen worden gesteld aan kapitaaldeelnemers en bestuurders die geen advocaat zijn.

RECHTSHULP IN DUITSLAND

onder andere:

Arbeidsrecht

Alimentatie

Erfrecht

Familierecht

Huurrecht

Innen van vorderingen

Letselschade

Verkeersrecht

Boven de Wolfskuil 3 D18 6049 LX Roermond T 085-0668944
nederland@duitsland.lawyer www.duitsland.lawyer

landelijk
register van
gerechtelijke
deskundigen

LRGD

*Hét register voor experts met
vakinhoudelijke en procedurele kennis*

www.lrgd.nl

Gezocht:

Jurist beroepszaken (32-40 uur)

Op zoek naar een uitdagende
juridische functie in Amsterdam?

Als Jurist Beroepszaken bij de
Nederlandse Orde van Belasting-
adviseurs (NOB) speel je een
cruciale rol in het adviseren en
ondersteunen van het NOB-bestuur
en de Commissie Beroepszaken
over niet-fiscaaltechnische
aspecten van het beroep van
belastingadviseur.

Lees meer.

www.nob.net/vacatures

KANSRIJKE ZAAK KOSTEN EEN STRUIKELBLOK?

Liesker Procesfinanciering draagt de proceskosten, van lopende en nieuwe procedures.
Wij krijgen alleen (terug)betaald als er ook een opbrengst is.

Uw cliënt procedeert daardoor financieel risicoloos, terwijl u verzekerd bent van betaling
van uw factuur.

Liesker Procesfinanciering is marktleider in Nederland, met een bewezen uitstekend track
record.

T +31 (0)76 530 36 00
E info@liesker.com

liesker.com

Kleos, Cloudsoftware voor het advocatenkantoor van de toekomst

Ontdek de 3 redenen waarom al meer dan 30.000 advocaten & juristen in Europa werken met Kleos:

- **Alles-in-1-software voor uw advocatenkantoor**
Dossierbeheer, tijdschrijven, facturatie en boekhouding in één.

- **Clëntenportaal**
Communiceer sneller met cliënten via het online cliëntenportaal, beveiligd conform NOVA richtlijnen.

- **E-mailintegratie Outlook**
Sla mailcorrespondentie automatisch op in dossiers

Probeer Kleos nu 3 maanden gratis en vrijblijvend.

Scan de QR-code of ga naar:
www.wolterskluwer.com/nl-nl/solutions/kleos om uw proefperiode aan te vragen.

Meer info? Neem contact op met onze accountmanager:
edin.husagic@wolterskluwer.com
of bel 06 215 422 18.

Advocaten voor kroongetuigen op één hand te tellen

In Nederland zijn nauwelijks nog advocaten te vinden die bereid zijn kroongetuigen bij te staan. Het kan daardoor in toenemende mate lastig worden rechtsbijstand voor kroongetuigen te organiseren, waarschuwen onderzoekers van de Universiteit Leiden in een rapport.

In opdracht van de NOvA onderzochten Leidse wetenschappers welke impact de huidige én de toekomstige kroongetuigenregeling hebben op de praktijkvoering en veiligheid van advocaten.

Die impact is groot, onder meer waar het gaat om werkbelasting, financiën en de inrichting van de praktijk. Kroongetuigenzaken vergen veel uren, waardoor er nauwelijks ruimte is voor andere zaken. Bovendien is het specialisme – het betreft zaken op toevoeging – niet bijzonder lucratief, aldus de onderzoekers. Daar komt bij dat een advocaat van een kroongetuige door andere potentiële cliënten niet als bijster aantrekkelijk wordt gezien, zeker niet als die (ook) uit de georganiseerde misdaad komen.

VEILIGHEID

Grootste struikelblok vormen echter de veiligheidsrisico's die advocaten van kroongetuigen en hun naasten lopen en de impact van de eventuele beveiliging. De moorden op Derk Wiersum, Peter R. de Vries en Redouan B., respectievelijk advocaat,

vertrouwenspersoon en zwager van kroongetuige Nabil B., hebben aangetoond hoe reëel die risico's zijn. Volgens het onderzoeksrapport lijken als gevolg van die aanslagen nog maar heel weinig advocaten anno 2023 bereid kroongetuigen bij te staan. 'Het heeft er alle schijn van dat zowel aan de strafrechtelijke als aan de civielrechtelijke kant het aantal advocaten dat (nog) kroongetuigen wil bijstaan op één hand te tellen is. Zorgen over veiligheid lijken daarvan een belangrijke oorzaak.'

De Leidse wetenschappers ondervroegen onder meer een aantal Nederlandse strafpleiters die eerder betrokken waren bij kroongetuigenzaken. Sommigen van hen gaven aan dat niet eens zozeer hun eigen veiligheid de doorslaggevende reden is geen kroongetuigen (meer) bij te staan, als wel die van hun naasten en de onbereidheid hen te confronteren met ingrijpende veiligheidsmaatregelen. Sommige anderen zeiden de afspraak te hebben gemaakt met het thuisfront om dergelijke bijstand niet (meer) te verlenen.

Beveiliging bij De Bunker voor het proces Marengo, waarin kroongetuige Nabil B. een belangrijke rol speelt.

ANIMO

Volgens de onderzoekers is het nodig dat meer advocaten dan nu zich bereid tonen kroongetuigen bij te staan. Dat zorgt er ook voor dat het huidige handjevol minder wordt belast. De rechtsbijstand aan kroongetuigen is een verantwoordelijkheid van de advocatuur als geheel, niet die van een enkeling, zo stellen ze. 'Dat vergt in ieder geval dat vanuit de beroepsgroep breder dan thans het geval is wordt onderkend en uitgedragen dat ook kroongetuigen in de kern verdachten zijn die net als "gewone" verdachten recht hebben op rechtsbijstand, ongeacht hun (met justitie meewerkende) procesopstelling.'

De onderzoekers komen met een aantal aanbevelingen om in de toekomst de animo voor kroongetuigenzaken onder advocaten te vergroten. Zo zouden nieuwe kroongetuigendeals alleen nog maar tot stand mogen komen als de veiligheid van alle (toekomstige) betrokkenen bij de zaak, inclusief advocaten, kan worden gewaarborgd. De Onderzoeksraad voor Veiligheid kwam eerder al tot dezelfde conclusie. Tot die tijd kan volgens de onderzoekers geen sprake zijn van een eventuele uitbreiding van de kroongetuigenregeling, zoals het kabinet beoogt.

ANONIEM

De Leidse onderzoekers opperen de mogelijkheid een werkwijze te ontwikkelen waarbij de identiteit van kroongetuigenadvocaten min of meer geheim blijft. Dat zou slechts bij uitzondering moeten gebeuren.

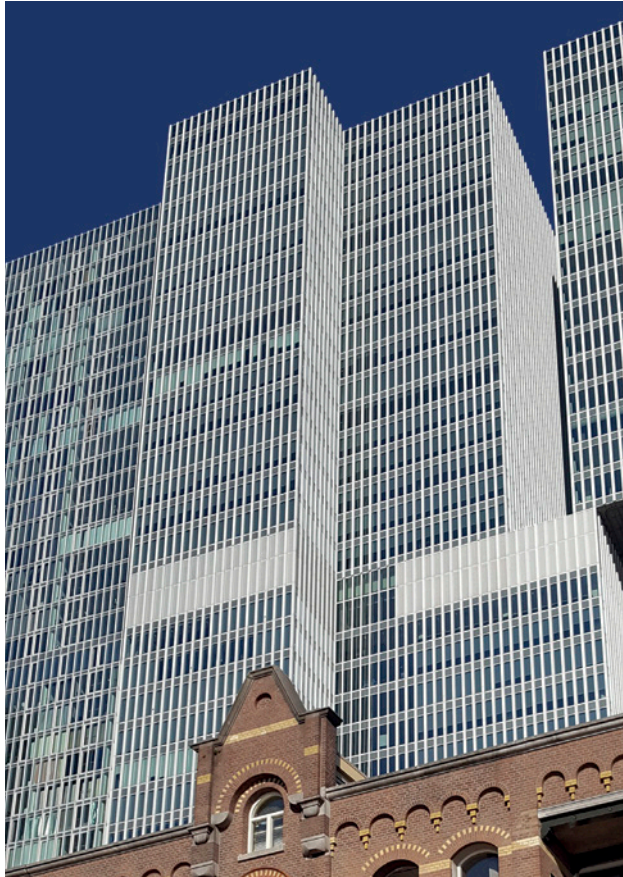
'Omwille van de externe openbaarheid van het strafproces zou volledig anonieme strafrechtelijke bijstand van kroongetuigen tot een minimum beperkt moeten blijven.'

'Het bijstaan van kroongetuigen zal vermoedelijk aantrekkelijker worden als dat wat betreft werkbelasting en financiën redelijkerwijs te doen is'

Ook aan werklast en beloning valt nog het een en ander te verbeteren. 'Het bijstaan van kroongetuigen zal vermoedelijk aantrekkelijker worden voor advocaten als dat specialisme zowel wat betreft werkbelasting en financiën als inrichting van de praktijk redelijkerwijs te doen is.' Daarvoor is meer waardering nodig 'in zowel materiële als immateriële zin', aldus een van de aanbevelingen in het rapport.

YEŞİLGÖZ

Het rapport was onderwerp van gesprek tijdens het jaarlijkse Gerbrandydebat in Den Haag. Demissionair minister van Justitie en Veiligheid Yeşilgöz beloofde daar dat de getuigenbeschermingsovereenkomst tussen Staat en kroongetuige in de toekomst onafhankelijk getoetst gaat worden. In die overeenkomst staat de veiligheid van de kroongetuige en diens omgeving centraal. Wie de toetsing straks gaat doen, is nog niet duidelijk.

DÉ PARTNER VOOR DE ADVOCATUUR

Wij zijn een ambitieus gerechtsdeurwaarders-
kantoor en **dé partner voor de advocatuur.**

Wij staan voor een accurate behandeling van
uw opdrachten, een vast contactpersoon voor
uw vragen en natuurlijk het zeer snel betekenen
van uw exploiten door heel Nederland.

GERECHTSDEURWAARDERS
**VELTHOVEN
DE KONING**

Bahialaan 500A • 3065 WC Rotterdam
010 - 820 88 16 • opdracht@vdk-gdw.nl

www.vdk-gdw.nl

**Advocaat medewerker bestuurs- en omgevingsrecht
Midden- Oost Nederland**

Equarius, doel-treffend in search en recruitment

Twee opdrachtgevers willen hun kantoor
versterken met een advocaat bestuurs- en
omgevingsrecht.

Het vastgoed team van een gerenommeerd
full-service kantoor werkt voor (semi-)overheden,
projectontwikkelaars en (grote en middelgrote)
bouwbedrijven. Men adviseert en procedeert
over alle aspecten van het omgevingsrecht, zowel
bestuurs- als civielrechtelijk.

Er zijn veel mogelijkheden voor advocaten met 6 of
meer jaren ervaring

Het omgevingsrecht team van dit middelgrote
kantoor heeft 2 partners en een enthousiaste
groep jonge advocaten die adviseren over
natuurontwikkeling, woningbouw, wegeaanleg,
stedelijke inpassingsplannen, vraagstukken op het
terrein van o.a. water en stikstof. Het team wil zich
versterken met een ervaren en ondernemende
bestuurs- en omgevingsrecht advocaat.

Vertrouwelijk informatie inwinnen kan bij Hans Voorhoeve, 06-14525652 | voorhoeve@equarius.com

Politiek een-tweetje • voor een betere • indexering

— door **Kees Pijnappels**

Nét voordat de Tweede Kamer met verkiezingsreces ging, dwong ze de regering extra geld uit te trekken voor de sociale advocatuur. Een wapenfeit, weggeslept voor de poorten van de hel of een toneelstukje?

Het hele jaar roepen advocatuur én politiek om het hardst om inflatiecorrectie voor de tarieven in de gesubsidieerde rechtsbijstand. Over heel 2022 stegen de prijzen in Nederland met tien procent, maar het tarief per toevoegingspunt ging op 1 januari maar met 0,67 procent omhoog naar 120,20 euro. Dat komt doordat de Raad voor Rechtsbijstand (lees: het ministerie) de indexering baseert op het inflatiecijfer van twee jaar geleden.

In het vroege voorjaar trok zowel de NOvA als de Vereniging Sociale Advocatuur Nederland (VSAN) aan de bel. De laatste noemde indexering van het tarief op korte termijn 'absoluut noodzakelijk' om de niet-natuurlijke uitstroom te stoppen en het vak aantrekkelijk genoeg te maken voor starters. Volgens de VSAN zijn de tarieven de laatste tien jaar ruim 25 procent achtergebleven op de inflatie.

In navolging bepleitte de NOvA zowel 'een noodinvestering' als een 'toekomstbestendige indexeringsformule'. Broodnodig om goede rechtsbijstand te blijven waarborgen, luidde de boodschap.

De achterblijvende indexering overschaduwde de blijdschap over de positieve houding van het kabinet ten aanzien van de sociale advocatuur. Weliswaar was de puntentoekenning in overeenstemming gebracht met het advies van de commissie-Van der Meer, maar jammer genoeg stoelde dat advies op de situatie in 2017. In die dagen was de inflatie nog stabiel. Ook het goedbedoelde plan van Weerwind om de sociale advocatuur met een veelomvattende aanpak duurzaam toekomstbestendig te maken, werd ruw ingehaald door de snel duurder wordende praktijk van alledag.

De Tweede Kamer pikte het signaal vrij snel op, de immer alerte Michiel van Nispen (SP) voorop. Hij vroeg verantwoordelijk minister Franc Weerwind te reageren op de noodkreet van de VSAN, maar de D66-minister gaf niet thuis.

Franc Weerwind

trekkelijk genoeg te maken voor starters. Volgens de VSAN zijn de tarieven de laatste tien jaar ruim 25 procent achtergebleven op de inflatie.

‘In één adem zei de minister zijn “waardering uit te spreken voor die motie” en “sympathiek te staan tegenover de strekking”’

Allereerst vond hij de soep aanzienlijk minder heet dan de VSAN die opdiende. ‘Gemiddeld genomen zijn de vergoedingen met meer dan dertig procent gestegen. Deze substantieel verhoogde vergoedingen vormen de basis voor verdere jaarlijkse indexeringen.’

Bovendien voelde Weerwind allerm minst voor aanpassing van de indexeringsmethode. De wet staat dat niet toe. Het is gewoon een kwestie van geduld voordat alles goed komt, suste de bewindsman. ‘Het percentage voor 2023 is gebaseerd op de ontwikkeling van de *indices* tussen 2020 en 2021. De hoge inflatie vanaf 2022 is hier dus niet in meegenomen, maar zal wel onderdeel zijn van de berekening van de indexering per 1 januari 2024.’

BEGRIJPELIJK

Zijn argumenten overtuigden niet. In een debat met Weerwind namen Songül Mutluer (PvdA) en Joost Sneller (D66) het stokje over van Van Nispen, inmiddels lid van de enquêtecommissie Fraudebeleid en Dienstverlening. Sneller bestempelde de oproep van de NOvA om een noodinvestering te doen als ‘begrijpelijk’. Mutluer drong er bij de minister op aan de kwestie nog dit jaar te regelen.

Weerwind hield nog wel voet bij stuk, maar bagatelliseerde het probleem niet langer. Hij zei dat hij als lid van de ministerraad is gebonden aan de begrotings-systematiek, onderstreepte dat de indexering veel te ingewikkeld is om zomaar te veranderen en beloofde dat in een brief nog eens uit te leggen. Die brief kwam er, was uitgebreid en zo moeilijk mogelijk. Per saldo kwam het erop neer dat de huidige indexeringsmethode weliswaar niet ideaal is, maar dat elk alternatief weer andere, soms grotere nadelen met zich meebrengt. Bovendien is er ook helemaal geen geld om de sociale advocatuur tegemoet te komen, voegde hij daaraan toe. ‘Mocht er voor een andere wijze van indexering worden gekozen, dan zullen de financiële gevolgen van dit alternatief nog moeten worden doorgerekend en worden meegenomen in het reguliere begrotingsproces.

Voor een andere wijze van indexering zijn op dit moment geen structurele middelen beschikbaar.’

Met deze laatste opmerking zette hij Mutluer en partijgenoot Sneller op het juiste spoor. Immers, in het debat na de zomer had Weerwind nota bene zelf al aangegeven dat er dit jaar opnieuw geld overblijft van het budget voor de rechtsbijstand. Weliswaar ging het om een eerste prognose van de cijfers, maar die boden wel wat hoop.

Meer aansporing hadden Sneller c.s. (de club was inmiddels uitgegroeid tot zes fracties) niet nodig. In een motie drongen ze aan op een noodinvestering voor de sociale advocatuur, met dank aan de terminologie van de NOvA. De regering kreeg het verzoek de investering nog dit jaar te doen en te dekken uit de nog niet bestede middelen in het rechtsbijstandsbudget. De motie werd eind oktober met een overweldigende meerderheid aangenomen, twee dagen voor het verkiezingsreces. Zelfs de VVD stemde voor. Alleen PVV en JA21 toonden zich tegenstander.

Weerwind had zich vóór de stemming in een kort debat al gewonnen gegeven. Dat deed hij bepaald niet schoorvoetend. Formeel moest hij als lid van het kabinet de motie ontraden, omdat hij zich aan de begrotingsspelregels dient te houden en omdat er geen dekking voor is. Maar in één adem zei de minister zijn ‘waardering uit te spreken voor die motie’ en ‘sympathiek te staan tegenover de strekking’. Daarmee was het politieke een-tweetje tussen Kamer en minister een feit. Weerwind ging nog net niet zover om de Kamer te bedanken voor de motie, die de discussie in de ministerraad aanzienlijk gemakkelijker maakt. Hij beloofde wel de Kamer per brief snel te informeren over de gevraagde noodinvestering. Op het moment dat dit blad naar de drukker ging, lag die brief er nog niet.

Joost Sneller

• De advocatuurlijke kieswijzer

Op 22 november gaat Nederland naar de stembus. Wat staat partijen voor ogen met zaken die de advocatuur aangaan? De relevante speerpunten uit de verkiezingsprogramma's van een aantal politieke partijen op een rijtje.

In het stemhokje laat hopelijk niemand zich uitsluitend leiden door thema's die alleen het eigen vakgebied betreffen. Niettemin kunnen ze bij de uiteindelijke keuze wel een rol spelen. Vandaar dit beknopte overzicht. In totaal doen er maar liefst 26 partijen mee aan de verkiezingen. In dit overzicht worden de zes partijen uitgelicht die in recente peilingen er het beste voorstonden.

Op diverse punten vertonen de verkiezingsprogramma's grote overeenkomsten. De meeste partijen zeggen de rechtsstaat te willen versterken en het onrecht te herstellen dat Groningers en toeslagenouders is aangedaan. De zware misdaad wordt in alle programma's hard aangepakt, de hoeders van de rechtsstaat krijgen betere bescherming. Een andere bestuurscultuur scoort ook hoog, evenals een beheersbare migratiestroom.

De VVD voert de strijd tegen de misdaad verder op, zowel op straat als op internet. Politie en justitie krijgen alle middelen die nodig zijn om daders te pakken. De straffen moeten zwaarder, ook in het jeugdstrafrecht. De positie van het slachtoffer wordt verder versterkt. Slachtoffers en nabestaanden krijgen een stem bij een gratiebesluit voor een levenslang gestrafte.

Overlast gevende asielzoekers worden overgeplaatst naar een 'handavings- en toezichtlocatie'. Ze krijgen een gebiedsverbod en mogen winkels of het openbaar vervoer niet meer in. Het tweestatusstelsel voor asielzoekers gaat op de schop. Subsidiair beschermden (bijvoorbeeld mensen uit oorlogsgebied) krijgen niet langer meer rechten dan vluchtelingen (persoonlijke vervolging). Asielzoekers krijgen na vijf

jaar een asielvergunning, als ze betaald werk hebben. Asielvergunningen voor vluchtelingen gelden drie jaar, die voor subsidiair beschermden één jaar.

De financiering van opvang voor uitgeprocedeerde asielzoekers wordt afgeschaft. Wie tegenwerkt, wordt in bewaring gesteld tot het moment van uitzetting. En er komt een migratiewet om de hoge instroom van migranten tegen te gaan.

Bij het maken van wetten en regels geldt wel de menselijke maat. Hardvochtige effecten worden uitgebannen. Mensen die onbedoeld een fout maken, mogen niet direct als fraudeur worden bestempeld. Voor toeslagenouders en Groningers geldt dat aangedaan onrecht waar mogelijk snel wordt rechtgezet.

De VVD moderniseert het faillissementsrecht, zodat mkb'ers een sterkere positie krijgen ten opzichte van schuldenaren. Ondernemers waarvan het faillissement goed is afgehandeld moeten sneller weer aan de slag kunnen. Er komt een aparte rechtsvorm voor zzp'ers. Vitale en strategische bedrijven krijgen een betere bescherming tegen digitale spionage en sabotage door vijandige overnames en investeringen tegen te gaan.

Nieuwkomer NSC wil het openbaar bestuur verbeteren en het vertrouwen in de overheid herstellen. De burger krijgt juridisch een sterkere positie. Het verbod op toetsing aan de Grondwet vervalt, er komt een constitutioneel hof. In de Awb komt een 'burgerlus', zodat burgers een fout kunnen herstellen.

NSC bepleit een goede sociale advocatuur. Gefinancierde rechtsbijstand kan ook bij fiscale zaken. De eigen bijdrage wordt afgebouwd.

De Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State komt op grotere afstand van de Afdeling advisering. De overheid krijgt een eigen juridische dienst. Op korte termijn treedt een ander kantoor op als landsadvocaat.

Nederland mag niet langer fungeren als doorstroomparadijs van brievenbusfirma's. Digitale transactiemonitoring door commerciële banken vormt een disproportioneel grote inbreuk op de privacy. Het verwerven van financiële inlichtingen is een rol van de overheid, niet van instanties met een winstoogmerk. De Wwft wordt grondig herzien.

De financiering van de justitiële keten op basis van het aantal zaken en budgetten per organisatie wordt ingeruild voor een financieringsstelsel dat goede prestaties ondersteunt en samenwerking beloont.

Mediation in strafzaken en herstelbemiddeling worden gestimuleerd, evenals wijkrechtspraak. Professionele mediators krijgen een plaats in de justitiële keten. Elektronische detentie wordt een zelfstandige hoofdstraf.

Procesafspraken krijgen een wettelijke basis, strafbeschikkingen worden teruggedrongen. Verzet tegen een beschikking moet binnen drie maanden voor de rechter komen.

Politie en justitie krijgen meer slagkracht in de strijd tegen de georganiseerde misdaad. De minister voor (sic) Rechtsbescherming mag criminele kopstukken tijdelijk afsluiten van de buitenwereld. Het stelsel voor het bewaken en beveiligen van personen wordt versterkt.

De samenwerkende PvdA en GroenLinks trekken voldoende geld uit voor de sociale advocatuur zodat iedereen daar een beroep op kan doen. De griffierechten voor burgers gaan omlaag. Mediation en herstelrecht krijgen meer ruimte.

Kortdurende gevangenisstraffen maken plaats voor enkelbanden en taakstraffen. Iemand die een boete niet kan betalen, krijgt een taakstraf.

Het recht op behoorlijk bestuur wordt vastgelegd in de Grondwet, in navolging van het Grondrechtenhandvest van de EU. Rechters krijgen de mogelijkheid een wet of de uitvoering daarvan te toetsen aan de Grondwet.

Criminele organisaties die zich bezighouden met drugs-criminaliteit, mensenhandel en gedwongen prostitutie worden hard aangepakt. GroenLinks en PvdA richten zich op de topcriminelen die deze organisaties aansturen en de financiële stromen waar het ze om te doen is. Ze draaien de bewijslast om: bij serieuze verdenking is het aan de verdachte om te bewijzen dat zijn geld legaal is. Opsporingsdiensten, het Openbaar Ministerie en de rechterlijke macht krijgen meer slagkracht.

Witwassen wordt tegengegaan. Het UBO-register wordt openbaar voor ngo's en journalisten. Aan de rol van de Zuid-

as als doorvoerhaven van internationale criminele geldstromen komt een einde. De wettelijke limiet voor contante betalingen gaat van tien mille naar duizend euro.

De chaos binnen de asielketen wordt aangepakt, onder meer aan de hand van een Staatscommissie. Het linkse duo investeert in snelle en zorgvuldige procedures. De IND wordt versterkt om achterstanden in te lopen. Mensen die geen recht hebben op asiel gaan snel terug naar het land van herkomst. De lessen van de manier waarop Oekraïense vluchtelingen zijn opgevangen, passen GroenLinks/PvdA toe bij alle andere vormen van inburgering. Overlastgevers worden beter aangepakt.

PARTIJ VOOR DE VRIJHEID

De PVV van Geert Wilders bepleit fundamentele veranderingen, onder het motto 'Nederland eerst'. Ons land moet uit de EU, de macht moet worden weggehaald bij de 'links-liberale elite' en de islam moet worden teruggedrongen. Prioriteit is een volledige asielstop en algeheel restrictief immigratiebeleid. Nederland committeert zich niet langer aan de EU-regelgeving voor asiel en migratie en zegt het VN-Vluchtelingenverdrag op. De Nederlandse grensbewaking wordt in ere hersteld, illegalen worden uitgezet. Het 'stapelen van procedures' komt tot een eind.

Veiligheid is een andere 'topprioriteit'. De PVV pakt criminaliteit rigoureuus aan middels 'zero tolerance'. De partij wil tienduizend politieagenten erbij. Er komen stevige minimumstraffen en hogere maximumstraffen, geen taakstraffen. Gewelds- en zedenmisdriften verjaren niet en worden altijd vervolgd. Daders moeten alle kosten betalen voortvloeiend uit misdrijf, vervolging en straf. Vervroegde vrijlatingen zijn van de baan. Levenslange gevangenisstraf wordt weer echt levenslang. Er komt een forse versoering van het gevangenisregime, inclusief dwangarbeid. Tbs wordt afgeschaft.

Ook uitkeringsfraude en misbruik van sociale zekerheid worden keihard aangepakt. Zelfstandigen zonder personeel kunnen zich betaalbaar verzekeren voor pensioen en arbeidsongeschiktheid. De nieuwe pensioenwetgeving wordt teruggedraaid, de AOW-leeftijd gaat terug naar 65.

Allerlei klimaatmaatregelen worden afgebouwd, Nederland trekt zich terug uit het VN-Klimaatakkoord. Stikstofregels worden op zijn minst versoepeld, waar mogelijk geschrapt. Groningers kunnen rekenen op een snellere schadeafhandeling.

Het openbaar bestuur gaat ook op de schop. Burgemeesters worden straks gekozen, net zoals politiechefs. Er komt een bindend referendum, de Eerste Kamer wordt afgeschaft.

De BBB wil af van de ‘witteboordenoverheid’. De partij pleit corrigerende referenda en een gekozen burgemeester. Wetten kunnen worden getoetst aan de Grondwet. Als een burger een conflict heeft met een overheidsinstantie mag het niet zo zijn dat diezelfde instantie beslist.

Het toeslagenstelsel wordt vervangen door een systeem waarbij de eerste 30.000 euro inkomen belasting- en premievrij is. De nieuwe Pensioenwet wordt teruggedraaid.

De schuldenindustrie wordt ontmoedigd. Doorverkopen van vorderingen op burgers wordt verboden, het recht van dagvaarding door incassobureaus wordt beperkt.

BBB pakt brievenbusfirma's aan. Nederland is geen land waar buitenlandse bedrijven belasting kunnen ontduiken.

Burgers en bedrijven die door Wwft-maatregelen geen toegang krijgen tot financiële dienstverlening moeten rechtsbescherming krijgen via een bezwaar- en beroepsprocedure. Er komt anti-maffiawetgeving om meer crimineel vermogen af te pakken en een apart gevangenisregime om beroepscriminelen te isoleren. De inzet van kroongetuigen als opsporingsmiddel wordt versterkt, net zoals het Stelsel Bewaken en Beveiligen.

Er komen minimumstraffen voor ernstige misdrijven. Drie maal wordt scheepsrecht: drie veroordelingen voor een ernstig gewelds- of zedenmisdrijf wordt levenslang. Taakstraffen bij zware misdrijven mogen niet meer.

De Rechtspraak krijgt meer geld. Doel: kleine zaken afronden binnen drie maanden, grote zaken binnen zes maanden. De sociale advocatuur krijgt een degelijke financiering. Voor activisten wordt het moeilijker naar de rechter te gaan. BBB wijzigt artikel 3:305a BW zodat alleen direct belanghebbenden kunnen procederen.

Er komt een asielquotum van 15.000 asielzoekers. Het Vluchtelingenverdrag uit 1951 wordt aangepast of opgezegd. In Europese verdragen bedingt Nederland een *opt-out* op het gebied van migratie en natuurbeleid.

De democraten van D66 kunnen wat de juridische thema's betreft probleemloos een trio vormen met GroenLinks en PvdA. Ze investeren in de hele keten van opsporing en vervolging, van rechtspraak tot straffen. Er gaat geld naar de Rechtspraak, het Openbaar Ministerie, gerechtstolken, de reclassering, het gevangeniswezen, de forensische psychiatrie en psychologie en de sociale advocatuur.

D66 wil de financiering van de sociale advocatuur verbeteren en een periodieke herijking invoeren. ‘Sociale advocaten moeten kunnen rondkomen, ook als ze net wat meer tijd in de schrijnende zaak van een cliënt investeren.’ Er komen meer stageplekken bij sociale kantoren.

Bij regelingen en subsidies wordt vertrouwen het uitgangspunt. De overheid gaat niet meer in hoger beroep bij rechtszaken tegen haar burgers.

De jeugdbescherming kan rekenen op extra investering. Er komt gesubsidieerde rechtsbijstand voor zowel ouders als kinderen.

Rechters moeten wetten aan alle bepalingen van de Grondwet kunnen toetsen, niet alleen de klassieke maar ook de sociale grondrechten. Laagdrempelige conflictbeslechting door mediators en spreekuurrechters wordt bevorderd. Videobellen wordt mogelijk binnen alle rechtsgebieden. De griffierechten gaan verder omlaag. Rechterlijke uitspraken komen zo veel mogelijk digitaal beschikbaar.

Korte gevangenisstraffen maken plaats voor werkstraffen en (elektronisch gecontroleerde) voorwaardelijke straffen. De ‘vervangende taakstraf’ wordt tot wet, het maximaal aantal uren taakstraf gaat omhoog. De rechter mag elektronische detentie opleggen.

De verwaarloosde asielketen krijgt een *upgrade*. De opvang van Oekraïners geldt als rolmodel. De tewerkstellingsvergunning verdwijnt, nieuwkomers krijgen een permanente verblijfsvergunning na drie jaar in plaats van vijf. Voor kansrijke asielzoekers komen er snellere, lichtere procedures.

Rechtsstatelijke toets

Net als bij eerdere verkiezingen heeft de NOVA het rechtsstatelijk gehalte van de verkiezingsprogramma's laten analyseren door een deskundige commissie. Zie daartoe onder meer het bericht op pagina 73 en/of op advocatenblad.nl.

Advocaat-medewerker Employment (Senior)

Your journey begins here.

Hogan
Lovells

Voor onze Amsterdamse arbeidsrechtpraktijk zoeken wij een ervaren advocaat-medewerker met tenminste vijf jaar ervaring.

Business unit Employment

De business unit Employment adviseert en procedeert op het gebied van

- De business unit Employment adviseert en procedeert op het gebied van het arbeidsrecht in de breedste zin van het woord.
- De unit neemt een zelfstandige positie in binnen het kantoor en werkt veel samen aan zaken en transacties met collega's in binnen- en buitenland.
- De advocaten richten zich primair op de arbeidsrechtelijke begeleiding van internationale fusies en overnames, outsourcing-trajecten en reorganisaties.
- Daarnaast wordt binnen de internationale Employment unit gewerkt aan grensoverschrijdende projecten over bijvoorbeeld medezeggenschap, beloningsvraagstukken, compliance, privacy op de werkplek, corporate immigration, ESG en harmonisering van arbeidsvoorwaarden.

Wie zoeken we?

- Ter versterking van onze Employment unit zoeken wij een enthousiaste en gedreven advocaat-medewerker die affiniteit en ervaring heeft met het snijvlak van arbeidsrecht en ondernemingsrecht.
- De geschikte kandidaat beschikt over goede analytische vaardigheden, weet complexe vraagstukken snel te doorgronden, zoekt de diepgang op en kan zich zowel in het Nederlands als Engels helder uitdrukken.
- Verder behoren team work, pro-activiteit, grondigheid, creativiteit, stressbestendigheid en flexibiliteit tot de kerncompetenties voor de functie.

Wat bieden we?

- We bieden je een inspirerende werkplek in een internationale werkomgeving met ambitieuze professionals. Daarin krijg je de kans om het beste uit jezelf te halen.
- Je werkzaamheden zijn uitdagend en afwisselend en er is aandacht en ruimte voor persoonlijke groei. Binnen ons hechte team is er alle ruimte om jezelf te zijn en nieuwe initiatieven aan te dragen.
- Last but not least: we bieden uiteraard aantrekkelijke primaire en secundaire arbeidsvoorwaarden, waaronder een goed salaris, persoonlijk vitaliteitsbudget, vervoersbudget en gezellige borrels en uitjes.

Hogan Lovells behoort tot de grootste internationale advocatenkantoren en heeft nagenoeg 50 kantoren in Afrika, Azië, Europa, Latijns Amerika, het Midden Oosten en de Verenigde Staten. Wereldwijd werken meer dan 2600 juristen bij Hogan Lovells. In ons kantoor aan de Zuidas werken 150 medewerkers onder wie advocaten, (kandidaat-) notarissen, fiscalisten, paralegals en support staff.

Hogan Lovells Amsterdam biedt "the best of both worlds"; het combineert de faciliteiten en mogelijkheden van een groot toonaangevend topkantoor, dat gekenmerkt wordt door een high quality global legal omgeving, met een open en informele sfeer, korte lijnen en betrokken collega's. Wij voorzien onze cliënten van helder, praktisch en hoogwaardig advies door middel van een multidisciplinaire aanpak voor complexe en veelal grensoverschrijdende vraagstukken.

Onze werkwijze kenmerkt zich door een originele, creatieve en doortastende aanpak. Daarbij spreken wij zowel letterlijk als figuurlijk de taal van onze cliënten en stellen we ons altijd toegankelijk, persoonlijk en proactief op. In een team van veelbelovende professionals die variëren van competente advocaten met veel ervaring, maar ook starters en studenten gaan we geen uitdaging uit de weg.

Maatschappelijke betrokkenheid staat bij ons hoog in het vaandel. Zo leveren onze collega's een actieve bijdrage aan ons Responsible Business-programma. Dit doen zij bijvoorbeeld door pro bono projecten en vrijwilligerswerk. Ook diversiteit is een belangrijk speerpunt voor Hogan Lovells. Wij hechten eraan dat onze medewerkers een goede afspiegeling vormen van de maatschappij én onze cliënten.

Geïnteresseerd?

Scan dan onderstaande QR code voor doorgeleiding naar onze website. Hier kun je de gevraagde stukken uploaden om te solliciteren. Voor vragen kun je contact opnemen met Sanne Braam (HR business partner) via telefoonnummer 020-5533662 of e-mail naar: amsterdam.recruitment@hoganlovells.com

 lawyers for lawyers

Moskou gebruikt tactiek van chaotische repressie

— door **Trudeke Sillevs Smitt**

Drie advocaten van Navalny opgepakt: tijd voor een advocatenstaking.
Dmitry Zakhvatov vertelt waarom dat plan mislukte. 'Ik weet niet hoe verder.'

Vadim Kobzev, Alexej Liptser en Igor Sergunin werden op 13 oktober gearresteerd. 'Ze worden beschuldigd van hetzelfde als hun cliënt Navalny: deelname aan een extremistische organisatie,' vertelt hun collega in ballingschap Dmitry Zakhvatov, in een Zoom-gesprek vanuit Litouwen. Zakhvatov stond onder meer twee leden van Pussy Riot bij en Marina Ovsyannikova, de journalist die op Russische staatstelevisie protesteerde tegen de oorlog in Oekraïne.

'De beschuldiging tegen de drie stoelt op het feit dat ze brieven van Navalny meenamen naar zijn anticorruptiestichting in Vilnius,' vervolgt Zakhvatov. 'Navalny is zelf volledig afgesloten van de buitenwereld. Zijn enige link met de buitenwereld was via zijn advocaten, en dat wordt hem nu afgenomen.'

Wisten de advocaten welk risico ze namen door de brieven naar buiten te brengen? Zakhvatov: 'Om te beginnen: de hele zaak tegen Navalny had nooit mogen bestaan, iedereen weet dat hij onschuldig is. Verder is het in de praktijk in Rusland niet ongebruikelijk dat advocaten brieven van gedetineerden meenemen, ik ken geen gevallen waarin dat is bestraft. Maar dat is ook niet de aanklacht. Het gaat om betrokkenheid bij een extremistische organisatie. Bij dat

delict moet er sprake zijn van ideeën over geweld. In Navalny's brieven staan nul oproepen tot geweld.'

KRANKZINNIGE ZAAK

Het punt is, zegt Zakhvatov, dat in Rusland rechtszekerheid compleet is komen te ontbreken. 'Wetten horen een rode lijn te trekken: je mag niet stelen, of doden, anders ga je naar de gevangenis. In een totalitair regime worden de regels zo geformuleerd dat je niet weet waar de rode lijnen liggen, ze zijn vaag. Daardoor is iedereen altijd op een bepaalde manier in gevaar. De anti-extremismewet uit 2006 was de eerste wet

die zo is geformuleerd. Een ander punt is dat ze een tactiek van chaotische repressie gebruiken: iemand wordt opeens voor een like op social media vervolgd. Of neem de krankzinnige zaak van Alexej Moskalev, die gearresteerd werd vanwege een tekening van zijn dochter. Zo creëer je een sfeer van terreur.'

Na de arrestatie van Kobzev, Liptser en Sergunin vond Zakhvatov, met vele anderen, dat er een krachtig signaal moest komen. 'We wilden een staking organiseren, laten zien: als jullie ons zo behandelen doen wij voorlopig niet meer mee. Inverzekeringstellingen, huisarrest, telasteleggingen: zonder advocaten kan dat allemaal niet. Het leek de enige manier om onze collega's vrij te krijgen.' Uiteindelijk tekenden 250 advocaten een petitie. 'We wilden steun van de federale en de lokale orde in Moskou, maar die kwam niet. Misschien dachten ze dat het onmogelijk was, of het zijn collaborateurs.' Het liep stuk.

Intussen blijft Zakhvatov, die in december 2022 Rusland ontvluchtte nadat hij had gehoord dat een strafzaak tegen hem in voorbereiding was, zich vanuit Litouwen met verschillende mensenrechtenorganisaties inzetten om Putins regime te bestrijden. Rusland zal hem hier geen schade toebrengen, zegt hij: 'Ze moesten het eens proberen, ik heb drie katten!' Maar ook: 'Het is een moeilijke operatie om mensen in het buitenland iets aan te doen, dan moeten ze hun netwerk ter plaatse inzetten, met het risico dat dit wordt blootgelegd. Dat risico nemen ze niet snel.'

Maar over de situatie in Rusland is hij somber. 'Mijn dappere vriend Leonid Soloviev heeft de verdediging van Navalny overgenomen. De vastzittende advocaten zullen ook wel juridische bijstand krijgen, maar niet vrijkomen. Want het een politieke zaak om anderen af te schrikken zaken als die van Navalny op zich te nemen. Ik weet niet hoe het verder moet. Het ziet er behoorlijk eng en *weird* uit.'

Kunnen we vanuit Nederland iets doen? 'Mensenrechtenverdedigers in ballingschap hebben visa nodig, en bankrekeningen. Litouwen doet heel veel, maar dreigt overbelast te raken.'

Dmitry Zakhvatov

42

'De cliënt van de wederpartij is agressief naar u, wat zich uit in schelden. Wat doet u op dat moment?'

vak & mens

Achtergrond

- Nog een lange weg naar goed jeugdrecht

Impact

- Tien jaar vechten tegen de fiscus

Advocaten van Holla legal & tax in de hal van de vestiging in Eindhoven.

Hoogvliegers over hun sleutel tot succes

door **Francisca Huijting-Mebius** — beeld **Angeline Swinkels**

Zes advocatenkantoren zijn de afgelopen vier jaar met vijftig procent of meer gegroeid. Wat is hun geheim?

Het is mei 2019 wanneer Robert Gebel, partner op de sectie Vastgoed en Overheid, wordt gekozen als bestuursvoorzitter en managing partner van het Brabantse Holla legal & tax. De geschiedenis van het kantoor, dat op dat moment vestigingen in Den Bosch, Eindhoven en Utrecht heeft, gaat terug tot 1879. In dat jaar richt Herman Jan van Leeuwen de firma op. Het kantoor wordt ruim honderd jaar lang bestierd door telgen uit de advocatenfamilie Van Leeuwen. Via verschillende fusies ontstaat in 2007 het kantoor Holla Poelman van Leeuwen Advocaten dat na een paar jaar kortweg de naam Holla kiest, vernoemd naar advocaat en verzetsheld Harry Holla.

Gebel verruilde in 2015 het internationaal georiënteerde Deterink Advocaten en Notarissen (het huidige Taylor Wessing) voor het kantoor in Brabant. 'Holla stond bekend als een kwalitatief goed en degelijk kantoor, maar met een wat traditionele denkwijze. Er werden bijvoorbeeld pas mensen aangenomen als daar ook daadwerkelijk werk voor was. Ik wist zeker dat Holla zo'n goede reputatie had bij zijn klanten dat ook door groei snel extra werk gegenereerd zou worden.'

Zo gezegd, zo gedaan. In 2023 was het kantoor gegroeid van 47 naar 82 advocaten, een groei van 74,5 procent sinds 2019. Holla prijkt daarmee met stip op de lijst van snelste groeiers 2019-2023 in de Stand van de Advocatuur en het Notariaat 2023 van Advocatie. Uit die cijfers blijkt dat sinds 2019 zeventien kantoren met twintig procent of meer zijn gegroeid. In dezelfde tijdspanne groeiden zes kantoren bovendien met vijftig procent of meer: Damsté, Eversheds Sutherland, Linklaters, Osborne Clarke, Stek en Holla. De eerste vier genoemde kantoren noteerden over de afgelopen vijf jaar een groei van tussen de vijftig en 55 procent. Kortom, ze timmerden de laatste jaren flink aan de weg. Wat is de verklaring hiervoor?

De sterke groei van Holla is volgens Gebel het gevolg van drie strategische keuzes: het uitbreiden en verdiepen van het aantal specialisaties, een grote arbeidsmarktcampagne met meer focus op de Randstad en

Robert Gebel

het aangaan van de internationale alliantie. ‘Holla is van oudsher sterk in het faillissementsrecht en verzekeringsrecht. Op andere gebieden, zoals het arbeidsrecht, fusies en overnames, IP/IT en vastgoed en overheid, genoten we op dat moment minder bekendheid. Op die rechtsgebieden mochten we wel wat meer van

‘Elke advocaat moet zich altijd zorgen maken of er genoeg werk is’

ons laten horen. Daarnaast zijn we door uitbreiding van het aantal specialisaties, zoals tax, aantrekkelijk geworden voor een grote groep nieuwe nationale en internationale klanten.’

De arbeidsmarktcampagne kreeg vooral kleur door *testimonials* van medewerkers die laten zien hoe het is om bij Holla te werken. Daarnaast werd het kantoor door de opening van een vestiging in Utrecht niet alleen aantrekkelijk voor nieuwe cliënten, maar ook voor een grotere groep advocaten. Verder heeft Holla in de afgelopen jaren naar eigen zeggen een serieuze internationale poot opgezet die ook weer extra kansen biedt voor zowel cliënten als medewerkers.

JONGE PARTNERS

Internationale klandizie is waar de Nederlandse tak van Osborne Clarke, gevestigd aan de Amsterdamse Zuidas, voor een groot deel op drijft. Het kantoor is in vier jaar tijd gegroeid van 33 naar 51 advocaten,

notarissen en fiscalisten en staat met een toename van 54,5 procent op nummer drie van de lijst van snelste groeiers. De Nederlandse vestiging van Osborne Clarke werd in 2014 opgericht door vier partners, allemaal afkomstig van de Zuidas. Elk kantoor van Osborne Clarke is lid van een Zwitserse vereniging, waarmee ze het merk Osborne Clarke mogen voeren. Logo en zaken als IT en software worden gedeeld, maar ieder kantoor heeft zijn eigen winst-en-verliesrekening.

Managing partner Jeroen Bedaux, hoofd van de service line Litigation & Arbitration, is er vanaf de start bij. ‘De helft van de zaken krijgen we binnen via verwijzingen vanuit onze internationale achterban.

De andere helft proberen we lokaal te halen.’

Het geheim van het succes van Osborne Clarke is volgens Bedaux de jonge, ambitieuze groep partners. ‘Onze oudste partner is net vijftig. Zo’n jonge energieke groep met weinig hiërarchie werkt aanstekelijk. Voor onszelf, maar ook voor de cliënten.’ Het kantoor treedt vrijwel alleen op voor de marktleiders in de retail, tech-, energy-, financial services-, built environment en life science sector. Bijna alle advocaten die worden aangenomen, komen van de Zuidas en zoeken

specifiek naar deze grote en inhoudelijk interessante zaken met een internationale component.

Osborne Clarke heeft zich doelbewust in dat segment gepositioneerd en probeert zo talent van de internationale Zuidaskantoren weg te snoepen. ‘De advocaten van de grote kantoren die bij ons komen, vinden het *high end* werk schitterend, maar de werkdruk te hoog,’ zegt Bedaux. Bij ons treffen ze een internationaal kantoor in de groei, maar met een aantoonbaar lagere werkdruk en betere *work-lifebalance*. Op die manier hebben we relatief makkelijk topkwaliteit binnen kunnen halen.’

Een van de strategieën van Osborne Clarke is om te werken met minder declarabele uren. De norm ligt volgens Bedaux ongeveer vijftien procent onder de norm op de Zuidas. ‘De tijd die overblijft, moeten onze medewerkers gebruiken voor acquisitie en *know-how*. Zo moet iedere medewerker een postdoctorale opleiding doen voordat ze kunnen doorgroeien naar senior-medewerker. Daarnaast moeten ze zichzelf en Osborne Clarke verkopen door andere dan declarabele activiteiten te ondernemen. Denk aan het geven van seminars, in-house opleidingen bij cliënten, publiceren, lesgeven op de universiteit en bij de orde en het organiseren van (sport)evenementen met cliënten. Op die manier bouwen we naamsbekendheid op en connectie met de arbeidsmarkt en cliënten.’

De Amsterdamse vestiging van het Angelsaksische Linklaters, vooral actief in Europa en Azië in *high end* M&A, complexe financieringen, herstructureringen en internationale arbitrages, vist min of meer in dezelfde vijver. Het kantoor groeide van 42 advocaten in 2019 naar 64 advocaten begin 2023 (een stijging van 52,4 procent) en komt daarmee op plek vier. Met name de uitbreiding van de sectie ondernemingsrecht en de toevoeging van een arbitrage- en cassatiepraktijk

Jeroen Bedaux

waren verantwoordelijk voor de snelle groei. ‘We werven heel specifiek per praktijkgroep,’ zegt managing partner en notaris Guido Portier. ‘Dat is het voordeel van een kleiner kantoor. Bij de ene praktijkgroep maken we gebruik van online campagnes met persoonlijke opvolging en bij andere praktijken werven we meer door seminars en events te organiseren.’

De praktijk van Linklaters drijft voor de helft op het internationale netwerk en voor de andere helft op eigen nationale en internationale cliënten. Vrijwel alle pitches zijn multidisciplinair en vaak gezamenlijk met andere jurisdicties. Volgens Portier waarderen cliënten en medewerkers het vooral dat er in gespecialiseerde teams intensief wordt samengewerkt. ‘Daardoor voelen jonge advocaten zich al snel onderdeel van het kantoor. Ook de internationale zaken en het internationale netwerk spreekt ze aan. We stimuleren dat jonge advocaten daar de vruchten van plukken. Zo kunnen ze bijvoorbeeld cursussen volgen in Londen of een maandje meelopen bij een ander kantoor in het buitenland.’

Verder kijkt het kantoor specifiek naar de juiste opbouw per praktijk. ‘We willen alle medewerkers een carrière met doorstroom bieden. Daarom zijn we wat strenger in de aanname, maar hoeven we tijdens de rit geen afscheid van mensen te nemen. Bovendien heeft bij partnerbenoemingen eigen kweek de voorkeur, maar je moet wel voorkomen dat er een te groot gat valt wanneer iemand met pensioen gaat. Dat moet goed worden afgestemd.’

Gebel van Holla noemt de juiste verhouding tussen jong, oud en medewerker, partner en diversiteit cruciaal voor een succesvol kantoor. Je hebt ervaring nodig om klanten op hoog niveau te kunnen bedienen, maar er moeten ook jonge mensen met frisse ideeën bij die op andere manieren in de wedstrijd zitten, zegt hij. ‘Dat geldt voor de advocaten, maar ook voor de staf en het secretariaat.’

ARTIFICIAL INTELLIGENCE

Snelle groei is leuk, maar hoe zorgen de kantoren ervoor dat ze niet ten onder gaan aan hun eigen succes? Volgens Gebel is dat zeker een punt van aandacht. ‘We kunnen niet achteroverleunen. De 75 procent groei kan voor je het weet flink afvlakken. Die ervaring heb

ik ook wel gehad bij vorige kantoren. Een organisatie moet zo’n groei aankunnen. Een goede opleiding die meebeweegt voor partners en staf op dat gebied is van groot belang.’

Met de tijd meegaan en bovenop de actualiteit zitten is volgens de managing partners een ander devies. *Artificial intelligence* (AI) is momenteel het toverwoord. De kantoren zien de enorme impact ervan. Bedaux: ‘Wij hebben cliënten die al de helft van het personeelsbestand hebben weggestuurd omdat AI het werk overneemt. Daar komen natuurlijk allerlei juridische implicaties bij kijken, dus daar adviseren wij ook veel over.’

Binnen zijn eigen kantoor ervaart Bedaux dat de onderkant van het werk steeds meer wordt overgenomen door AI. ‘Dat betekent dat wij ons

moeten concentreren op het *high end* werk. We moeten erop bedacht zijn dat AI een deel van onze praktijk gaat overnemen. Anderzijds is AI ook een schakel in onze praktijkvoering die ons in staat stelt om ons juist op het high end werk te concentreren. Onze cliënten kunnen zelf ook veel met AI. Voor wat ze zelf kunnen, gaan ze in de toekomst niet meer betalen.’

Duurzaamheid en alles wat daarbij hoort is een uitdaging van hetzelfde kaliber. Termen als *Environmental, Social & Governance* (ESG) en CO₂-neutraliteit zijn niet meer weg te denken. Bedaux: ‘De wereld is aan verandering onderhevig. Digitalisering, klimaatverandering en geografische veranderingen. Het zijn allemaal onderwerpen voor ons en trends die een enorme vlucht gaan nemen. Daarin willen we vooroplopen. Het bepaalt mede je profiel. Veel advocaten die naar ons toekomen, vinden ESG echt belangrijk.’

Gebel staat er hetzelfde in. Wanneer je je als kantoor bezighoudt met duurzaamheid trekt dat volgens hem zowel cliënten als medewerkers aan. ‘Onze arbeidsvoorwaarden zijn bijvoorbeeld gericht op reizen met de trein en zo min mogelijk met de auto of vliegtuig. Daarin moet het bestuur natuurlijk wel het goede voorbeeld geven. Dus zelf niet altijd de makkelijkste weg kiezen als we bijvoorbeeld in Londen een bespreking hebben.’

‘Het behouden van de cultuur is een valkuil’

Guido Portier

MENTALITEIT

De kantoren spreken de gezamenlijke ambitie uit de komende jaren te blijven groeien. Osborne Clarke begon met één partner per praktijk. De meeste praktijken zijn inmiddels gegroeid naar twee partners en dat moeten er in de komende jaren drie worden. 'De enige manier om goede mensen aan te blijven trekken en te behouden, is door verdere ontwikkeling,' aldus Bedaux. 'Alleen dan is er doorgroei mogelijk voor jonge advocaten tot partner. Ik verwacht dat we in de komende tien à vijftien jaar blijven groeien en dat het aantal advocaten verdubbelt.'

Ook Portier van Linklaters streeft naar een bepaalde groei, maar wil nadrukkelijk de voordelen van een relatief klein kantoor behouden. 'Advocaten waarderen het dat we een kleinschalig kantoor zijn met een platte organisatie. Daardoor kent iedereen elkaar, zijn de besluitvorming en processen efficiënt en zijn we goed op elkaar ingespeeld. Dat wordt ook door cliënten op prijs gesteld. Met nog veertig à vijftig advocaten erbij zijn we groot genoeg.'

Holla heeft als doel de komende vijf jaar elke sectie met zo'n tien tot vijftien procent te laten groeien. Zo gaat het kantoor richting de honderd advocaten en komt het in de top vijftien terecht. Volgens Gebel is het cruciaal dat alle medewerkers zich blijven inzetten voor het genereren van werk. 'Elke advocaat moet zich altijd

afvragen of er genoeg werk is. Ook op het moment dat de agenda bomvol zit. Blijf in beweging en in beeld bij klanten en prospects. Ook de agenda van jonge advocaten moet gevuld blijven.'

Het zijn juist die jonge advocaten die de kantoren aan zich willen binden. Dat begint volgens de managing partners bij een prettige werksfeer. 'Het moet altijd prioriteit zijn dat de mensen op een respectvolle manier kunnen werken,' stelt Gebel. 'Alles begint bij een goede sfeer. Maar ook wij hebben natuurlijk altijd punten die verbeterd kunnen worden.'

Communicatie is zo'n verbeterpunt. Geven we wel genoeg informatie? Voldoet het opleidingsprogramma helemaal en komen we aan de wensen van de mensen tegemoet? Is de sfeer op kantoor goed zoals die is? Hebben we het idee dat iedereen op een fijne en een respectvolle manier wordt behandeld? Over al dat soort vraagstukken denken de verschillende besturen continu na. Volgens Bedaux is cultuur een valkuil bij groei. 'Als je te snel groeit, is het moeilijk om de interne cultuur zoals we die hebben gecreëerd in het begin te behouden. Daar besteden we onevenredig meer tijd aan.' Gebel is het daar mee eens. 'Wij moeten niet vergeten waar Holla vandaan komt. In Brabant ligt onze basis. Daar komt onze mentaliteit vandaan. Die mentaliteit, de gemoedelijkheid, dat spreekt onze mensen en cliënten aan.'

'Advocaten zijn ongelooflijk eigenwijs'

'Zorg dat je een goed plan hebt wat mensen en middelen betreft. Niet voor de komende maand, maar voor de komende vijf jaar.' Dat is de belangrijkste tip voor managing partners van Willem Hengeveld, oud-advocaat en managing partner van Houthoff. Met zijn bedrijf New Decade Consultancy (NDC) begeleidt hij advocaten bij het runnen van een advocatenkantoor. Zijn uitgangspunt is dat advocaten- en notariskantoren geleid moeten worden als een business en niet vanuit de oude beroepsgedachte.

Volgens Hengeveld is het van belang dat mensen worden aangenomen niet alleen vanwege hun juridische kwaliteiten, maar ook omdat ze ondernemersbloed bezitten. 'Naast het juridisch inhoudelijke werk moeten advocaten nieuw werk kunnen genereren en de administratieve verplichtingen

nakomen. Het gaat er uiteindelijk om dat je allemaal ongeveer een gelijke inbreng hebt. De één zal dat wat meer in geld doen en de ander wat meer in intellect of in het binnenhalen van zaken, maar de input moet min of meer in balans zijn. Je moet ervoor zorgen dat iedereen het naar de zin heeft, maar daarnaast meedoet met de strategie die je met elkaar hebt uitgestippeld.'

Focus, structuur en communicatie zijn daarbij volgens Hengeveld de kernwoorden. 'Het leidinggeven en leiding aanvaarden, is in de advocatuur altijd een lastig punt geweest. Advocaten zijn ongelooflijk eigenwijs en weten alles beter. Daar moet veel aandacht naartoe gaan. Niet vanuit de ivoren toren, maar door rond te wandelen en kopjes koffie te drinken met praktijkhoofden en andere medewerkers.'

Willem Hengeveld

Intervisiehuis

Intervisiehuis

vanaf
€ 54,- per
PO-punt!

Intervisiehuis biedt intervisie per rechtsgebied!

ARBEIDSRECHT

ALG. PRAKTIJK

FAMILIERECHT

STRAFRECHT

CONTRACTENRECHT

VASTGOEDRECHT

Haal met slechts 2 bijeenkomsten op locatie of
4 online-sessies de verplichte 8 punten voor 2023!

Meer info en inschrijven: www.intervisiehuis.nl

LegalMatch

Specialist in werving
General Counsels
&
Partners grotere kantoren

T: 035-6951554
www.legalmatch.nl

Is uw oude verzekeringskantoor u ontgroeid?

Groeide uw verzekeringskantoor zo groot, dat goede service voor u verleden tijd is? Of wilt u uw polissen toetsen aan de eisen van de moderne tijd? Ron Borgdorff is meer dan 25 jaar het vertrouwde adres voor advocaten, notarissen en vrijgevestigde juristen. **Ouderwetse service, altijd bereikbaar en mét persoonlijke aandacht.**

RON BORGdorFF

VAN BOETZELAERLAAN 24H • 3828 NS HOOGLAND • TEL. 033-20 35 000 • INFO@RONBORGdorFF.NL • WWW.RONBORGdorFF.NL

VERZEKERINGEN ZOWEL ZAKELIJK ALS PARTICULIER OA: • BEROEPS- EN BEDRIJFSAANSPRAKELIJKHEID
• CYBERRISKS- EN DATALEKKEN • ARBEIDSONGESCHIKTHEID • VERZUIM • INVENTARIS

gezien

Meesterbrein

Wat advocaten kunnen leren van Max Verstappen. *Het advocatenbrein – psychologie voor juristen* (Boomjuridisch, 2023) benadert het functioneren van raadslieden vanuit de gedragswetenschap.

Het Advocatenbrein bundelt diverse psychologische onderwerpen en spitst ze toe op de advocatuur. De auteur, Marloes ter Huurne (1977), is jurist, sociaal psycholoog en docent aan de Beroepsopleiding Advocaten en de Law Firm School. In het boek gaat ze in op het beoordelen van jezelf en anderen, de invloed van stress, goed samenwerken, leiderschap en leidinggeven en effectief onderhandelen.

In het hoofdstuk 'Ik denk dus ik besta' legt Ter Huurne uit hoe advocaten hun denkvermogen maximaal inzetten. Basis-kennis over het ontstaan van gedachtepatronen helpt daarbij. Verder hebben we volgens de auteur allemaal *pitstops* nodig in de vorm van nadenkmomenten, slaap en toevoer van de juiste brandstof. 'Vergelijk jezelf met Max Verstappen en zorg ervoor dat je materiaal *in optima forma* is,' raadt ze aan.

Volgens Ter Huurne ligt de nadruk binnen de advocatuur op competenties, terwijl voor optimaal functioneren 'zaken als autonomie, meesterschap, betekenis en verbondenheid' belangrijk zijn. Die worden nog regelmatig onterecht weggezet als typische 'millennial-behoefte'.

'En *last*, maar zeker niet *least*,' aldus de auteur: de relatie tussen gedragswetenschap en ethiek. Volgens Ter Huurne is het belangrijk te beseffen dat je als mens, en zeker ook als advocaat, beïnvloedbaar bent. 'In jouw vak liggen verleidingen en risico's op de loer en dat vergt extra alertheid,' schrijft ze. Advocaten moeten zich volgens Ter Huurne vergewissen van de psychologische processen die een rol spelen bij hun gedrag. 'Als je weet hoe het mis kan gaan en waarom dit zo is, kun je erop anticiperen, het corrigeren en ervan leren.'

Prepensioen

Rechter Frank Wieland vertelt in *Het Proces* (2023, Ambo | Anthos) over de zaak-Holleeder en de mens achter de magistratuur.

Het pensioen lonkt al als rechter Frank Wieland (1949) in 2014 gevraagd wordt Vandros, de zaak-Holleeder, voor te zitten. 'Vierenhalf jaar voor het behandelen van een zaak met één verdachte lijkt ruim voldoende. Maar de vraag is of ik rustig afbouwend en achterwaarts naar de uitgang wil lopen of zal eindigen met een "klapper" van een – overigens heel grote en moeilijke – zaak.' Het antwoord is bekend.

In *Het Proces* blikt Wieland terug op de rechtszaak. Verder wil hij 'de mens in de rechter' tonen. 'Onderweg groeiend, aan de hand van opgedane ervaringen, gevormd door de praktijk, door kritiek, door misverstanden, fouten ook.' Hij gaat onder meer in op de positie van het slachtoffer, de belangstelling van de media, een eigen mening, wraking, zwijgrecht en op de vraag hoe het is om als rechter een levenslange straf op te leggen. De juridische inhoud zal voor advocaten grotendeels gesneden koek zijn. Desalniettemin lezen de korte hoofdstukken vol anekdotes als een trein.

Zo beschrijft Wieland de gespannen sfeer in de rechtszaal als Holleeder zijn zus Sonja bevrageet. 'Ik kijk het een tijdje aan; kijk steeds van rechts, waar Sonja in de getuigen-cabine zit, naar links, waar Holleeder op het puntje van zijn stoel zit.' Hij grijpt in: 'Ik heb het gevoel dat ik naar een tenniswedstrijd tussen professionals zit te kijken. Het gaat zo snel. En de bal is nog niet uit!' Daarmee keert de ontspanning terug in de zaal. 'Ja meneer,' lacht 'de Neus', 'de Holleeders kunnen tennissen!'

Wijs maken

Wise Lawyers richt zich op de persoonlijke ontwikkeling van (met name) jonge, vrouwelijke advocaten.

‘**W**il je plezier en vervulling ervaren? En wil je niet alleen groeien als professional, maar ook als mens? Als het antwoord op deze vragen ja is, dan ben je bij de juiste podcast beland,’ aldus presentator Pascale Boerrigter, bestuurssecretaris bij Dirkzwager.

In de eerste aflevering over intuïtie is Jolien Slavenburg te gast, docent aan Nyenrode en leiderschapscoach voor directieleden en *high professionals*. Slavenburg vertelt over ‘ervaringsintuïtie’. ‘Op grond van ervaring maak je een soort draaiboek, waardoor je in een korte tijd met maar weinig informatie een inschatting kunt maken. Je merkt misschien dat wanneer je weinig tijd hebt, je prima op die inschatting kunt vertrouwen. Als je meer tijd hebt, is het verleidelijk om toch een analyse te maken. In veel gevallen is dat tijdverlies.’

De tweede aflevering gaat over je *purpose* vinden. Boerrigter: ‘Veel advocatenkantoren en bedrijven hebben op hun website hun *purpose*, missie en visie staan. Maar heb jij al weleens nagedacht over je persoonlijke *purpose*? Waar kom jij iedere dag je bed voor uit?’ In de andere edities komen zaken als jezelf zijn en volgens je eigen waarden werken, de kracht van ademhaling en spiritualiteit voorbij. Iedere aflevering schuift een vrouwelijke expert aan, sommigen van hen zijn advocaat. De spirituele toon van deze luistershow – met de nodige (Engelse) termen die tot de categorie ‘jeukwoorden’ behoren – valt mogelijk niet bij iedereen in de smaak. Wie ervoor openstaat, wordt er misschien *wiser* van.

Mr. X lijdt aan doenietis

Het is toch niet besmettelijk hè? Hadden we kortgeleden in Amsterdam een advocaat die al sinds 2019 deed of er een procedure liep, nu schrapt de Raad van Discipline Arnhem-Leeuwarden twee advocaten die hun cliënten totaal lieten zitten.

De eerste werd al eerder in een andere zaak door de Raad van Discipline geschrapt, namelijk op 20 maart 2023. Mr. X verzochtte toen zelf al dat hij misschien beter iets anders kon gaan doen omdat hij ondanks alle tuchtrechtelijke tikken, coaching en hulp geen controle kreeg over planning en termijnbewaking. Toch ging hij in beroep tegen de schrapping; die zaak loopt nog.

Intussen liet hij zichzelf uitschrijven op het moment dat een schorsing zou aanvangen, maar daarmee ont kwam hij niet aan deze nieuwe zaak, waarin hij toch weer vrij *Unverfrozen* verweer voerde. De zaak gaat over een cliënt die mr. X had gevraagd een procedure te beginnen om verschuldigde alimentatie te verlagen. De man zorgde zelf voor twee kinderen en zat financieel volledig aan de grond. Mr. X liet ondanks toezeggingen tot twee keer toe na die procedure te beginnen. Ook verscheen hij niet op een zitting waar de ex van de cliënt het eenhoofd gezag vroeg, waarna dit werd toegewezen. Cliënt hoort nu niets meer over zijn zoon. Er was nog meer aan de hand, maar weten we eigenlijk niet zo wel genoeg?

Mr. X nummer 2 werd al in 2018 door de cliënt benaderd voor een procedure waarin hij schade wilde vorderen en zijn naam wilde zuiveren. Hij was opgelicht, maar werd zelf nu als fraudeur gezien. Mr. X hield vijf jaar lang zijn cliënt aan het lijntje. Op verzoeken om informatie reageerde hij nooit inhoudelijk en hij deed helemaal niets.

Het was de laatste in een reeks zaken waarin deze advocaat zijn cliënten in de steek liet en ze niet deskundig bijstond.

Deze mr. X werd op 4 oktober in een andere zaak voor onbepaalde tijd geschorst op grond van artikel 60b Advocatenwet. Hij verscheen niet op de zitting, ook dat werkt in zijn nadeel. Mr. X lijkt zich af te sluiten voor de werkelijkheid, zegt de raad. Schrapping is ook zijn deel. Beide advocaten kunnen nog in beroep (ECLI:NL:TADRARL:2023:245/246).

Nog een lange weg te gaan naar goed jeugdrecht

‘We zullen
het zelf
moeten doen’

— door **Trudeke Sillevius Smitt**

De jeugdzorg staat voor
enorme uitdagingen.
Wat kan de advocatuur doen?

Eerst een lichtpuntje: sinds 1 januari krijgen ouders bij een mogelijke gezagsbeëindiging standaard kosteloos een jeugdrechtsadvocaat. Per 1 oktober geldt dat ook bij mogelijke uithuisplaatsing van hun kind. Het gaat om een pilot tot juli 2024. ‘Prachtig,’ zegt Bastiaan de Bruijn, jeugdrechtsadvocaat en voorzitter van de Haagse Vereniging Jeugdrechtsadvocaten. ‘Nu kunnen we aan het begin bijstand geven: is die heftige maatregel nodig? Er zijn soms best andere mogelijkheden.’

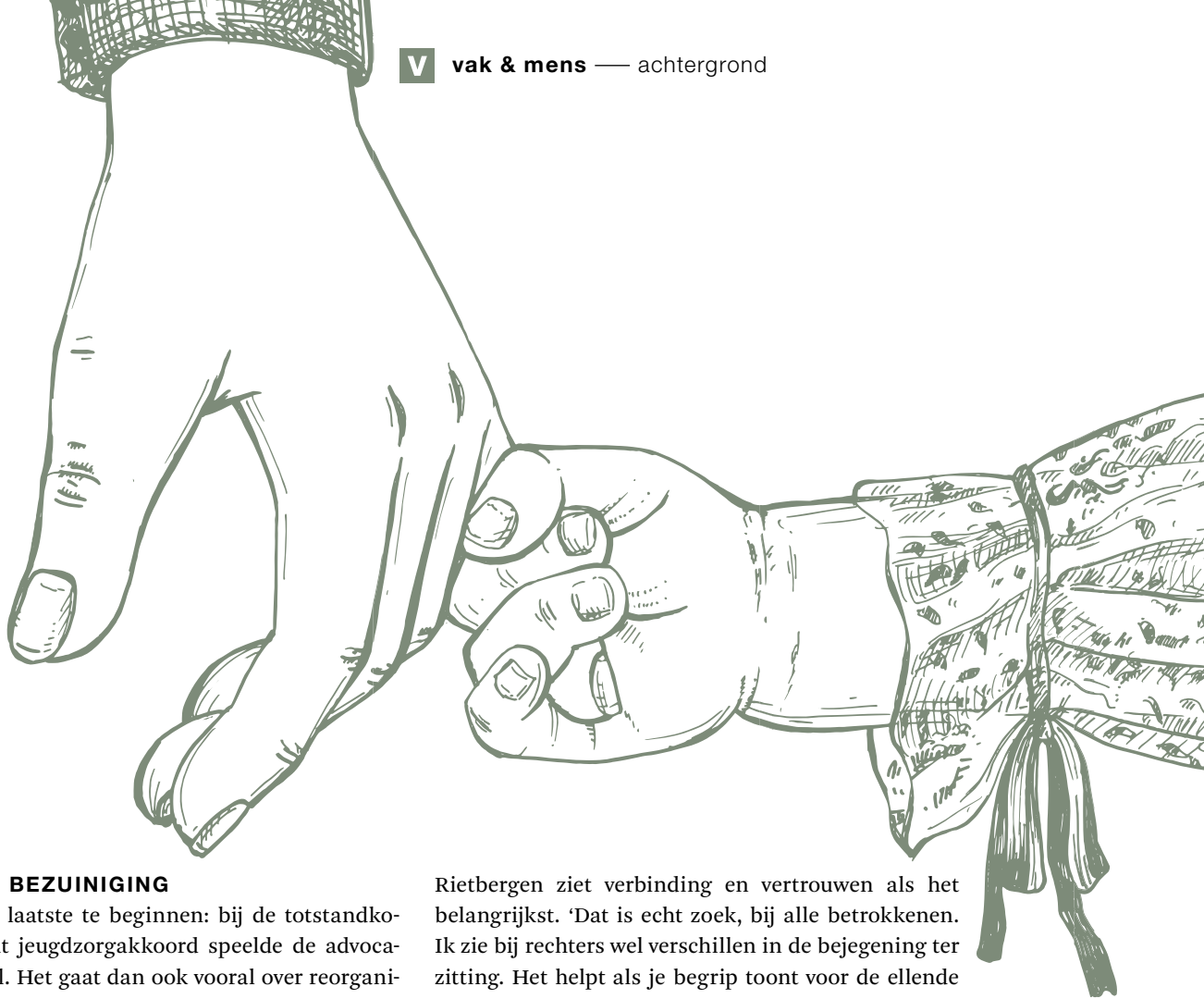
De Vereniging van Nederlandse Jeugdrechtsadvocaten (VNJA) is voorstander van definitieve invoering van de maatregelen; het gaat bij uithuisplaatsing en gezagsbeëindiging immers om ‘een zeer ingrijpende gebeurtenis in het gezin’ en ‘diep overheidsingrijpen’, aldus de vereniging.

Ze wijst er verder op dat ouders en kinderen nog steeds verstoken zijn van rechtshulp op cruciale momenten, zoals bij een verzoek tot ondertoezichtstelling. Hoe eerder betrokken hoe beter, dus niet pas op een zitting.

Reinier Feiner, voorzitter van de Vereniging Sociale Advocatuur Nederland, noemt daarnaast nog andere

gebreken in de *equality of arms*: ‘Ik doe jeugd-, straf- en psychiatriezaken, maar als ik ergens overspannen van raak, dan is dat het jeugdrecht, waar je juridisch gelijk kunt hebben en toch geen gelijk krijgt. Als de rechter aan jeugdbescherming vraagt wat er aan de hand is, is het voor ouders bijna onmogelijk om te zeggen: “Dat klopt niet”, terwijl feitenonderzoek en dossiervorming veel te wensen overlaten. Er komt ook geen onafhankelijke deskundige aan te pas – de jeugdbescherming is deskundige en uitvoerder in één. Wat ook niet helpt, is dat de rechter een eigen digitale communicatie met jeugdbescherming heeft, waar advocaten buiten staan. Die ongelijkheid voelen mensen, het maakt het gezag van de beslissing ingewikkelder.’

De Jeugdwet 2015 maakte gemeenten verantwoordelijk voor de jeugdzorg. Doel: meer maatwerk, minder wachtlijsten en minder bureaucratie – voor minder geld. Maar zeven jaar later verkeert de sector in diepe chaos. Waar zien advocaten en andere juristen het misgaan, en hoe kan het beter? Gaat de nieuwe ‘Hervormingsagenda 2023 - 2028’ helpen?

WÉÉR EEN BEZUINIGING

Om met dat laatste te beginnen: bij de totstandkoming van dit jeugdzorgakkoord speelde de advocatuur geen rol. Het gaat dan ook vooral over reorganisatie van de jeugdzorg zelf en van de inkoop. Maar ook over wensen als: minder individuele lichte hulp, groter aanbod van zware hulp, minder uithuisplaatsingen en kleinere locaties. De 'kwaliteitsimpuls' gaat (net als in 2015) gepaard met een bezuiniging, oplopend tot structureel € 1 miljard vanaf 2027.

Advocaten tonen zich bepaald niet enthousiast over de hervorming, soms ronduit cynisch. De Bruijn zegt: 'Het lijkt vooral etikettering: nieuwe teams met een andere naam, maar het gaat er uiteindelijk om of die mensen er ook zijn.' Feiner pleit ervoor te kijken naar de psychiatrie- en strafrechtpraktijk. 'Iedereen kent daar de spelregels, de omgang met mensen is eerlijker, correcter. Ook daar grijpen maatregelen soms diep in, maar het is een hemel vergeleken bij het jeugdstelsel. Zolang dezelfde jeugdzorgconsultants de onderzoeken doen en adviseren, krijg je oude wijn in nieuwe zakken.'

Kinderrechter Marjolein Rietbergen, die veertig jaar jeugdrechtsadvocaat was, heeft alle vertrouwen in systeemherzieningen verloren: 'We zullen het zelf moeten doen. Het lijkt wel of ze telkens een nieuw plan bedenken om het niet over het verleden te hoeven hebben. Het is toch duidelijk waar het probleem ligt? Het is allemaal verambtelijkt, en er wordt altijd maar bezuinigd. Jeugdbeschermers hebben geen tijd meer om te gaan zwemmen met hun pupillen, een ijsje te gaan eten. Dan werkt het met kinderen ook niet. Kinderen erbij trekken die het niet zo goed hebben, is heel belangrijk werk. Maak het aantrekkelijk! Het moet uit de verdriethoek.'

Rietbergen ziet verbinding en vertrouwen als het belangrijkste. 'Dat is echt zoek, bij alle betrokkenen. Ik zie bij rechters wel verschillen in de bejegening ter zitting. Het helpt als je begrip toont voor de ellende van mensen. Hoe moeilijk het is om je kinderen op te voeden als het tegenzit, hoe moeilijk het is om op dit moment bij de jeugdbescherming te werken. Maar de uitspraken van rechters zijn wel vergelijkbaar.'

Mariëlle Bruning, hoogleraar Jeugdrecht aan de Universiteit Leiden, is ook kritisch over de Hervomingsagenda: 'Inhoudelijk blijft het vaag, en wéér een bezuiniging, daar is veel weerstand tegen in de sector.' Bruning evalueerde de Wet herziening kinderschermingsmaatregelen die tegelijk met de Jeugdwet 2015 werd ingevoerd: 'Die wet heeft eigenlijk geen kans gehad omdat er onvoldoende capaciteit is, met wachtlijsten tot gevolg. Maar er zijn ook systeemfouten. Als de kinderrechter een kind onder toezicht stelt, moet de jeugdbeschermer bepalen wat nodig is en dat bij de gemeente aanvragen. Gemeenten die daar niet over gaan, duwen dan toch richting lichtere hulp, dat is goedkoper. En jeugdbeschermers durven niet op te komen voor hun pupillen omdat de gemeente ook hun opdrachtgever is.'

Ook Feiner ziet dat de jeugdbescherming geen vuist maakt. 'Nooit beginnen ze een kort geding tegen een gemeente als die na zes maanden wachten nog steeds geen zorg biedt. Mijn cliënten zelf kunnen zich het risico van een proceskostenveroordeling niet permitteren. Zo krijgt de rechter geen kans om jurisprudentie te maken en leren gemeenten ook niet. Op de hele wachtlijstproblematiek zit geen rechtsbescherming.' Hoogleraar Bruning pleit voor een crisismaatregel op dit punt: 'De jeugd met een kinderschermingsmaatregel moet tijdelijk voorrang krijgen op vrijwillige

WIJ HEBBEN DE KENNIS, JIJ SCOORT DE PUNTEN

**SCAN
DE QR CODE
VOOR MEER
INFORMATIE**

DE BAL LIGT BIJ JOU

Met een groot aanbod aan opleidingen en events in het fiscale, juridische en overheidsdomein laat Sdu jou uitblinken in wat je doet. Bij ons hebben actualiteit en praktijkgerichtheid de hoogste aandacht, waardoor

jouw vakkennis altijd up-to-date blijft en direct in de praktijk kan worden toegepast. Masterclass, online cursus of meerdaags? Jij kiest wat bij jouw agenda en leerstijl past.

ONTDEK DE MOGELIJKHEDEN OP [SDUJURIDISCHEOPLEIDINGEN.NL](https://www.sdu.nl/juridischeopleidingen)

Sdu

zorg: als de kinderrechter een maatregel oplegt, moet die uitgevoerd worden. Ook de groep met complexe problematiek zoals eet-, gedrags- en psychiatrische problemen kun je niet laten wachten. Er moet meer aanbod komen voor de meest kwetsbare kinderen.'

Volgens Feiner ging de nieuwe Jeugdwet 2015 er ten onrechte vanuit dat de vraag naar dure, specialistische zorg zou afnemen als je veel investeert in vroeg signaleren en lichte hulp. 'Daarmee maak je vraag los, en dan moet er triage plaatsvinden. En als dan veiligheidsdenken overheerst, durft niemand het risico te nemen om niets doen.'

Er speelt ook verkeerde marktwerking: vrijgevestigde mkb'ers hebben belang bij een diagnose omdat ze er een boterham in willen verdienen. Inmiddels maakt één op de zeven kinderen gebruik van de

niet vrij toegankelijke jeugdhulp, dat is idioot veel.'

Jeugdrechtadvocaat Sanne van Oers signaleert dat in de jeugdhulpverlening de grens tussen vrijwilligheid en dwang vervaagd is. 'Na 2015 kwam "drang" in zwang: de jeugdbescherming geeft ouders de mogelijkheid vrijwillig aan maatregelen mee te werken; pas als dat niet lukt, komen de Raad voor de Kinderbescherming en eventueel de rechter voor een ondertoezichtstelling in beeld. Het scheelt gemeenten een duur en zwaar traject, maar het gevolg is vaak dat meer van ouders wordt gevraagd dan de rechter zou toestaan, ze moeten zich bijvoorbeeld aan allerlei strenge huisregels houden en hulpverlening accepteren. Ouders werken mee, uit angst voor uithuisplaatsing. De rechter wordt zo gebruikt als dreigement in plaats van als rechtsbescherming. Ik heb overigens wel het idee dat drang afneemt.'

Een kind dat ondanks de wachttijden toch in een instelling geplaatst wordt, loopt grote kans daar onnodig lang te moeten blijven. De Haagse advocaat Bastiaan de Bruijn signaleert dat jeugdbeschermers door de werkdruk vooral kijken wat spoed heeft, waardoor andere belangrijke dingen blijven liggen. 'Ik sta bijvoorbeeld de moeder bij van een meisje dat uit huis werd geplaatst; dat was ook even nodig voor een *reset*. Het ging heel goed, ze had snel weer naar huis gekund. Maar dan is de spoed bij jeugdzorg eraf en moet ik er maanden bovenop zitten voordat ze naar huis kan. Intussen ziet het meisje genoeg heftige dingen voor

een heel leven, waaronder geweld tegen personeel, ze raakt gedemotiveerd, terwijl ze de plek inneemt van iemand die het wel nodig heeft. Als je als ouder niet behendig bent en je hebt geen advocaat, kan dat zo jaren doorgaan,' aldus De Bruijn. De recente belofte van minister Weerwind dat het aantal cliënten per jeugdbeschermers omlaag gaat, geeft hem niet direct hoop: 'Je moet wel genoeg handen hebben...'

Intussen werkt tijd in het nadeel van ouders en kinderen. Als er geen perspectief is dat ouders 'binnen een voor het kind aanvaardbare termijn' zelf weer voor

hun kind kunnen zorgen, moet sinds 2015 gezagsbeëindiging volgen. En als hulp uitblijft, hebben ouders niet de kans dat te laten zien. Uit onderzoek blijkt dat in meer dan de helft van de gevallen de opvoedcapaciteiten van de

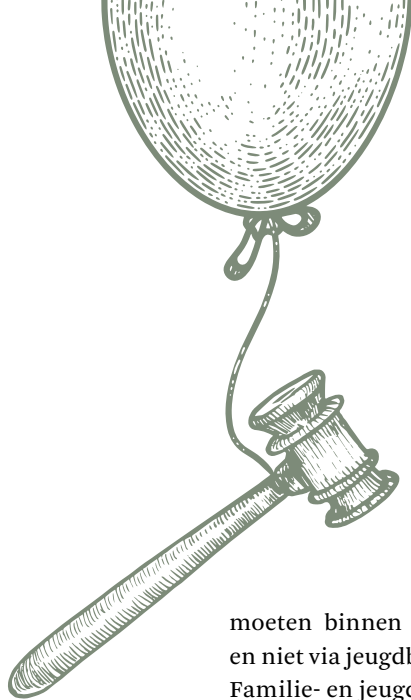
'Als je als ouder niet behendig bent en je hebt geen advocaat, kan dat zo jaren doorgaan'

ouders er niet meer toe deden omdat de aanvaardbare termijn al was verstreken. In zijn Plan ter verbetering van de rechtsbescherming in de jeugdbescherming lijkt minister voor Rechtsbescherming Weerwind ook af te willen van dat aanvaardbaretermijn criterium.

Overigens daalde in 2022 het aantal verzoeken om uithuisplaatsing van 1997 naar 1572 kinderen, meldde de Raad voor de Kinderbescherming. Ook verzoeken om andere maatregelen namen af. Wat precies de oorzaken zijn is niet bekend, maar meer terughoudendheid door de Toeslagenaffaire en capaciteitsgebrek speelt mogelijk een rol.

VECHTSCHIEDING(SFRAME)

Jeugdbeschermers schatten dat zo'n zeventig tot tachtig procent van alle ondertoezichtstellingen heeft te maken met scheidingsproblematiek. Volgens Bruning komt dit door de geldende eisen: een kind moet na een scheiding altijd contact hebben met beide ouders. Tegelijk kan strijd over de omgang een reden zijn voor ondertoezichtstelling, heeft de Hoge Raad gezegd. En we lijden aan veiligheidsdenken. Dus wat doe je als de ene ouder de ander beschuldigt van kindermishandeling? 'Dan trekken we die gezinnen sneller de jeugdbescherming in, maar wat is de legitimatie, is het effectief? De jeugdbeschermers worden verantwoordelijk maar kan dat scheidingsconflict niet oplossen, en dan rest dwang, zonder dat je weet of de situatie erdoor verbetert. Scheidingsconflicten

‘Kies volle bak voor samenwerking, jaag de strijd niet op met kansloze hoger beroepen en onnodige wrakingen’

moeten binnen het familierecht worden opgelost, en niet via jeugdbescherming,’ aldus Bruning.

Familie- en jeugdrechtsadvocaat Ine Avontuur uit het Brabantse Oosterhout ziet dat bij complexe scheidingen ‘heel veel geld wegloopt door jarenlange ondertoezichtstellingen die niks opleveren’. Zij schreef kritische stukken in onder andere het *Nederlands Juristenblad* en *NRC* over de manier waarop familierechters omgaan met echtscheidingen waarin huiselijk geweld een rol speelt. Volgens haar wordt te veel uitgegaan van het ‘vechtscheidingsframe’: als er strijd is hebben beide ouders schuld en moeten ze er in het belang van de kinderen samen uitkomen – zonder dat er goed onderzoek is gedaan. ‘Jeugdzorg moet dan proberen de communicatie te verbeteren, terwijl het fysieke of geestelijke geweld kan blijven doorgaan. Dit gebeurt zelfs als er heel duidelijke signalen zijn, zoals politiemeldingen over gewelddadigheid en criminaliteit.’

Avontuur suggereert in zulke gevallen een kortdurende ondertoezichtstelling door iemand met een forensische instelling. ‘Die kan kijken naar gedragspatronen, beoordelen wat haalbaar is en dat in gang zetten. Soms is het beter dat een van de ouders het gezag krijgt, soms kun je beter geen omgang hebben, of alleen begeleid contact.’

ADVIES

Op 22 september kondigden de ministers van VWS en Rechtsbescherming aan de Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming (RSJ) aan advies te vragen over het wegen van veiligheidsrisico’s in gezag- en omgangszaken. Op LinkedIn pleitte advocaat Ariane Hendriks ervoor ook de familierechtsadvocaat daarbij te betrekken.

Práát de advocatuur in het algemeen voldoende mee? Sanne van Oers, naast jeugdrechtsadvocaat ook bestuurder bij de Nederlandse orde van advocaten: ‘Als het om rechtsbescherming gaat, wordt er op dit moment naar ons en de specialisatieverenigingen voor jeugd- en familierecht geluisterd, ook omdat het op de politieke agenda staat door de Toeslagenaffaire. Net als toen én bij de jeugdzorgproblematiek hebben advocaten heel lang aan de bel getrokken. Dat blijft

onze rol: knelpunten signaleren en samen met ketenpartners aan oplossingen werken.’

VERRAST

Naast de Hervormingsagenda is er een ‘Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming’, waarin nieuwe manieren van (samen)werken in lokale teams worden uitgetoetst. Programmadirecteur David Lamas van het ministerie van Justitie en Veiligheid is na een opstartjaar verrast over de eerste uitkomsten: ‘In de pilots zitten vijfhonderd gezinnen, daarvan zou 95 procent normaal gesproken een beschermingsmaatregel krijgen. Bij tachtig procent speelde bestaansonzekerheid. Door de ouders integraal bij hun problemen te helpen, nam de stress af en de veiligheid navent toe, waardoor dwang achterwege kon blijven.’

Lamas hoopt dat met deze aanpak het aantal maatregelen sterk zal afnemen en dat het dan betaalbaar is om de resterende groep bij alle dwangmaatregelen kosteloos juridische bijstand aan te bieden. ‘Dat wordt een van mijn adviezen,’ zegt Lamas. Hij wil volgend jaar de advocatuur meer bij het programma gaan betrekken.

HAND IN EIGEN BOEZEM

Gevraagd wat advocaten zelf kunnen doen, denken de geïnterviewden veelal dezelfde kant op. De Bruijn: ‘We moeten de hand in eigen boezem steken. Ik hoor steeds meer klachten over harde, soms persoonlijke aanvallen van advocaten op jeugdbeschermers. Dat is niet constructief en het mag niet, gedragsregel 5 zegt dat we oplossingen moeten zoeken.’ Kinderrechter Rietbergen: ‘Kies volle bak voor samenwerking, jaag de strijd niet op met kansloze hoger beroepen en onnodige wrakingen.’ Bruning ziet onnodige concurrentie tussen familie- en jeugdrechtsadvocaten. Feiner idem, en hij pleit voor betere samenwerking met de Raad voor Rechtsbijstand en de Raad voor de rechtspraak. Van Oers: ‘Ga in gesprek met jeugdbescherming over oplossingen voor je cliënt – al is het lastig dat wij daarvoor geen vergoeding krijgen. Alle partijen zijn overbelast en een deel is onderbetaald, dat is de sombere reflectie. Maar praten helpt vaak echt.’

WIJ ZIJN:

- Een advocatenkantoor met een missie
- Huisadvocaat voor ondernemers en ondernemingen
- Gedreven team dat gaat voor resultaat
- Informele werksfeer - zakelijke aanpak
- Met een no nonsens mentaliteit
- Ambitie voor groei en uitbreiding
- Gevestigd op een toplocatie in Rotterdam

WIJ ZOEKEN EEN ADVOCAAT MET:

- Ervaring in de ondernemingsrechtelijke praktijk
- Aanvullende expertise op arbeidsrecht, IE-recht of faillissementsrecht
- Affiniteit met werken voor ondernemers en ondernemingen
- Affiniteit met werken in teamverband
- Ambitie om te groeien als advocaat en professional
- Ambitie om eigen cliëntenkring op- of verder uit te bouwen
- Ambitie om (op termijn) een sectie op te zetten en te leiden

Neem contact op met Simon van Zijll op 085 - 401 71 79 of via svz@forsyte.nl

ADVOCAAT-MEDEWERKER CORPORATE & COMMERCIAL

BEN JIJ WIE WIJ ZOEKEN?

www.forsyte.nl

FORSYTE

Aantjes Zevenberg
ADVOCATEN

C A S S A T I E
I N C I V I E L E Z A K E N

Mr. K. Aantjes

aantjes@ aantjeszevenberg.nl

Mr. J.C. Zevenberg

zevenberg@ aantjeszevenberg.nl

070-3906260 | www.aantjeszevenberg.nl

 OUTVIE
Connecting Knowledge & Networking

Schrijf u in voor één van de volgende opleidingen

▶ **Verdieping van de IT-contractspraktijk**

Start 5 maart 2024 | 24 PO-punten

▶ **Duurzaamheid & Recht**

Start 9 april 2024 | 18 PO-punten

▶ **Bedrijfskunde voor Juristen**

In samenwerking met **NYENRODE**
BUSINESS UNIVERSITEIT

Start 16 mei 2024 | 21 PO-punten

▶ **Privacy Officer 2.0**

Start 13 maart 2024 | 24 PO-uren

▶ **Actualiteitenreeks 2023
Next step privacy compliance**

Start 14 maart 2024 | 18 PO-uren

▶ **Certified Data Protection Officer**

Start 11 april 2024 | 60 PE-uren

 cedeo erkend
Open

 NERLANDSE ORDE VAN ADVOCATEN

Bekijk ons volledige opleidingsaanbod op
outvie.nl/legal

Weerbaarheidstraining

Jonge advocaten leren zich verweren

door **Carmen Geukers** — beeld **Kees Beekmans**

Om advocaten te beschermen tegen
agressie en intimidatie organiseert
de NOvA weerbaarheidstrainingen.
Het *Advocatenblad* keek een ochtend
mee bij een training voor stagiairs.

‘Ik wil jullie vragen jullie ogen te sluiten.’ Met die woorden opent Noa de Leon van den Berg de weerbaarheidstraining die op het programma staat. De Leon is advocaat straf- en tuchtrecht en medetrainer op deze woensdagochtend 11 oktober. In de zaal van het Van der Valk-hotel in Breda hebben zich vijf beginnende advocaten uit het arrondissement Zeeland-West-Brabant op de fluwelen stoelen neergevlid. ‘Wie van jullie kan mij vertellen,’ vervolgt De Leon, ‘wat de kleur van de vloerbedekking is? Wat is de kleur van mijn nagellak? Waar in deze zaal zijn de uitgangen?’ Dat blijkt nog niet zo eenvoudig. De roodgelakte nagels van De Leon zijn een enkeling opgevallen, dat de vloerbedekking twee kleuren heeft ook. De uitgang is dezelfde als de deur waardoor iedereen binnenkwam, maar is er misschien nog een andere uitweg? Verder dan een of twee goede antwoorden komen de meeste stagiairs niet. Gelukkig is dat ook niet de insteek, legt De Leon uit. ‘Ik vind dit een leuke oefening om mee te beginnen. Het is altijd belangrijk om in een moment van rust te kijken waar de uitgang in een ruimte is, zodat je dat tijdens een moment van paniek al weet.’

PERCEPTIE

De toon is gezet. Dan neemt Onno Pouw het stokje over. ‘We gaan vandaag geen trucjes met judomatten doen.’ Pouw werkt in het dagelijks leven bij de Brigade Speciale Beveiligingsopdrachten, een elite-eenheid van de Koninklijke Marechaussee. Daarnaast verzorgt hij vanuit het bedrijf Triarii Group weerbaarheidstrainingen voor advocaten. Sinds 2021 biedt de NOVA deze trainingen aan, met financiële steun van het ministerie van Justitie en Veiligheid. De trainingen zijn onderdeel van een groter pakket aan maatregelen die raadslieden beter moeten beschermen tegen ondermijning. De maatregelen worden de komende jaren uitgebreid. Als onderdeel van die uitbreiding worden de weerbaarheidstrainingen vanaf dit jaar ook voor stagiairs gegeven, iets waar Pouw groot voorstander van is. Advocaten kunnen deze kennis maar beter zo vroeg mogelijk op zak hebben, meent hij.

Geen zelfverdedigingslessen dus, wel de nodige theorie, casussen en rollenspellen. Eerst vertelt Pouw hoe je bepaald gedrag herkent en waar het uit voortkomt. Hij toont een *slide* met een ‘emometer’. Iemand die helemaal links op de meter scoort is ‘onderprikkeld’ en misschien lastig te bereiken, helemaal rechts ben je overprikkeld, bijvoorbeeld in een noodsituatie. ‘De vraag is: kun je dan de geleerde kennis nog toepassen of wordt het je te veel?’

Perceptie, wat we waarnemen, speelt een grote rol bij het herkennen van gedrag. Pouw toont een video van de danschreuwier, de man die tijdens Dodenherdenking in 2010 paniek veroorzaakte door op een doodstille Dam een luide gil te slaken. De video laat zien hoe verschillend mensen reageren op dezelfde situatie en hoe hun perceptie daarbij een rol speelt. Hij geeft nog een voorbeeld. ‘Een advocaat die deze cursus volgde, vertelde dat ze met veel cliënten uit

de Schilderswijk werkt. Zij hoort het k-woord heel vaak en neemt daar nauwelijks aanstoot aan. Een beroepsgenoot uit het oosten van het land was daar juist best van onder de indruk.’

KWETSBARE PLEKKEN

Waar vindt agressie vaak plaats? ‘Wiersum werd in zijn eigen straat om het leven gebracht,’ brengt Pouw in herinnering. ‘Iemands werk en thuis zijn vaststaande gegevens en daarmee kwetsbare plekken. Je komt daar veel, je keert daar altijd terug. Het is makkelijk voor iemand die kwaad wil om daarin in te investeren, zoals wij dat zeggen.’

Pouw introduceert de eerste casus van de ochtend. De rechter heeft een ongunstige uitspraak gedaan voor de wederpartij. De cliënt van de wederpartij is na afloop van de zitting agressief naar u, wat zich uit in schelden naar u en uw cliënt. ‘U wordt bedreigd met fysieke agressie. Denk na over de volgende twee punten,’ instrueert hij. ‘Wat doe je op dat moment? En wat doe je als je na afloop naar huis gaat?’ De raadslieden krijgen tien minuten om met elkaar in overleg te gaan.

‘Dit is typisch voor advocaten,’ grapt de militaire politiemans als de cursisten na het verstryken van de tijd niet naar hun zitplaats zijn teruggekeerd. ‘Bij Defensie zeggen we dan: de helikopter vertrekt gewoon.’ Als iedereen weer is neergestreken, worden de antwoorden besproken. ‘Ik zou me denk ik afzonderen met mijn cliënt en de parketpolitie inschakelen,’ zegt Britt Herijgers (Rijppaert & Peeters, Oosterhout). Iris Bogaards (NeXT Advocaten, Tilburg) zou ook de advocaat van de wederpartij aanspreken: ‘Kunt u uw cliënt in bedwang houden?’ Het lijkt Corné van de Wiel (TEN Advocaten, Den Bosch, Oss, Waalwijk) verstandig de emoties aan beide kanten te laten zakken en het gebouw niet gezamenlijk te verlaten.

Het zijn allemaal goede antwoorden, aldus Pouw. Het is volgens hem ook belangrijk in dit soort situaties de routine te doorbreken. ‘Dus niet gelijk weggaan na afloop, puur omdat je dat normaal gesproken ook doet. Je kunt de parketpolitie laten meelopen naar de auto. Of je laat je ophalen, neemt het ov.’ ‘We horen ook van andere deelnemers dat ze een Greenwheels nemen in spannende zaken,’ vult De Leon aan. ‘Zo zijn je eigen auto en nummerbord niet meteen in beeld.’

SLECHT NIEUWS

Door naar de tweede casus. ‘U bent werkzaam in uw praktijk. U gaat uw cliënt slecht nieuws brengen. Uw cliënt is in de basis een fatsoenlijke man, die in voorgaande gesprekken voor rede vatbaar bleek. U behartigt al enige maanden zijn belangen en heeft een goede verstandhouding met hem.’ Merel Kouveld (Munten Letselschade, Oosterwijk) wil de boodschapper in Pouws fictieve letselschadezaak wel zijn.

‘Ik ga met de deur in huis vallen, ik heb slecht nieuws,’ zegt Kouveld tegen Pouw. ‘De aansprakelijkheid is niet erkend.’

Casus 3.

U bent werkdagochtend met uw cliënt heeft gister
gesprek gehad uw spec

Uw cliënt was niet tevreden met de
uitspraak boos wegge

Vandaag staat uw cliënt in de
uw werkkamer. U

Uw cliënt is in de
zijn. Dit uit z

U weet dat h

Werk toe na

Trainer Pouw (rechts) in de rol van een agressieve cliënt. Esra Sarigöl (AK Advocaten) probeert zo goed mogelijk op de situatie in te spelen.

De eerste reactie van de fictieve cliënt is op zichzelf gericht. ‘Och jongens, dat mij dit overkomt,’ verzucht hij met zijn hoofd in zijn handen. ‘Hoe ga ik dit thuis uitleggen?’ Zijn onmacht richt zich al gauw meer op de buitenwereld. ‘Waarom krijg ik geen geld, maar anderen met een vergelijkbare zaak wel? Dat is waardeloos, het systeem in Nederland klopt niet!’ Als laatste redmiddel speelt hij op de persoon: ‘Ik vraag me nu af of ik wel de goede advocaat heb gekozen. Je bent nog niet eens klaar met de opleiding, meissie. Ik moet het even met je over de centen hebben.’ Intussen verheft hij zijn stem en wordt zijn houding steeds dreigender.

Kouveld krijgt er zweethanden van, deelt ze na afloop. ‘Ik dacht: wat als hij agressief wordt?’ Pouw legt uit dat frustratie en onmacht zich kunnen uiten in ‘ik-gedrag’ en ‘jullie-gedrag’, dat advocaten kunnen beïnvloeden door te reageren op de emoties van de cliënt. ‘Dat kan zijn negeren, afleiden, empathie tonen, meeveren waar mogelijk en proberen discussie te vermijden. Op die manier werk je toe naar een afronding van het gesprek. Goed luisteren – en dat laten merken door te herhalen wat de cliënt zegt – is hierbij heel belangrijk. Voor je eigen veiligheid kun je van tevoren collega’s waarschuwen dat je een spannend gesprek hebt, of je kunt een collega meevragen.’

‘Goed luisteren – en dat laten merken door te herhalen wat de cliënt zegt – is hierbij heel belangrijk’

INSTRUMENTELE AGRESSIE

Het is net zo belangrijk te weten wanneer luisteren en empathie tonen juist niet werken. Daarom gaan de advocaten aan de slag met een derde casus. ‘Na een slechtnieuwsgesprek is uw cliënt boos weggelopen. Vandaag staat hij totaal onverwacht voor de deur van uw werkkamer. Uw cliënt kan erg emotioneel zijn. Dat uit zich dan in boosheid. U weet dat hij enkele antecedenten heeft voor zware mishandeling.’

Esra Sarigöl (AK Advocaten, Etten-Leur) opent: ‘Dag Onno, ik had je niet verwacht. Wil je wat drinken?’ Maar daarvoor is de cliënt niet gekomen. Hij steekt gelijk van wal: ‘Ik ben niet blij met wat je mij gisteren vertelde. Ik heb de afgelopen maanden veel centjes overgemaakt naar jou en nu wil ik mijn geld terug. Dus je moet gewoon je mobiel pakken en het geld overmaken.’ Ondertussen loopt Pouw – aanzienlijk groter en sterker dan Sarigöl – rond en gaat op enig moment zelfs achter haar staan. ‘Als je dat niet doet... Ik heb een paar jongens meegenomen, die staan buiten. Als ik over vijf minuten niet naar buiten kom, dan komen zij hier binnen en verbouwen ze de hele tent.’

Dit gedrag is pure instrumentele agressie, legt Pouw uit na het rollenspel. ‘Esra probeert te luisteren en empathie te tonen, maar dit gaat niet over frustratie of onmacht zoals in de vorige casus. Hier zet ik agressie in om te bereiken wat ik

wil. Dat is verkeerd investeren: hard werken, niks bereiken.’ Wat is hier dan wel het juiste gedrag? Iemand die instrumentele agressie inzet, is ontvankelijk voor een rationele benadering, vertelt hij. ‘Maar je moet wel kalm blijven. Door indirect te dreigen kun je iemand de gevolgen van zijn gedrag laten inzien. “Onno, ik wil je nog steeds graag bijstaan. Maar als je me in elkaar slaat, komen we niet verder.” Dan kan ik de afwijging maken of ik mijn gedrag doorzet of niet.’

COOL BLIJVEN

Bij het gedrag van Onno moeten alle alarmbellen gaan rinkelen, vervolgt hij. ‘Ik ga staan. Daar komt je eigen veiligheid in beeld. Moet je dan zelf ook gaan staan?’ Sarigöl doet alsof ze Pouw een knietje geeft. Iedereen schiet in de lach, ook de trainer. Om weer serieus te vervolgen: ‘Blijven zitten maakt je kwetsbaarder, je moet schakelen. Waar is de uitgang? Hoe bewaar ik een veilige afstand?’

Voor de aanpak van fysieke agressie bestaan een paar handige ezelsbruggetjes. De zogenaamde COOL-methode staat voor calm down, observe, outline, lead. De eerste stap is zelfregulatie, vertelt Pouw. ‘Focus op je ademhaling, bedenk iets waardoor je tijd voor jezelf wint. Dat deed Esra net heel goed door drinken in te schenken.’ Daarna observeer je de omgeving en analyseer je de situatie. Vervolgens maak je een plan en voer je het uit. ‘Het is belangrijk om zelf initiatief te nemen, op die manier kun je meer controle uitoefenen op de situatie.’

Daarnaast noemt Pouw het HALO-principe, een acroniem voor handen, afstand, lichaamstaal en omgeving. ‘Je wilt iemands handen kunnen zien. Qua afstand zeg ik altijd: je wilt iemand van top tot teen kunnen bekijken, dan heb je voldoende afstand. Aan iemands lichaamstaal zie je of iemand open of gesloten is.’ Door schuin weg te draaien als je tegenover iemand staat, legt hij uit, maak je jezelf smaller en daarmee minder kwetsbaar – en sta je steviger als je een duw krijgt. En wat omgeving betreft, is het volgens de marechaussee belangrijk om goed om je heen te blijven kijken. ‘Je fixeert je op de bedreiging en daardoor ontstaat tunnelvisie.’

De training loopt ten einde. Belangrijke conclusie: risico’s zijn inherent aan het beroep. Door de kalmte te bewaren en de juiste aanpak te hanteren, zijn die gevaren te beïnvloeden en tot een minimum te beperken. Pouw geeft de cursisten nog een lijstje mee met handige telefoonnummers. Advocaten kunnen bijvoorbeeld bellen met het team Law-Care van de NOVA om vertrouwelijk te sparren met (oud-)collega’s met veel beroeps- en levenservaring. Er is ook een NOVA-noodnummer, dag en nacht bereikbaar voor advocaten die melding willen doen van een (be)dreiging of zich bedreigd voelen. De laatste tip: zorg dat je eenvoudig 112 kunt bellen, want dat blijkt in noodsituaties lastiger dan gedacht. ‘Sla het nummer op een voor jou handige manier op in je telefoon, voor je straks in paniek 221 belt.’

Hoog, ja. Hoogmoedig, nee.

CMS is één van de grootste advocatenkantoren ter wereld met meer dan 70 vestigingen in ruim 40 landen. Je vindt ons in een van de hoge torens aan de Zuidas, maar hoogmoedig zal niemand ons noemen. Ons kantoor is, hoe groot ook, altijd nuchter gebleven want we weten wat ons te doen staat: onze cliënten helpen, met veelal complexe vraagstukken. We kennen hun markten en staan hen als sparringpartner op beslissende momenten terzijde. Werk je als ambitieuze en scherpzinnige advocaat graag in een omgeving waarin topprestaties voor je opdrachtgevers belangrijker zijn dan prestige? Kijk op cms.law.

BELEG MET VERLAAGD RISICO IN HOOGSTAND VASTGOED

Investeer in Nederlands vastgoed en ontvang een vast rendement van **6%**

- ✓ Vaste rentevergoeding van 6% per jaar
- ✓ Rendement elk kwartaal uitbetaald
- ✓ Eerste recht van hypotheek op vastgoed als onderpand
- ✓ Deelname vanaf € 100.000,-

Scan de QR-code
voor meer informatie

Interesse?

We gaan graag met u in gesprek, bel **070 22 11 700**
of mail info@youngrei.nl

Young Real Estate Investments, Parkstraat 183, 2514 JH Den Haag

Let op! U belegt buiten AFM-toezicht.
Geen vergunning- en prospectusplicht voor deze activiteit.

Ondernemingsrecht advocaat-medewerker | Utrecht

Equrius, doel-treffend in search en recruitment

Onze opdrachtgever is een compact en groeiend full service advocatenkantoor in Utrecht. De kern van de praktijk bestaat uit breed advies- en procesrechtelijk ondernemingsrecht, inclusief transacties. Het kantoor telt op dit moment drie vennoten en negen advocaat-medewerkers en juristen. Men wil de komende jaren met beleid verder groeien en het huidige team graag versterken met twee ondernemingsrecht advocaten.

Aanpak en cultuur van het kantoor kenmerken zich door aandacht voor ontwikkeling, goede balans tussen werk en privé, een warme, open en collegiale sfeer, ruimte voor initiatieven, verantwoordelijkheid nemen en delen, ondernemerschap en samen resultaten behalen.

Het juridische is geen doel op zich, maar een middel om de business doelstellingen van de cliënt te realiseren.

Vertrouwelijk informatie inwinnen kan bij Hans Voorhoeve, 06-14525652 | voorhoeve@equrius.com

 de dealmaker

Onder frisse druk

— door **Bendert Zevenbergen**

Roman Tarlavski controleert tegenwoordig in de supermarkt hoe de presentatie van de frisdranken van Vrumona zich verhoudt tot de concurrentie. ‘Een van de leukste dingen van dit vak is dat je betrokken raakt bij sectoren waar je eerst niets van wist,’ zegt de CMS-advocaat die de aankoop van de frisdrankfabrikant begeleidde.

Eind september nam Heineken afscheid van zijn frisdrankdochter Vrumona dat al sinds 1968 onderdeel van de bierbrouwer was. De 325 werknemers van Vrumona produceren in Bunnik eigen merken als Royal Club en Sourcy en verzorgen in licentie de productie en distributie van grote namen als Pepsi Cola en 7Up. De Deense bierbrouwer Royal Unibrew betaalt 300 miljoen euro voor Vrumona.

‘Vrumona was na al die jaren verknocht met Heineken, dus zo’n verkoop betekent voor de werknemers wel wat,’ zegt Tarlavski, partner en advocaat bij de Amsterdamse vestiging van het internationale kantoor CMS, die met een team van zo’n 25 medewerkers de koper adviseerde. ‘Het is dan zaak om het personeel gerust te stellen. Dat was in dit geval relatief makkelijk, omdat Unibrew fors gaat investeren in modernisering en uitbreiding van de fabriek in Bunnik en frisdranken wél als kernactiviteit ziet.’

Omdat Heineken en Unibrew, beide beursgenoteerd, beducht waren op het uitlekken van koersgevoelige informatie, stond er enige druk op het proces. ‘Het verloop bij een grotere overname is sowieso vrij hecatisch vanwege de betrokkenheid van talloze partijen als banken, accountants en advocaten. Tegelijk moesten we haast maken om de koopovereenkomst rond te krijgen. Op een zekere donderdag belde Unibrew met de mededeling dat de zaak voor maandag beklonken

moest zijn. Het grootste deel van dat weekend hebben we met alle teams doorgebracht op het kantoor van De Brauw, de adviseur van Heineken, om de overeenkomst af te ronden.’

Het hielp daarbij dat Heineken en Unibrew oude bekenden zijn en ook in de toekomst met elkaar verder moeten. ‘Heineken verkocht eerder een Finse dochter aan Unibrew en Unibrew is de distributeur van Heineken in de Nordics. Waar je soms in ruzieachtige sferen terecht kunt komen, hadden beide partijen hier een relatie goed te houden en niet de intentie om op alle punten het onderste uit de kan te halen.’

Inmiddels mag Tarlavski zich een beetje frisdrank-specialist noemen. ‘Een van de leukste dingen van dit vak is dat je betrokken raakt bij sectoren waar je eerst niets van wist,’ zegt hij. ‘Bij de onderhandelingen stond de kamer vol met alle frisdranken van Vrumona. Als ik nu door een winkel loop, kijk ik naar hoe andere merken hun producten presenteren. En als ik in de supermarkt de grote uitstalling zie van producten van concurrent Coca-Cola, de bekende “red wall”, denk ik nog steeds: “Daar moeten we eens wat aan doen.”’

Roman Tarlavski

Tien jaar vechten tegen de bierkaai

Advocaat Yola Geradts zette zich ruim tien jaar lang in voor een cliënte die een ton aan kindertoeslag moest terugbetalen aan de Belastingdienst. Uiteindelijk met succes.

— door **Nathalie de Graaf**
beeld **Martijn Gijsbertsen**

Gefrustreerd en geïrriteerd, zo voelde ik me in al die jaren dat ik deze toeslagenzaak deed. Een zaak die ik niet gewend was te doen. Mijn praktijk bestaat met name uit fiscaal recht: fiscale procedures waaronder invorderings- en fiscale aansprakelijkheidsprocedures tegen de Belastingdienst. Toeslagen – dat onder het “gewone” bestuursrecht valt – waren niet helemaal mijn *cup of tea*. Ik moest me dan ook goed inlezen toen cliënte met haar partner – allebei afkomstig uit Ghana – bij mij op kantoor kwamen. De man van het echtpaar had mijn naam gekregen van een kennis voor wie ik een kwijtschelding bij de Belastingdienst had geregeld. “Ik wil de beste hebben,” zei hij toen hij tegenover me zat. Ik voelde me vereerd.

Hij en zijn vrouw hadden drie jaar lang voor hun drie kinderen toeslag gekregen voor de kinderopvang. In 2009, 2010 en 2011. Het was inmiddels 2012 toen er een brief van de Belastingdienst op de mat viel: de toeslag was ten onrechte uitgekeerd. Of ze even honderdduizend euro

Yola Geradts (56), advocaat sinds 1991, is verbonden aan het kantoor Geradts & Vetter. Ze legt zich toe op het belastingrecht, ook in cassatie. Geradts is advocaat-redactielid van dit blad.

wilden terugbetalen. Het stel kreeg zowat een hartverzakking. Ik niet. Ik deed wat ik altijd doe: bezwaar aantekenen en uitstel van betaling aanvragen. Er waren geen redenen gegeven waarom de toeslag ten onrechte was uitgekeerd. Ik vroeg een hoorgesprek aan, zoals gebruikelijk is, waarin beide partijen hun argumenten op tafel konden leggen. Ik hoorde niets. Een halfjaar lang was het stil. Totdat ik een uitspraak op het bezwaarschrift kreeg. Het was ongegrond verklaard en om die reden zou er ook geen hoorgesprek plaatsvinden. Ik was boos. Dit was geen manier van doen! Het is uiterst ongebruikelijk dat er geen gehoor wordt gegeven aan een verzoek tot een hoorgesprek. Ook was ik verontwaardigd om een andere reden. Het ging om een substantieel bedrag dat mijn cliënte niet kon betalen. Sterker nog, dat was uitgegeven aan het doel waarvoor het was uitgekeerd: kinderopvang. Wat wilden ze nu precies?’

DURA LEX, SED LEX

‘Ik tekende beroep aan bij de rechtbank. De rechter maakte gelijk korte metten met de houding van de Belastingdienst. “Het gaat om een bedrag van honderdduizend euro en u bent niet bereid tot een hoorgesprek?” zei hij. “Dat kán toch zeker niet.” Deze rechter heeft het begrepen, dacht ik.

Het hoorgesprek volgde. Ik weet het nog goed. Het was 2014, Obama bracht een bezoek aan Nederland en het was heel rustig op de weg. De medewerkers van de Belastingdienst waren heel vriendelijk. De reden dat de toeslag ten onrechte was uitgekeerd, was dat meneer tijdens de uitkering thuis had gezeten. “Maar hij was doodziek,” voerde ik aan. “Dan had uw cliënte naar de gemeente moeten gaan voor steun,” was het verweer. De conclusie was dat ze begrip hadden voor de situatie, maar dat ze niets voor ons konden doen. Ook al had mijn cliënte niet verwijtbaar gehandeld en was ze eigenlijk een slachtoffer van de situatie. *Dura lex, sed lex*: de wet is hard, maar het is de wet. Ze zeiden het er net niet bij.

Zowel op kantoor als thuis aan de keukentafel besprak ik deze zaak met mijn man. Wij zijn beiden advocaat en mijn man weet ook veel van belastingrecht. De zaak hield me bezig. Het voelde onrechtvaardig dat deze ouders eerst grote bedragen aan toeslagen uitgekeerd hadden gekregen en die vervolgens weer teruggevorderd werden, terwijl op voorhand vaststond dat zij het geld niet konden terugbetalen.

Ik ging opnieuw in beroep. Ik stelde onder meer het lakse handelen van de Belastingdienst aan de kaak. Waarom drie jaar lang toeslagen uitbetalen als in het eerste jaar al bekend was dat meneer thuiszat? Ik stelde mij op het standpunt dat er sprake was van ambtelijk verzuim: de Belastingdienst wist alles via

de BRP en dat zorgde ervoor dat er geen reden meer was om te kunnen terugvorderen.

Tijdens de zitting kwam naar voren dat cliënte mogelijk in aanmerking kwam voor een persoonlijke betalingsregeling en vervolgens een pseudokwijtschelding. In de praktijk kwam het er op neer dat het gezamenlijk inkomen van cliënten twee jaar lang afgeroomd zou worden tot negentig procent van bijstandsniveau en dat de rest van het bedrag na twee jaar via “pseudokwijtschelding” niet zou worden ingevorderd maar wel kon worden verrekend. Ik adviseerde cliënte dat traject te bewandelen, want de rechtbank had inhoudelijk al mijn argumenten verworpen. Zij zouden twee jaar lang krap zitten, maar op deze manier kwam er een einde aan deze zaak en hoefden we niet naar de Raad van State.’

BOS BLOEMEN

“Ik wil geen toeslagen meer in de toekomst,” smeekte mijn cliënte op een gegeven moment de Belastingdienst. “Zet ze alsjeblieft stop.” Maar dat werd niet gehonoreerd. Of ze het nu wilde of niet, ze kreeg een kindgebonden budget. En dat budget werd vervolgens weer verrekend met de openstaande kinderopvangtoeslagenschuld. Toen bleek het kindgebonden budget opnieuw iets te hoog – want cliënte verdiende iets meer dan van tevoren ingeschat – zodat dat weer moest worden terugbetaald. Volgens de Belastingdienst was ze ook nog “nalatig” geweest zodat alles moest worden terugbetaald boven op de persoonlijke betalingsregeling van de kinderopvangtoeslag. Volgt u het nog?

Ik was boos, ook omdat de Belastingdienst niet reageerde op de diverse brieven die ik schreef en klachten die ik indiende. Toen ik eindelijk iemand aan de telefoon kreeg, kostte het me moeite om kalm en professioneel te blijven.

Niettemin is het eind goed, al goed. Afgelopen zomer, ruim tien jaar na dato, kreeg cliënte een schadevergoeding. Het was ernstig wat er gebeurd was en te heftig voor cliënte, oordeelde het Uitvoeringsorganisatie Herstel Toeslagen (UHT). Het echtpaar bracht me een grote bos bloemen op kantoor. Wát een *struggle* is het geweest. Dat had toch anders gekund?’

Impact

In de rubriek *Impact* vertelt een advocaat over een zaak die bovengemiddeld veel indruk maakte, daarmee het maatschappelijke belang van de advocatuur onderstrepend. Heeft u een soortgelijke ervaring die u wilt delen, stuur dan een e-mail naar redactie@advocatenblad.nl.

Ontdek CICERO LawPack

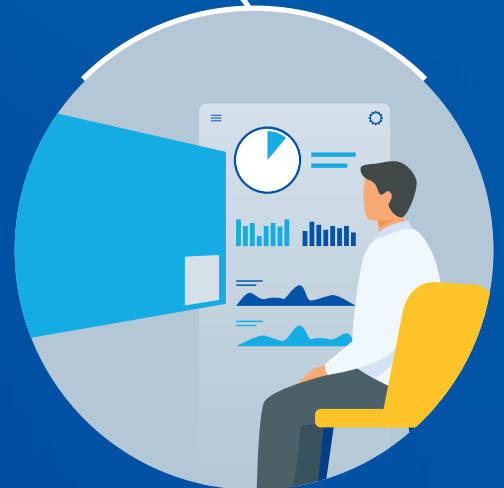
Klantendossiers Alles centraal

Dossiers aanmaken, beheren en delen, het kan allemaal met CICERO LawPack.

Ons platform verzamelt en organiseert alles wat tussen jou en de klant gedeeld wordt. Alle communicatie, briefwisseling, stukken, email, whatsapp berichten en Teams gesprekken worden in het dossier opgeslagen. Wij gebruiken daarvoor de Microsoft cloud van uw eigen Microsoft 365 omgeving. U bepaalt zelf wie wel of geen toegang krijgt tot het dossier en tot welke documenten. Hiermee zorgt u niet alleen dat u en uw medewerkers altijd toegang hebben tot de volledige conversatie maar u kunt deze ook onmiddellijk delen met uw cliënten.

Rapporteren en communiceren Overzicht houden

Voor ieder dossier, documenten of medewerker kunt u taken creëren en opvolgen via workflows, zodat de voortgang in het dossier eenvoudig kan opgevolgd worden. Zo weet u, uw medewerkers en uw cliënten, op ieder moment wat verwacht wordt. Ook kunt u met relaties communiceren en mailings en uitnodigingen versturen

Tijdschrijven en factureren Efficiënt opvolgen

Het laatste en niet minst belangrijke. Iedere activiteit kan omgezet worden naar een factureerbare prestatie, zodat het voor u en uw cliënten steeds inzichtelijk is wat de kosten zijn van een dossier. De software geeft zelf aan welke tussentijdse facturen kunnen verzonden worden en zorgt voor de verwerking en opvolging. Het is zelfs mogelijk een volwaardige boekhouding te voeren en interesten te berekenen

Dé software voor advocaten en juridische afdelingen

www.cicerosoftware.com
sales@cicerosoftware.com

CICERO
LawPack[®]

 advocaat en algoritme

Roem, reputatie en vergetelheid

Het vergeetrecht is na tien jaar niet meer weg te denken.

— door **Marco de Vries**

Wie schreef die bleef, televisie belofde nog ‘fifteen minutes of fame’ en internetroem is nog vluchtiger. Een volgend moment gaat iemand anders weer viraal.

Tegelijkertijd krijgt alles op internet eeuwigheids-waarde. Oude chatberichten, mails, posts, audio, video: het blijft allemaal online doorzoekbaar. Bijna iedereen googlet zakenrelaties, sollicitanten, dates, nieuwe of juist oude kennissen. Eén pijnlijke treffer kan je flink opbreken.

Zo wilde Mario Costeja González niet meer – via een link naar een oud krantenstukje – herinnerd worden aan de gedwongen verkoop van zijn huis. Op zijn verzoek erkende het Europese Hof het vergeetrecht. Wie Costeja nu googlet, vindt in plaats van dat stukje tientallen treffers over het baanbrekende arrest uit 2014.

Tien jaar later krijgt vergeetrecht-advocaat Stephan Mulders dagelijks telefoontjes van mensen die ook ontgoogled en vergeten willen worden. ‘Ze schamen zich voor iets dat online staat. Je denkt dan al snel dat iedereen het leest en mensen je ontwijken of anders behandelen.’ Een vergeetverzoek indienen kan met een simpel formulier. ‘In Nederland worden jaarlijks zo’n veertigduizend verzoeken gedaan. Maar die worden meestal afgewezen met als argument dat de gelinkte informatie relevant kan zijn voor bijvoorbeeld klanten.’

Na zo’n afwijzing is een procedure nodig. Als advocaat bij Van Diepen Van der Kroef staat Mulders regelmatig tegenover Google, Bing of Yahoo. Zo werd een cliënt achtervolgd door een incident van decennia terug. In verwarde toestand had hij met een mes lopen zwaaien. ‘Het had destijds de krant gehaald, toen nog met volledige naam. De archieven kwamen gedigitaliseerd online. Sindsdien liep hij opdrachten mis. Gelukkig kregen we de links geblokkeerd.’ Ook sporen van oude faillissementen, tuchtrechtspraken en lastercampagnes zijn met juridische bijstand weg te poetsen. ‘De informatie blijft beschikbaar voor wie

het echt nodig heeft, maar komt niet meer boven als je alleen op de naam zoekt. Het vergeetrecht is een scalpel, een precisie-instrument. Met een kleine beperking van de vrijheid van meningsuiting kun je een groot privacybelang dienen.’

Een stap verder is om ook de brontekst te censureren. Zo wist een vrouw vorig jaar een oud artikel van een nieuwssite te krijgen. Dat meldde dat ze vermist was en ze was al weer jaren boven water. Niet meer relevant, oordeelde de rechter. Ook bij sexting, wraakporno of laster is het verwijderen van links misschien niet toereikend. ‘Je ziet wel dat sites en platforms aanstootgevend materiaal zelf al weren,’ zegt Mulders.

Op zijn site vergeetrecht.eu volgt hij de ontwikkeling van dit nog jonge privacyrecht. Het publiek heeft bijvoorbeeld geen recht op informatie die niet klopt, zo preciseerde het Europese Hof eind vorig jaar. Leugens moeten dus desgevraagd ontgoogled worden. ‘Dan kan het nog parodie zijn of een mening, maar feitelijke onjuistheid wordt niet beschermd. De klager moet de onjuistheid aannemelijk maken, maar de bewijslast mag niet onredelijk zijn.’

Hij signaleert een verschuiving van privé naar zakelijk vergeten. Overheden en banken gaan steeds meer af op profielen uit online-informatie. ‘Ook informatie die niet klopt of verjaard is. Na vijf jaar is je strafblad schoon. Maar op internet blijft publiciteit over die veroordeling gewoon vindbaar. Banken willen daar niet mee besmet raken. Ze gebruiken eigen compliance-software en eigen zoekmachines, dus daar ben ik ook druk mee.’

Soms adviseert hij cliënten om de algoritmes te voeden met positieve content. ‘Laat mooie interviews en portretten maken. Dan drukken die actuele treffers de oude, negatieve links naar beneden. En je nuanceert de beeldvorming.’ Iedereen heeft tenslotte dingen die hij liever vergeet, maar ook herinneringen die hij wel graag deelt.

Sleutelen aan het appelprocesrecht

— door Kees Pijnappels

Cassatieadvocaat Nadine Groeneveld-Tijssens is sinds september vorig jaar bijzonder hoogleraar appelrechtspraak aan de Tilburg Law School. In die rol hoopt ze onder andere een bijdrage te leveren aan de verbetering van het procesrecht in hoger beroep.

Kritiek op de appelrechtspraak is zo oud als de rechtspraak zelf. In de inaugurele rede waarmee Groeneveld half oktober haar leerstoel aanvaardde, vat zij de bezwaren samen met de woorden ‘traag, duur en ingewikkeld’. Spreekt ze uit eigen ervaring, frustratie wellicht? ‘Nee hoor, ik procedeer wel regelmatig in hoger beroep, maar deze kritiek komt uit de wetenschappelijke literatuur. Ik neem die als uitgangspunt voor mijn onderzoek en ga vervolgens kijken hoe het beter kan.’

De complexiteit is in de loop der tijd tot stand gekomen, als een evolutionair proces, constateert ze. ‘De wetgever heeft niet zoveel geregeld ten aanzien van het appelproces. Veel is overgelaten aan invulling vanuit de Rechtspraak. En die appelprocesrechtelijke leerstukken van de Hoge Raad komen heel geleidelijk tot stand. Asser typeerde het ooit als een schitterend, maar moeilijk te doorgronden bouwwerk, dat voortdurend in aanbouw is.’

Het zijn met name zaken als het grievenstelsel, de devolutieve werking en de tweeconclusieregel die de boel ingewikkeld maken, stelt Groeneveld vast. ‘Bovendien is er in hoger beroep vaak sprake van verschillende vorderingen. Je kunt te maken hebben met een eis in conventie, maar ook met een tegeneis, in reconventie. En wat als iemand niet in hoger beroep gaat van de tegeneis? Dat kan tot lastige procesrechtelijke vragen leiden.’

In de bundel ‘Recht en rechtspraak vanaf 2040’ (Jan Vranken e.a., Boom juridisch, 2021) wordt een sombere toekomst voorspeld voor het hoger beroep. De rechtspraak in tweede aanleg biedt onvoldoende toegevoegde waarde, luidt het oordeel, tenzij er rigoreus wordt ingegrepen. ‘Ik heb me afgevraagd hoe reëel dat is. De kritiek op het hoger beroep is al oud en er zijn tal van hervormingsvoorstellen gedaan. Ik noem het aan banden leggen van de herkansingsfunctie, de tweeconclusieregel strakker hanteren en de introductie van een verlofstelsel. De vraag is welke effecten dat heeft.’

Groeneveld verwijst naar Duitsland, waar de wetgever in 2002 ingreep omdat er te veel in hoger beroep werd geproduceerd. ‘De herkansingsfunctie werd aan banden gelegd. Maar je zag dat de rechter binnen enkele jaren toch kans zag om een deel daarvan te herstellen, door de ruimte die de wetgever had gelaten. Het systeem zocht en vond als het ware een nieuw natuurlijk evenwicht, die de *quick fix* omzeilde.’

Groeneveld ziet de rechtspraak als een ecosysteem, waarbinnen voortdurend sprake is van belangenafwegingen. ‘Het appelprocesrecht hangt nauw samen met de eerste aanleg en cassatie. De verschillende gedingen binnen dat stelsel beïnvloeden elkaar. Als je in eerste aanleg heel veel mogelijkheden hebt, dan heb je misschien een korter hoger beroep. En andersom.’

‘Het evenwicht lijkt zich sowieso te herstellen als je rigoureuus ingrijpt’

Het is een complex samenspel. Dat bedoel ik met het natuurlijk evenwicht. Dat evenwicht lijkt zich sowieso te herstellen als je rigoureuus ingrijpt.’

De hoogleraar volgt om die reden liever de weg van de geleidelijkheid. Aan de hand van experimenten voorzichtig proberen wat werkt en wat niet, luidt haar devies. Om die reden haakt ze aan bij enkele lopende experimenten van de Raad voor de rechtspraak. Concreet voorbeeld is het regiegesprek, zoals het hof Arnhem-Leeuwarden dat sinds anderhalf jaar aanbiedt. In dat gesprek kunnen raadsheer en betrokken advocaten gezamenlijke procesafspraken maken, passend bij het doel dat hen voor ogen staat.

‘Bij een regiegesprek wordt aan advocaten op voorhand een vragenlijst verstrekt. Ik wil onderzoeken of die vragenlijst beter kan, effectiever. Moet die meer of andere informatie bevatten? Dient de informatie allemaal vanuit de Rechtspraak te komen of heeft de advocatuur daar ook een rol?’

SECOND OPINION

Ook het beoogde maatwerk dat uit het regiegesprek kan voortvloeien, verdient nader onderzoek, meent Groeneveld. ‘Denk bijvoorbeeld aan de *second opinion*-procedure. Dat is een procedure waarbij je de raadsheer vraagt om een *second opinion* op de uitspraak in

eerste aanleg. Dat is natuurlijk goedkoper en sneller dan wanneer je een volledig hoger beroep doorloopt. Ik vind het interessant om te zien of we op dat terrein winst kunnen boeken.’

Groeneveld ziet de nodige potentie in de *second opinion*-procedure, meer dan momenteel wordt benut. ‘Er wordt nog niet zoveel gebruik van gemaakt, bij mijn weten zijn er ongeveer 25 uitspraken gedaan. Interessante vraag is waarom daar niet veel vaker gebruik van wordt gemaakt. Moet het misschien op een andere manier worden aangeboden? Nu beslist de rechter in hoger beroep of de zaak geschikt kan zijn voor een *second opinion*, zou dat anders moeten? Weten advocaten überhaupt van het bestaan, kan er aan de bekendheid worden gewerkt?’

Daar ligt ook een taak bij het onderwijs, meent de hoogleraar. Binnen de universiteiten, maar ook bij de beroepsopleiding. ‘Bewustwording lost al een gedeelte van het probleem op. Als ik kijk naar de advocatuur: ik heb mij laten vertellen dat er binnen de beroepsopleiding niet veel aandacht is voor het hoger beroep, voor het appelprocesrecht. Dat betekent dat je jezelf dan via zelfstudie of aanvullende cursussen moet scholen. Het zou helpen als vanuit de advocatuur wordt onderkend dat procederen in hoger beroep een vak apart is, waarin je je moet verdiepen voordat je dat gaat doen.’

Klantgericht met AI

— door **Daniëlle de Jonge** **Succesvol acquireren en relaties beheren? Acquisitietrainer**

Daniëlle de Jonge geeft praktische tips.

De razendsnelle technologische ontwikkelingen bieden ook de advocaat talloze voordelen. Ze helpen je om efficiënter te werken, een originele vorm te geven aan jouw uitingen en je te onderscheiden van vakgenoten. Grijp vooral de kans om *artificial intelligence* in te zetten voor acquisitie en relatiebeheer. Zo hou je meer tijd over voor het – complexe – juridische werk, je bent in staat om meer cliënten te helpen doordat je minder tijd besteedt aan basiswerkzaamheden én je houdt meteen ruimte over voor het geven van persoonlijke aandacht aan cliënten. Een kleine greep uit de vele mogelijkheden.

INHOUD OMVORMEN

Je geeft presentaties op seminars of tijdens webinars en voor je het weet ben je uren bezig met het ontwikkelen van presentaties en andere materialen. Tijd die je daar niet in wilt of kunt steken, want er is genoeg inhoudelijk werk te doen, nietwaar? Dus schakel je *tools* in die op basis van jouw inhoudelijke opzet *slides* maken voor de presentatie, zoals *presentations.ai*. Het resultaat is afgestemd op de tijd van jouw verhaal, inclusief bijpassend beeldmateriaal.

Wil je aanwezig van een bijeenkomst iets nasturen of juist degenen die er niet waren een overzicht van de hoogtepunten geven? Laat de presentatie samenvatten (*summarizer.org*). Of maak er binnen een paar klikken een pakkend filmpje van (*wave.video*). Seminar of webinar opgenomen? Ook dat kun je laten

comprimeren tot een kort filmpje, laten ondertitelen of juist om laten vormen tot een transcriptie voor degenen die het willen lezen.

INFORMATIE VEREENVOUDIGEN

Juridische procedures en informatie zijn niet voor iedere cliënt even eenvoudig te begrijpen. Natuurlijk

geef je in gesprekken uitleg. Daarnaast wil je ook op de website, in e-mails en algemene documenten complete én begrijpelijke informatie geven. Schrijftools – zoals *ChatGPT* – helpen je daarbij. Met een simpele instructie schrijft het programma een prima basistekst. Het is wel zaak die tekst te controleren op juistheid! Je kunt dit soort tools zaakspecifiek inzetten. Veelvuldiger kun je het gebruiken voor algemene informatie zoals de werkwijze van kantoor, informatiepagina's over rechtsgebieden en dergelijke.

Taalmodellen worden inmiddels vaak ingezet voor documenten die vrij standaard zijn. Zo'n model maakt een sjabloon voor bijvoorbeeld brieven, overeenkomsten, uitnodigingen. Per cliënt voeg je relevante inhoud toe. Scheelt veel tijd en je helpt de cliënt kosten besparen.

CONTENT CREËREN

Zichtbaarheid is cruciaal bij acquisitie en relatiebeheer en het creëren van content schiet er in de waan van de dag nogal eens bij in. Je kunt ervoor kiezen om de basisopzet te laten maken door een schrijftool, waarna jij tips en voorbeelden toevoegt. Dan heb je een basis om op tal van manieren te gebruiken. Laat de tekst opknippen tot vijf korte *social media posts* (*paraphaser.io*) waarvan je er elke twee maanden een tje inplant op LinkedIn. Maak aansprekend beeldmateriaal of andere *visuals* die aansluiten bij de inhoud (*midjourney.com*, *dall-e*) zodat je ook op die manier aandacht trekt. Maak er een filmpje van (*synthesia.io*). Voeg aan beeldmateriaal geluiden of muziek toe (*soundraw.ai*). Of maak van je tekst een podcast (*veed.io*).

In dit artikel staan een aantal *ai-tools* genoemd. Ga je aan de slag, check dan online wat de meest gebruikte tools op dat moment zijn. De ontwikkelingen volgen elkaar snel op en de kwaliteit wordt steeds beter. Wat je ook kiest, de mogelijkheden voor klantgerichtheid zijn eindeloos om in te zetten. Alle reden om dat te omarmen.

Daniëlle de Jonge

CIVIELE CASSATIE, PROCESBEGELEIDING OF PREJUDICIËLE VRAAG BIJ DE HOGE RAAD?

Alt Kam Boer advocaten

Zie onze website www.altkamboer.com voor een track record van de afgelopen 25 jaar.
Vaste prijsafspraken mogelijk.

Info: mrs. H.J.W. Alt en W.A. Jacobs
Bezoekadres: Statenlaan 28, 2582 GM Den Haag
T: 070 - 358 94 79 | E: alt@altkamboer.com | E: jacobs@altkamboer.com

Bepaal op detailniveau de toegang van uw medewerkers en andere gebruikers tot Urios

- Vijf standaard rechtenprofielen
- Daarnaast zelf ingestelde profielen opslaan als standaard profiel
- Instelbaar voor zowel declarabele als ondersteunende gebruikers

PLAN EEN
DEMO OP MAAT

Benieuwd naar de mogelijkheden?
We laten het u graag zien tijdens een
vrijblijvende demo!

MEER INFORMATIE:
urios.nl/rechten

urios
eenvoud bespaart tijd, al meer dan 20 jaar!
072 512 22 05 | [INFO@URIOS.NL](mailto:info@urios.nl) | URIOS.NL

Leiden Law Academy - Post Academisch Onderwijs

Nieuw Wetboek van Strafvordering

Data: vrijdag 17, 24 november en 1 december, 10:00 – 16:30 uur

Prijs: € 575,- per dag of €1.495,- voor drie dagen

Rechtsgebieden: Criminologie en Straf(proces)recht

Sprekers: *mr. dr. E.C. Gijssels, mr. dr. M. Lochs, mr. dr. P.P.J. van der Meij, mr. dr. L.A. van Noorloos, mr. dr. F.P. Ölçer, prof. mr. dr. J.W. Ouwerkerk, mr. dr. Samadi, mr. D.B. Sander, prof. mr. dr. B.W. Schermer, prof. mr. J.M. ten Voorde*

NOvA: 5 per dag en 15 voor 3 dagen

Vaardigheden – Communiceren interne en externe klanten

Data: maandag 20 november en 11 december, 10:00 – 16:00 uur en 10:00 – 12:00 uur

Prijs: € 995,-

Rechtsgebieden: Vaardigheden

Sprekers: *drs. M.C. Furth en H. van Engelen (trainingsacteur)*

NOvA: 6

LRGD: 6

Basiscursus Kwekersrecht

Data: dinsdag 21 en 28 november, 10:00 – 16:30 uur

Prijs: € 995,-

Rechtsgebieden: Intellectuele eigendomsrecht

Sprekers: *mr. T.F.W. Overdijk, mr. ir. H.C.H. Chijsen, mr. C.J.A. Groenewoud, mr. H.J. Koenraad, mr. P.E. Mazel, mr. J. de Roos en mr. F.S.G. Tuinzing-Westerhuis*

NOvA: 10

Actualiteiten Mensenhandel

Data: maandag 4 december, 09:45 – 16:30 uur

Prijs: € 795,-

Rechtsgebieden: Criminologie en Straf(proces)recht

Sprekers: *mr. dr. L.B. Esser, mr. C. Klomp, mr. A. Koopsen en dr. I. de Vries*

NOvA: 6

Voor meer informatie over deze cursussen:

REVIEWS.

KOP ADVOCATEN VERZAMELT REVIEWS VIA
ADVOCAATSCORE

*"Wij doen al 5 jaar mee
met advocaatscore"*

*"Tevreden klanten zijn voor ons als advocatenkantoor
de beste ambassadeurs."*

Advocaatscore
Vraag nu een gratis demo aan!

64

Gerbrandydebat: kroongetuigenregeling
en vertrouwelijkheid

NEDERLANDSE ORDE VAN ADVOCATEN

van de nova

Innovatieontbijt

- Het sociaal advocatenkantoor van de toekomst

Wwft

- Hoe herken je corruptie en omkoping?

Het sociaal advocatenkantoor van de toekomst

Het sociaal advocatenkantoor van de toekomst moet voldoende jonge aanwas en een heldere bedrijfsstrategie hebben. Ook specialisatie, samenwerking, zichtbaarheid en technologische ontwikkelingen horen bij het toekomstig sociaal advocatenkantoor. Dit zijn enkele ideeën die 12 oktober werden geuit bij het Innovatieontbijt. Hier ging NOvA-bestuurder Sanne van Oers in gesprek met Esmée Verschuren, een jonge sociaal advocaat uit Noord-Brabant.

Sanne van Oers: Jij bent sinds februari sociaal advocaat. Wat is jou tot nu toe opgevallen?

Esmée Verschuren: 'Je wordt als sociaal advocaat snel in het diepe gegooid. Sneller dan jonge advocaten die bij commerciële kantoren werken. Ik sta nu al vaak in de rechtbank en doe dit zonder begeleiding. Ik krijg ook veel verantwoordelijkheden. In het begin was dat wel spannend, maar het is vooral heel leerzaam en leuk om te doen. Je maakt veel meters.'

Sanne van Oers: Is dat dan speciaal iets voor sociaal advocaten?

Esmée Verschuren: 'Sociaal advocaten moeten meer zaken doen om omzet te halen. Hoe sneller je dit zelfstandig kunt en hoe minder je een beroep doet op de tijd van je patroon, hoe beter. Mensen in mijn omgeving zeggen weleens, is het dan zwemmen of verzuipen? Maar dat is het niet. Als ik het gevoel heb dat ik

verzuip, kan ik altijd bij mijn patroon aankloppen. Weet ik niet hoe ik iets moet aanpakken, dan neemt hij daar de tijd voor. Dat werkt goed.'

Sanne van Oers: Jij vertelt over jouw belevenissen in een blog op LinkedIn, waarom?

Esmée Verschuren: 'Op die manier wil ik meer aandacht voor de sociale advocatuur vragen. In mijn beroepsopleidingsgroep ben ik de enige sociaal advocaat. De aanwas is dus niet enorm. Ik hoop met mijn blog juist jonge rechtenstudenten aan te trekken. En het lijkt te werken. Ik krijg veel LinkedIn-verzoeken van rechtenstudenten. Daarnaast ben ik door mijn blogs uitgenodigd bij het Innovatieontbijt van de NOvA, mag ik dit interview doen, heb ik mogen spreken voor studenten in Tilburg en mag ik in november een column schrijven voor de nieuwsbrief van de Beroepsopleiding Advocaten.'

Sanne van Oers: Waarom ben jij zelf sociaal advocaat geworden?

Esmée Verschuren: ‘De advocatuur trok mij nadat ik de vechtscheiding van mijn ouders had meegemaakt. Met name het familie- en jeugdrecht. Ik zag hoe belangrijk het voor ouders, maar indirect ook voor kinderen, is om een goede advocaat te hebben. Toen ik tijdens mijn bachelor stage ging lopen bij de Kinderen Jongerenrechtswinkel in Den Haag kwam ik in aanraking met de sociale advocatuur. Er kwamen namelijk ook ouders die wat minder te besteden hadden. Mijn interesse was gewekt.’

uur naar buiten. Dan maak ik mijn hoofd leeg en word ik weer wat helderder. Je frist er echt van op. Daarnaast zorg ik ervoor dat ik in mijn privétijd goed ontspan, door hobby’s en sporten.’

NOVA-bestuurder Sanne van Oers (l.) en sociaal advocaat Esmée Verschuren

Sanne van Oers: Ben je ondernemer of in loondienst en waarom?

Esmée Verschuren: ‘Ik heb bewust gekozen om in loondienst te werken én ik heb geluk gehad dat het kon. Er komt zoveel op je af. Als ondernemer komt er nog meer verantwoordelijkheid bij. Dat zag ik nog even niet zitten. Ik wil mezelf eerst verder ontwikkelen.’

‘Laat studenten weten wat de sociale advocatuur is’

Sanne van Oers: En is het werk wat je ervan had verwacht?

Esmée Verschuren: ‘Ik had verwacht dat ik het leuk en uitdagend zou vinden en dat is zeker zo! Het werk vereelt nooit. De werkdruk is alleen wel hoger dan ik had verwacht.’

Sanne van Oers: Moet jij ook targets halen?

Esmée Verschuren: ‘In dit eerste jaar hoef ik nog geen targets te halen. In het tweede jaar gaan we er een beetje mee spelen zodat je ervaart hoe dit is. En pas in het derde jaar gaan we er echt mee aan de slag. Dat betekent niet dat je erop wordt afgerekend als je jouw target niet haalt, maar er wordt wel gekeken hoe we dit kunnen veranderen.’

Sanne van Oers: Wat doe je dan om toch te ontspannen?

Esmée Verschuren: ‘Ik ga in mijn pauze altijd een half-

Sanne van Oers: Wat moeten we doen om het vak meer aantrekkelijk te maken voor studenten?

Esmée Verschuren: 'Aantrekkelijker maken, begint bij kenbaar maken. Laat studenten weten wat de sociale advocatuur is. Ga in gesprek met ze. Grote commerciële kantoren komen langs bij universiteiten gedurende de rechtenstudie en geven allerlei goodies. Dat trekt wel. Ik begrijp dat die tijd er voor sociaal advocaten niet altijd is, maar misschien kun je per regio om beurten toch de universiteiten bezoeken.'

Sanne van Oers: Hoe zie jij jouw toekomst?

Esmée Verschuren: 'Ik wil zeker nog een aantal jaar in de sociale advocatuur werken. Misschien ook als advocaat-ondernemer. Mijn wens is wel om ooit de rechterlijke macht in te gaan. Ik heb het altijd geambieerd kinder-rechter te worden. Het lijkt mij een mooi beroep.'

Ook ideeën?

De Nederlandse orde van advocaten denkt na over een toekomstbestendige sociale advocatuur. Wat is nodig om het vak aantrekkelijk te houden en een gezonde praktijk te draaien? Daarvoor is meer nodig dan het aanpassen van de indexeringsformule en de inflatiecorrectie. Tijdens het Innovatieontbijt dachten zo'n vijftig advocaten en stakeholders met de NOvA mee. Samen met de balie en andere betrokken organisaties wordt hier een vervolg aan gegeven. Ook een idee voor de toekomst van de sociale advocatuur? Laat dit weten via communicatie@advocatenorde.nl.

Scan de QR-code en bekijk de video voor een impressie van het Innovatieontbijt.

Vacature

De adviescommissie regelgeving heeft tot taak de algemene raad gevraagd te adviseren over de juridische en wetgevingskwaliteit van voorstellen van regelgeving van de Nederlandse orde van advocaten. De adviescommissie bestaat uit vier tot acht leden, waarvan de meerderheid advocaat is.

De algemene raad zoekt een

Advocaat (tevens voorzitter) voor de adviescommissie regelgeving

Lijkt het u interessant om naast uw reguliere werkzaamheden als advocaat een bijdrage te leveren aan de juridische en wetgevingskwaliteit van voorgenomen regelgeving van de Nederlandse orde van advocaten dan wordt u van harte uitgenodigd uw interesse kenbaar te maken.

De algemene raad consulteert de adviescommissie gemiddeld vier keer per jaar. Contact vindt zo veel mogelijk plaats via e-mail en videoconferencing. De werkwijze van de adviescommissie regelgeving wordt vastgesteld in overleg met de algemene raad. Ondersteuning vindt plaats door het landelijk bureau van de NOvA. Er staat geen vergoeding tegenover behalve vergoeding van de

reiskosten. Met het schrijven van een juridisch advies is maximaal één opleidingspunt te behalen. Eén keer per jaar wordt de vergadering afgesloten met een informeel diner.

MEER INFORMATIE EN REACTIE

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Tessa van der Deijl via t.vanderdeijl@advocatenorde.nl of 06 13 50 21 37. Uw interesse kunt u uiterlijk 14 december 2023 kenbaar maken (middels korte cv en motivatie) bij het secretariaat van de NOvA via secretariaat@advocatenorde.nl, onder vermelding van 'sollicitatie adviescommissie regelgeving'.

Nieuwe Uitdaging voor Topadvocaat in Amsterdam Centrum!

Ben jij een gepassioneerde advocaat op zoek naar een nieuwe en spannende kans? Loos & Boukema Advocaten, gevestigd in het bruisende centrum van Amsterdam, opent zijn deuren voor een getalenteerde en ambitieuze collega om ons team van 7 advocaten te versterken.

Wat bieden wij:

- Je wordt volledig ontlast: Focus op jouw zaken, wij regelen de rest.
- Betaalbare Samenwerking: Slechts €1.600,00 ex BTW per maand.
- Inclusief Voorzieningen: Gebruik van een werkplek, inclusief computer, secretariaat en alle kantoorbenodigdheden.
- Toegang tot Jurisprudentie: Ondersteuning voor het leveren van topkwaliteit diensten.

Wat wij zoeken:

- Een advocaat met als specialisatie liefst Ondernemingsrecht, Bestuursrecht en/of Vreemdelingenrecht (een andere specialisatie kan wellicht ook).
- Een collega die de goede sfeer op ons kantoor waardeert en aanvult.

Dit is jouw kans om te schitteren in een dynamische omgeving met een toegewijd team van ervaren professionals. Bij Loos & Boukema Advocaten ben je omringd door kennis, middelen en een stimulerende sfeer om jouw juridische carrière naar nieuwe hoogten te brengen.

Grijp deze gelegenheid en zet de volgende stap in jouw advocatenloopbaan! Neem contact met ons op en ontdek hoe jij deel kunt uitmaken van ons kantoor.

Interesse?

Bel nu voor meer informatie: 020 320 00 46
(vraag naar Karin of naar Erik Jan)
of mail naar boukema@loosboukema.nl
of loos@loosboukema.nl

www.loosboukema.nl

SKIBIG3 SKIËN IN BANFF & LAKE LOUISE

Laat ons een mooie reis samenstellen en geniet van ruimte, rust, geen wachtrijen bij de lift, de prachtige omgeving (Banff National Park), een heerlijke lodge, vriendelijke mensen en natuurlijk die verrukkelijke poedersneeuw!

Wij maken een reis op maat inclusief:

- ✓ Rechtstreekse KLM vlucht naar Calgary
- ✓ Gratis je eigen ski's mee aan boord
- ✓ Luchthaven transfer of huurauto
- ✓ Overnachten in een prachtige lodge
- ✓ Skipas met toegang tot 3 skigebieden
- ✓ Dagelijkse rondleiding in het skigebied
- ✓ 24/7 Concierge service via whatsapp

Wintersport Canada Amerika is een specialistische reisorganisatie. Wij weten alles van wintersport naar Noord Amerika en we maken iedere reis op maat.

Bel of whatsapp op 020 211 78 18 of scan de QR code en lees online verder op www.WintersportCanadaAmerika.nl

Kroongetuigenregeling en vertrouwelijkheid centraal in Gerbrandydebat

**Het 13e Gerbrandydebat
van de NOvA stond op
23 oktober in het teken**

**van de kroongetuigenregeling en de kernwaarde
vertrouwelijkheid. Hoofdspreker was demissionair
minister van Justitie en Veiligheid Dilan Yeşilgöz.**

Bekijk de video-
impressie van het
Gerbrandydebat

Na de opening van de avond in de Haagse Sociëteit De Witte door waarnemend deken Susan Kaak, liet Jeroen Soeteman (lid van de algemene raad) in een vraaggesprek met dagvoorzitter Kim Coppes zijn licht schijnen op de kroongetuigenregeling.

Minister Yeşilgöz gaf in haar lezing aan de huidige kroongetuigenregeling te willen verbeteren en uitbreiden. Zo wil de minister dat de getuigenbeschermingsovereenkomst tussen de Staat en kroongetuige in de toekomst onafhankelijk getoetst gaat worden. In die overeenkomst staat de veiligheid van de kroongetuige en diens omgeving centraal.

Over deze plannen, de veiligheid van advocaten, kroongetuigen en hun omgeving spraken Jan Crijns (hoogleraar straf- en strafprocesrecht Universiteit Leiden), Songül Mutluer (Tweede Kamerlid PvdA) en strafrechtadvocaat Sander Janssen.

Kroongetuigenregeling heeft grote impact op veiligheid van advocaten

In opdracht van de NOVA heeft de Universiteit Leiden onderzoek gedaan naar de impact van (een uitbreiding van) de kroongetuigenregeling op de veiligheid en praktijkvoering van advocaten. De algemene raad omarmt de aanbeveling van de onderzoekers dat veiligheid een leidend uitgangspunt moet zijn bij de inzet van kroongetuigen. Er moet pas worden overgegaan tot de inzet van kroongetuigen als duidelijk is dat én hoe de veiligheid van alle betrokkenen, inclusief advocaten, kan worden gewaarborgd.

Tijdens het tweede deel van de avond debatteerden Taru Spronken (advocaat-generaal bij de Hoge Raad), Marianne Lochs (docent straf- en procesrecht Universiteit Leiden), Karin de Lange (advocaat en voorzitter van de NVJSA) en Peter Hanenberg (voorzitter van het dekenberaad) over vertrouwelijkheid, een van de kernwaarden van de advocatuur.

Vacature

De Nederlandse orde van advocaten (NOvA) telt achttien adviescommissies wetgeving die advies aan de algemene raad uitbrengen over wetsvoorstellen die ter consultatie aan de NOvA worden voorgelegd.

De NOvA zoekt

Twee advocaten voor de adviescommissie arbeidsrecht

Lijkt het u interessant om naast uw advocatuurlijke werkzaamheden een bijdrage te leveren aan versterking van wetgevingskwaliteit en beleidsmatige en politieke ontwikkelingen op het gebied van het arbeidsrecht van dichtbij te volgen, dan wordt u van harte uitgenodigd uw interesse kenbaar te maken. De werkwijze van de commissie wordt vastgesteld in overleg met de algemene raad. Ondersteuning vindt zo veel mogelijk plaats door het landelijk bureau van de NOvA. Gemiddeld wordt eenmaal per jaar vergaderd. Verder contact vindt zo veel mogelijk via e-mail plaats. Er staat geen vergoeding tegenover behalve vergoeding van

de reiskosten. Met het schrijven van een juridisch advies is maximaal één opleidingspunt te behalen. Eén keer per jaar wordt de vergadering afgesloten met een informeel diner.

MEER INFORMATIE EN REACTIE

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Roelien Huges via r.huges@advocatenorde.nl of 06 10 05 90 06. Uw interesse kunt u uiterlijk 14 december 2023 kenbaar maken (middels korte cv en motivatie) bij het secretariaat van de NOvA via secretariaat@advocatenorde.nl, onder vermelding van 'sollicitatie adviescommissie arbeidsrecht'.

? veelgestelde vragen

Hoe kan ik doorgeven dat ik in aanmerking kom voor de lage financiële bijdrage?

Top 3 van veelgestelde vragen van advocaten aan het Informatiepunt deze maand.

1 V: Mijn bruto-inkomen ligt onder de € 40.000, dus val ik in de lage categorie 2 voor de vaststelling van de hoogte van de financiële bijdrage 2024. Hoe kan ik dat doorgeven?

A: Als uw bruto-inkomen over 2022 lager is dan € 40.000 bruto, dan kunt u dat vóór 31 december 2023 op Mijn Orde doorgeven via de tab 'wijzigingen doorgeven'. U kunt dan direct de noodzakelijke bewijsstukken opsturen naar de NOvA via fb@advocatenorde.nl. In dat geval ontvangt u in januari 2024 een factuur voor categorie 2 (de lage financiële bijdrage). Doet u dat niet, dan ontvangt u een factuur voor categorie 1 (de hoge financiële bijdrage) en dient u daarna de bezwaarprocedure van artikel 4 van de Regeling op de advocatuur (Roda) te doorlopen. Een nadere uitleg kunt u vinden in hoofdstuk 2 van de Roda.

2 V: Kan ik een overschot aan opleidingspunten dat ik in 2022 heb behaald 'meenemen' voor de te behalen punten in 2023?

A: In artikel 4.4 lid 4 van de Voda is bepaald dat een advocaat die in het voorgaande jaar (2022) een overschot aan opleidingspunten behaalde, deze kan gebruiken om in het huidige jaar (2023) een tekort te compenseren. Een advocaat die kan compenseren, zal ieder jaar wel minimaal tien opleidingspunten moeten behalen. De compensatie geldt alleen bij een tekort in het huidige jaar, en kan derhalve niet worden 'meegenomen' naar een volgend jaar (in dit geval 2024).

3 V: Ik heb in april van dit jaar mijn stageverklaring ontvangen. Geldt dan, net als bij de opleidingspunten, ook een 'naar rato-regeling' voor de kwaliteitstoetsen?

A: Nee, maar dat is ook niet nodig. Voor advocaatstagiairs die gedurende het jaar onvoorwaardelijk op het tableau worden ingeschreven, geldt namelijk dat zij pas het jaar daarop deel moeten nemen aan de kwaliteitstoetsen (intervisie, peerreview of gestructureerd intercollegiaal overleg), zie artikel 4.3a, lid 1 Voda.

Meer vragen?

Bekijk alle veelgestelde vragen op advocatenorde.nl/faq. Staat uw vraag hier niet bij? Het Informatiepunt voor advocaten is op werkdagen bereikbaar van 9.00 tot 17.30 uur op (070) 335 35 54 en via informatiepunt@advocatenorde.nl. Het Informatiepunt geeft voorlichting aan advocaten over de regelgeving voor de advocatuur en beantwoordt vragen van advocaten over het gebruik van online applicaties van de NOvA.

✓ benoemingen en verkiezingen

ADVIESCOMMISSIE INSOLVENTIERECHT

Benoemd als lid per 1 januari 2024:

- Mr. L. (Linde) van Dieren-Muller
- Mr. A.E. (Annelies) Mulder
- Mr. B. (Bob) Rikkert
- Mr. S.A.H.J. (Sjoerd) Warringa

Vacature

De algemene raad zoekt een

Lid (niet-advocaat) voor de raad van advies

De Nederlandse orde van advocaten (NOvA) bevordert, in het belang van een goede rechtsbedeling, een behoorlijke uitoefening van de praktijk door advocaten door onder andere beleidsontwikkeling, voorlichting, het voorbereiden van voorstellen voor regelgeving en de uitvoering van wettelijke taken. De NOvA streeft ernaar ten behoeve van een goed functionerende rechtsstaat een constructief-kritische, proactieve en onafhankelijke rol te vervullen en de toegang tot het recht voor rechtzoekenden te borgen.

Het bestuur van de NOvA wordt gevormd door de algemene raad, die de balie overal vertegenwoordigt waar daartoe aanleiding bestaat. De algemene raad richt zich de komende jaren op de volgende aandachtsgebieden: rechtsstatelijkheid, het huis van de NOvA en de advocatuur, de advocaat in de praktijk, de advocaat als mens, de advocaat van de toekomst en de advocaat in de maatschappij.

TAKEN VAN DE RAAD VAN ADVIES

- Adviseren van de algemene raad en het college van afgevaardigden over voorstellen voor verordeningen en hoofdpunten van het beleid van de NOvA.
- Adviseren over de maatschappelijke positionering van de NOvA als publiekrechtelijke beroepsorganisatie. Daarbij worden de volgende invalshoeken betrokken: de orde als institutie, de positionering ten behoeve van de advocatuur in zijn geheel en de positionering ten behoeve van de individuele advocaat.

De raad van advies levert hiermee een waardevolle bijdrage aan de kwaliteit van de besluitvorming bij de NOvA en daarmee aan het algemeen belang dat de samenleving heeft bij een goed functionerende advocatuur.

Ieder uitgebracht advies door de raad van advies is openbaar. In de praktijk geschiedt dit door plaatsing van de adviezen op de website van de NOvA en door opneming in het jaarverslag van de NOvA en van de raad van advies.

SAMENSTELLING EN BENOEMING

De raad van advies bestaat volgens de Advocatenwet uit minimaal vijf en maximaal zeven leden. Leden worden op voordracht van de algemene raad door het college van afgevaardigden benoemd op persoonlijke titel en adviseren zonder last of ruggespraak.

PROFIEL

Vanwege het afscheid van een van de leden is de raad van advies op zoek naar een nieuw lid (niet-advocaat). Het nieuwe lid van de raad van advies bundelt opgedane kennis en ervaring en weet maatschappelijke ontwikkelingen te vertalen naar beleid ten behoeve van kwaliteitsbevordering binnen de advocatuur. Het nieuwe lid dient in staat te zijn om vanuit een algemeen maatschappelijk perspectief gezichtspunten aan te dragen die van wezenlijk belang zijn voor de plaats van de advocatuur in de samenleving.

Tevens beschikt het lid van de raad van advies over:

- Een groot bewustzijn van de positie van de advocatuur in de maatschappelijke context.
- De vaardigheid om vanuit een onafhankelijke positie kritisch, toekomstgericht en verbindend te adviseren.
- Aantoonbare ervaring in wetenschappelijke, adviseerende en/of leidinggevende functies bij voorkeur in een academische omgeving.
- Kennis van en ervaring met het (met draagvlak) tot stand brengen van veranderingsprocessen in een complex krachtenveld.
- Tijd en ambitie om een waardevolle bijdrage te leveren aan de goede rechtsbedeling en de speciale rol die de advocatuur daarbij vervult.

De raad van advies streeft naar een diverse samenstelling en nodigt kandidaten van alle achtergronden uit te solliciteren.

MEER INFORMATIE EN REACTIE

De raad van advies vergadert in beginsel vier dagdelen per jaar. Per vergadering wordt een vergoeding verstrekt van 500 euro (excl. btw en excl. reiskosten).

Voor meer informatie over de positie kunt u contact opnemen met Wouter van Tellingen, plaatsvervangend algemeen secretaris, via secretariaat@advocatenorde.nl of 070-3353535. Meer informatie over de NOvA kunt u vinden op advocatenorde.nl.

Uw interesse kunt u kenbaar maken door uw motivatie en cv per e-mail te sturen naar secretariaat@advocatenorde.nl ter attentie van Wouter van Tellingen.

Tweede Kamer wil noodinvestering in sociale advocatuur

De Tweede Kamer heeft de regering gevraagd nog dit jaar een noodinvestering te doen in de sociale advocatuur. Een motie die werd ingediend door D66, SP, CDA, PvdD, PvdA/GroenLinks en de ChristenUnie is op 24 oktober met grote meerderheid aangenomen. Ook de motie over verbetering van de financieringssysteem van het stelsel voor gefinancierde rechtsbijstand werd aan-

genomen. De NOvA heeft de ver achterblijvende indexering en herijking van de vergoedingen voortdurend onder de aandacht gebracht en is blij dat de politiek achter de sociale advocatuur staat.

Bekijk de video met de reactie van NOvA-bestuurder Sanne van Oers

Alternatieve bedrijfsstructuren voor advocaten

De algemene raad van de NOvA heeft kennisgenomen van het WODC-rapport 'Alternatieve bedrijfsstructuren voor advocaten'. Dit rapport is op 24 oktober jl. aan de demissionair minister voor Rechts-

bescherming aangeboden. De NOvA betreft het bij de analyse naar mogelijke alternatieve bedrijfsstructuren. De in het rapport gemaakte rechtsvergelijking is hierbij goed bruikbaar.

Inschrijving Beroepsopleiding Advocaten 2024 gestart

Advocaat-stagiairs kunnen zich sinds 2 oktober weer aanmelden voor het nieuwe cohort van de Beroepsopleiding Advocaten dat op 1 maart 2024 start. Naast de reguliere opleiding kunnen advocaat-stagiairs zich ook inschrijven voor de speciale varianten – het decentrale deel van de beroepsopleiding – van de onderwijsaanbieders

The Law Firm School (LFS) of De Brauw Blackstone Westbroek. De algemene raad heeft de hoogte van het opleidings- en examengeld vastgesteld op € 13.592,77. Aanmelden bij de NOvA kan tot 31 december 2023 via aanmeldportaal. advocatenorde.nl.

Advocaten behouden toegang tot Kadaster

De NOvA heeft het Kadaster verzocht om advocaten niet te beperken in het beroepsmatig gebruikmaken van 'zoeken op naam' en de door de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties eerder aangekondigde maatregel niet te effectueren. Na overleg met

de NOvA werkt het Kadaster aan een oplossing, waardoor advocaten toegang behouden tot het Kadaster. Om dit zo gebruiksvriendelijk mogelijk te regelen, wordt onder andere een koppeling met het tableau van de NOvA ontwikkeld.

Algemene raad wil experiment resultaatgerelateerde beloning met twee jaar verlengen

De algemene raad heeft het college van afgevaardigden voorgesteld om het 'experiment letsel- en overlijdensschadezaken' opnieuw te verlengen voor de duur van twee jaar. De komende periode wordt benut voor een volledige evaluatie van het experiment, waarin advocaten in letsel- en overlijdensschadezaken – als uitzondering op de regel – een resultaatgerelateerde beloning mogen ontvangen. Dit voorstel wordt behandeld in de vergadering

van het college van afgevaardigden op 6 december 2023. Voorafgaand buigen de raad van advies en de commissie regelgeving zich hierover.

Meer nieuws?

Kijk voor meer nieuws op advocatenorde.nl/nieuws of meld u aan voor onze nieuwsalerts per mail via advocatenorde.nl/nieuws/.

Tweeluik Wwft: bescherming tegen witwassen

Hoe herken je corruptie en omkoping?

Advocaten kunnen in hun praktijk te maken krijgen met cliënten die hun dienstverlening proberen te misbruiken voor het witwassen van bijvoorbeeld met omkoping verkregen gelden. In hun rol als poortwachter, met het oog op de meldplicht van ongebruikelijke transacties, is het voor advocaten van belang om corruptie en omkoping te herkennen.

Dergelijke risico's kunnen op de loer liggen bij onder andere (advisering over) het opzetten van bedrijfsstructuren, aandelenoverdrachten en vastgoedtransacties. Het is van groot belang dat advocaten alert zijn om te voorkomen dat zij bij witwassen betrokken raken. Bovendien hebben advocaten een poortwachtersrol (zie kader). In die rol zijn zij onder meer verplicht om verrichte en voorgenomen ongebruikelijke transacties te melden bij de Financial Intelligence Unit.¹ Ongebruikelijke transacties kunnen verband houden met witwassen van door corruptie, bijvoorbeeld omkoping,² verkregen gelden.

CORRUPTIE OF OMKOPING ALS ONDERLIGGEND DELICT

Corruptie en omkoping zijn twee begrippen die vaak in één adem worden genoemd. Corruptie is een verzamelterm, die onder meer omkoping omvat. De definitie van corruptie zoals die wereldwijd gehanteerd wordt, is 'het misbruiken van toegekende macht of bevoegdheden voor persoonlijk gewin'. De term corruptie komt overi-

gens niet in het Wetboek van Strafrecht voor.³

Omkoping gaat vaak samen met andere strafbare feiten. Om te verhullen dat sprake is van het betalen van steekpenningen wordt de betaling of ontvangst als iets anders voorgesteld (valsheid in geschifte), terwijl het geld eigenlijk uit misdaad afkomstig is en weer in de reguliere economie gebruikt wordt (witwassen).⁴

INDICATOREN OM CORRUPTIE TE DETECTEREN

Versillende organisaties hebben indicatoren ontwikkeld om corruptie te kunnen detecteren, zoals de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO).⁵ Ook de Egmont Group, een internationaal samenwerkingsverband van Financial Intelligence Units (FIU's), heeft praktijkvoorbeelden verzameld die kunnen ondersteunen bij het herkennen van corruptie.⁶ Uiteindelijk komt het altijd neer op het stellen van kritische vragen, zoals: 'Wat gebeurt er nu eigenlijk echt?' Of: 'Op papier klopt het allemaal wel, maar wat is de economische realiteit en logica

van de transacties zoals die juridisch vormgegeven zijn?' Als dat niet goed te verklaren is, dan schuilt er mogelijk een ander verhaal achter.⁷

VORMEN VAN OMKOPING

Er zijn verschillende vormen van omkoping te onderscheiden, waaronder:

- *Kick backs*: een vergoeding die wordt verstrekt aan een persoon of bedrijf wanneer deze of dit een nieuwe klant en/of opdracht aanbrengt. Het vormt een beloning voor het werven van klanten en/of opdrachten door een derde partij.
- *Geheime provisies*: betalingen om zaken gedaan te krijgen, vaak aan tussenpersonen, die niet zichtbaar zijn voor de toezichthouders¹⁰ en/of op basis van niet openbare afspraken.
- *Faciliterende betalingen*: betalingen die worden gedaan ter bevordering van routinematige overheids-handelingen door een ambtenaar.

SLACHTOFFERS VAN OMKOPING

Doorgaans spelen bij alle zakelijke transacties waarbij omkoping plaatsvindt vier hoofdpartijen een rol: de omkoper, de omgekochte persoon en hun respectievelijke organisaties. Hoewel dit niet altijd het geval is, zijn deze organisaties soms rechtstreeks het slachtoffer van omkoping. Dit is bijvoorbeeld een overheidsinstantie die te veel betaalt voor diensten als onderdeel van een smeergeldconstructie, of een particuliere organisatie die overeenkomsten aangaat die als gevolg van de actie van de omkoper en de omgekochte per-

De advocaat als poortwachter tegen witwassen

Advocaten(kantoren) zijn bij enkele specifieke diensten verplicht de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft) toe te passen. In artikel 1a, vierde lid, onderdeel c, Wwft staat welke diensten dit zijn. Zij hebben in dat geval een poortwachtersrol tegen witwassen en financieren van terrorisme. De belangrijkste Wwft-verplichtingen zijn risicomangement, de monitoringsplicht, het cliëntenonderzoek en de meldplicht¹¹ van ongebruikelijke transacties. Door de Wwft na te leven, minimaliseren advocaten(kantoren) het risico dat cliënten hun dienstverlening misbruiken voor het witwassen van met bijvoorbeeld omkoping verkregen gelden. Zo beschermen zij niet alleen het financiële stelsel, maar ook zichzelf. Lees ook het eerste deel van dit tweeluik in het vorige *Advocatenblad*: De advocaat als poortwachter tegen witwassen.

soon gebaseerd zijn op ongunstige voorwaarden. Er kunnen ook indirecte slachtoffers van omkoping zijn. Dit kunnen individuen zijn die benadeeld worden als middelen worden weggesluisd die bedoeld waren voor overheidsdiensten. Het kan ook gaan om gezagsgetrouwe (integere) ondernemingen die contracten mislopen omdat ze weigeren steekpenningen te betalen, of die te maken krijgen met valse concurrentie.

Noten

- 1 Dit geldt niet voor advocaten die onder de procesvrijstelling van artikel 1a, vijfde lid, van de Wwft vallen.
- 2 Hierbij is gebruikgemaakt van informatie van FIOD/Anti-Corruptie Centrum en de Working Group on Bribery van de OECD.
- 3 Voor wat betreft de strafbaarheid is sprake van een glijdende schaal. Het verstrekken van een opdracht aan een bevriende relatie is misschien niet altijd integer maar niet per se strafbaar. Nepotisme en patronage zijn wellicht maatschappelijk verwerpelijk, maar niet zomaar strafrechtelijk vervolgbaar. Vanaf het begrip 'omkoping' zijn specifieke artikelen opgenomen in het Wetboek van Strafrecht. Het strafbare feit 'omkoping' is waar de corruptiebestrijding zich op richt.
- 4 De laatste jaren is er toenemende (internationale) aandacht vanuit overheidsinstanties voor betalingen aan agenten en tussenpersonen ten aanzien van commissies met betrekking tot corruptie. In de praktijk ontstaan dan ook alternatieve structuren, zoals joint ventures, waarbij betalingen op een andere manier worden gestructureerd. In het bijzonder gaat het om het opzetten van structuren met betrekking tot branches en/of landen met een verhoogd risico en/of (indirecte) betrokkenheid van politiek prominente personen (PEP's). De methodiek via joint ventures of aandelenconstructies komt steeds vaker voor.
- 5 Zie voetnoot 3. Zie voor meer informatie van de website van de OESO over corruptie.
- 6 Zie de 'FIU tools and practices for investigating laundering of the proceeds of corruption' van de Egmont Group.
- 7 Zie voor meer informatie over corruptie bijvoorbeeld:
 - BFT en KNB informeren over corruptie en witwassen (bureaufn.nl).
 - Eerlijk zakendoen, zonder corruptie (rijksoverheid.nl)
 - Transparency International Nederland (transparency.nl)
 - Global Corruption Barometer (transparency.org)
- 8 Zie 'Portfoliomanager private equity voor miljoenen omgekocht' (OM.nl en ECLI:NL:RBAMS:2021:7283) en 'Manager en agent verkopen stiekem Delta Lloyd-fonds, maar dan is er gedoe over de miljoenenbuit' (FD.nl).
- 9 Nederland is partij bij het 'Verdrag inzake bestrijding van omkoping van buitenlandse ambtenaren bij internationale zakelijke transacties' van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO). In 2020 heeft de Anti-corruptiewerkgroep van de OESO de Nederlandse inspanningen op anti-corruptiegebied geëvalueerd en aanbevelingen gedaan. Een aanbeveling is om de 'juridische beroepsgroepen' meer bewust te maken van hun meldplicht op grond van de Wwft en daarbij specifiek van de signalen voor het witwassen van door middel van omkoping in het buitenland verkregen gelden.
- 10 In de onderhavige casus is niet duidelijk wie F geholpen heeft bij het opzetten van de structuur.
- 11 'Klimop-zaak'.

Casus: opzetten bedrijfsstructuur

De heer F is hoofd van de afdeling vastgoed van een groot pensioenfonds. Het pensioenfonds beheert de pensioengelden van werknemers van een groot concern. F is tevens directeur van de vastgoedonderneming X BV die veel vastgoed in bezit heeft en exploiteert. Het pensioenfonds is de opdrachtgever van X BV die de onroerendgoedbeleggingen van het pensioenfonds beheert.

F heeft financiële belangen in de rechtspersonen G BV en H BV. De aandelen van G BV en H BV zijn (juridisch) niet in handen van F. Wel heeft F *de facto* recht op 99% respectievelijk 96,15% van het eigen vermogen (economische eigendom) van G BV en H BV. Het juridisch eigendom van de aandelen in G BV en H BV berust bij een derde (stroman). F heeft een machtige en invloedrijke positie waardoor hij gelegenheid heeft om zichzelf te verrijken ten koste van het pensioenfonds.

F ontmoet projectontwikkelaar V. Samen spreken ze af dat V grote pakketten vastgoed onder de marktprijs overneemt van het pensioenfonds. V verkoopt het vastgoed daarna door met grote winsten. V betaalt een deel van de winst uit aan (de hiervoor genoemde rechtspersonen van) F.

F vraagt zijn juridisch adviseur (advocaat of notaris)¹⁰ om te adviseren over de oprichting van een offshore vennootschap in Belize, genaamd F IBC, bestuurd door een bedrijf in Panama. De directie van het bedrijf wordt later vervangen door twee advocaten uit Liechtenstein. Op naam van F IBC wordt door de advocaten een bankrekening geopend in Oostenrijk. Op de bankrekening van de offshore vennootschap wordt later een bedrag van € 3.200.000 aangetroffen. Dit geld is (grotendeels) afkomstig van overboekingen van een (Zwitserse) bankrekening van G BV en/of H BV.

Feitelijk heeft de juridisch adviseur van F (advocaat of notaris) meegeholpen aan het witwassen van de door

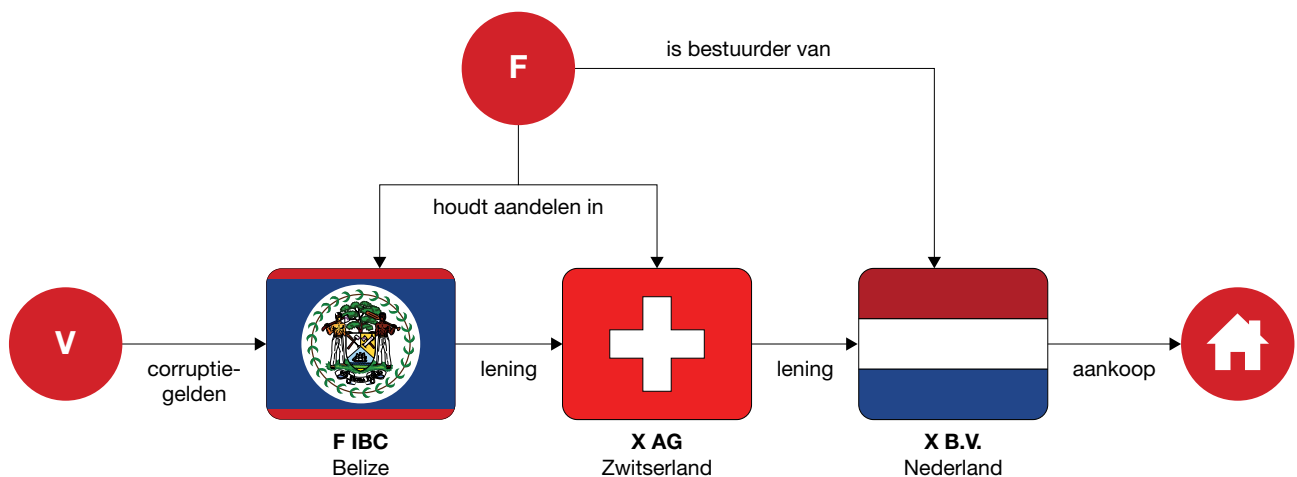
corruptie verkregen gelden via een offshore-constructie. De gelden zijn tevens buiten het zicht van de Belastingdienst gehouden waardoor ten onrechte geen belastingheffing kon plaatsvinden.

Kernindicatoren

- Opzetten van een offshore vennootschap (F IBC) geschikt om te verhullen, F wordt UBO.
- Gebruik van een hoogrisicoland (Belize, hoge mate van anonimiteit).
- Reden voor opzetten offshore-structuur onduidelijk.
- Advocaten als directeur benoemd (mogelijk in kader van oneigenlijk gebruik verschoningsrecht).
- Gebruik van verschillende jurisdicties (bankrekening in Oostenrijk en Zwitserland, advocaten uit Liechtenstein als bestuurder en vennootschap in Belize).

Offshore vennootschappen kunnen legitiem zijn, maar worden ook vaak gebruikt om geldstromen te verhullen. De Panama Papers, Paradise Papers, Pandora Papers et cetera zijn hier voorbeelden van. Offshore vennootschappen kunnen een rol spelen bij omkoping, zowel voor de omkoper als diegene die wordt omgekocht. De omkoper gebruikt de offshore vennootschap om met behulp van valse facturen geld te onttrekken aan de onderneming. Deze gelden worden gebruikt om de omgekochte persoon te betalen. Door een offshore vennootschap te gebruiken, blijft de omkoper zelf buiten beeld. De omgekochte persoon kan zijn offshore vennootschap gebruiken als spaarpot om de gelden verkregen uit omkoping op te potten. Tevens wordt de herkomst van de ontvangen gelden verhuuld. Ten slotte kan de omgekochte persoon de omkoping later zelf witwassen door de offshore vennootschap de gelden te laten ‘teruglenen’ aan gelieerde rechtspersonen die vastgoed aanschaffen. Dit vindt vaak plaats middels een ‘loan-back’-constructie.

F wordt veroordeeld tot vijf jaar celstraf, onder andere voor omkoping en witwassen.¹¹

Helft verkiezingsprogramma's voldoet niet aan normen rechtsstaat

De Nederlandse orde van advocaten (NOvA) heeft ook voor de komende Tweede Kamerverkiezingen een commissie ingesteld die de verkiezingsprogramma's toetst op rechtsstatelijkheid. Hoewel de commissie de meeste plannen van de politieke partijen positief beoordeelt, zijn bij tien van de achttien onderzochte partijprogramma's voorstellen aangetroffen die de toets aan de minimumnormen van de rechtsstaat niet doorstaan.

Rechtsstatelijkheid is voor de NOvA een belangrijk onderwerp. Het is immers de advocaat die een wezenlijke rol speelt bij de juridische bescherming van de rechten en vrijheden van de burger in een democratische samenleving. De commissie acht het van belang dat de kiezer kennis kan nemen van de opvattingen van politieke partijen die de rechtsstaat kunnen versterken of daar juist een risico voor vormen.

RECHTVAARDIGHEID ALS BASIS

De analyse van de partijprogramma's laat een wisselend beeld zien. De commissie zag dat veel partijen stilstaan bij de risico's van een bedrijfsmatig en anoniem optredende overheid, dit in het licht van de toeslagenaffaire en de Groningse aardbevingsschade. Dat leidt in de programma's tot veel aandacht voor de individuele mens, maatwerk en bijvoorbeeld de wens voor een menselijk gezicht van de overheid. Uitgangspunt voor veel partijen moet het vertrouwen van de overheid in de burger zijn. Rechtvaardigheid, ook door het hanteren van de menselijke maat, vormt immers de basis van overheidshandelen.

REGIE TERUG BIJ OVERHEID

De wens dat de overheid weer de regie terugneemt op een aantal terreinen zoals zorg, huisvesting of de arbeidsmarkt komt bij verschillende partijen terug. De roep om een versterkt en van tanden voorzien toezicht op talloze gebieden getuigt ook van het belang dat menige partij heeft voor de zorg van de overheid voor de publieke zaak.

BURGERBETROKKENHEID

Burgerbetrokkenheid wordt door de commissie als een trend gezien. Talloze voorstellen worden gedaan om de betrokkenheid van de burger bij wetgeving en bestuur te versterken. Van burgerberaden tot rechtstreekse verkiezing van de Eerste Kamer en van de gekozen minister-president tot de eveneens rechtstreeks gekozen burgemeester of commissaris van de koning. Het kan de democratie versterken, maar het komt uiteindelijk wel aan op de uitwerking van de voorstellen en op welke wijze en aan wie

er verantwoording wordt afgelegd. Deze uitwerking vindt de commissie onvoldoende terug in de voorstellen.

TOETSEN AAN DE GRONDWET

De commissie is positief over de aandacht van veel partijen voor de Grondwet. Het toetsen aan de Grondwet werd in 2021 ook al in de verkiezingsprogramma's genoemd, maar het lijkt dat deze aandacht breder door partijen wordt gedragen. De wijze waarop getoetst zou moeten worden, verschilt echter van partij tot partij. Dit roept diverse vragen op. Kan er naast toetsing aan klassieke grondrechten ook toetsing plaatsvinden aan de sociale grondrechten? En komt ook internationale regelgeving in aanmerking voor een grondwettelijke toets? Dergelijke vragen worden niet door alle voorstanders beantwoord, zodat ook hier de commissie een nadere uitwerking van partijen van gedane voorstellen mist.

FUNDAMENTELE RECHTEN EN VRIJHEDEN

Het beeld van de commissie wordt zorgelijker als het aankomt op het waarborgen van fundamentele rechten en vrijheden van alle burgers. Dat geldt ook als het gaat om de zekerheid van een eerlijk proces en een effectieve toegang tot de rechter voor iedereen. Het betreft dan veelal voorstellen op het gebied van grote maatschappelijke en politieke vraagstukken zoals immigratie en (georganiseerde) misdaad. Het zijn deze vraagstukken waaruit blijkt dat de rechtsstaat, ook internationaal, het eerst onder druk komt te staan. Bij deze reële uitdagingen waarvoor de politiek zich gesteld ziet, zullen die oplossingen gekozen moeten worden die de rechtsstaat zelf niet ondermijnen. Voorstellen die de toegang tot het recht voor bepaalde groepen willen beperken, doen zelf de rechtsstaat geweld aan.

Toch is de analyse van de commissie over de meeste plannen van de onderzochte politieke partijprogramma's positief, hoe divers en soms rudimentair die voorstellen ook zijn.

MEER INFORMATIE

Download het rapport 'De rechtsstaat, een quickscan' van de commissie rechtsstatelijkheid verkiezingsprogramma's op advocatenorde.nl/nieuws (6 november 2023).

Ontwikkel een duurzame & gezonde praktijk

CLIËNTGERICHT ONDERNEMERSCHAP Handboek voor advocaat en notaris

Juridische kennis en ervaring zijn al een tijd niet meer de enige instrumenten om toegevoegde waarde voor cliënten te creëren. Het kennen en begrijpen van cliënten wordt steeds belangrijker om de juiste dienstverlening te (kunnen) bieden en daarmee interessante klanten en dito zaken aan te trekken. Dat gaat verder dan alleen marketing en communicatie; het vraagt om een geïntegreerde aanpak waarin cliënten en hun behoeften, medewerkers en hun ontwikkeling, en de legal tech en financiën van de praktijk met elkaar in optimale balans zijn.

Dit handboek helpt daarbij. Het geeft u de inzichten en instrumenten om een gezonde praktijk verder uit te bouwen. Onderwerpen als strategie, doelgroepkeuze en propositie zijn het fundament.

Drs. Dirk J. Heuff

ISBN: 978-94-6212-835-4

1e druk | 2023 | 366 pp. | € 55,00

Bestel je exemplaar via de QR-code, of op
Boom.nl/juridisch

Wie, wat, waar?

Wie stapte over, wie stopte en wie begon voor zichzelf? Bent u onlangs van kantoor veranderd of eigen baas geworden? Deel uw ervaringen en stuur een e-mail naar redactie@advocatenblad.nl.

NAAR ANDER KANTOOR

Allegra, mw. mr. C.S.M.: Doorn en Keizer B.V. te Amsterdam
Avedissian, mr. A.M.: Ploum te Rotterdam
Bakker, mr. J.J.: Jones Day te Amsterdam
Blanckenburg, mr. B.: Spuistraat 10 Advocaten te Amsterdam
Blom, mr. W.M.: Norton Rose Fulbright LLP te Amsterdam
Boer, mr. W.D. de: VYVRE Letselschade Advocaten B.V. te Groningen
Bogaard, mw. mr. E.A.H. van den: Warnink & Both Advocaten te Dronten
Bongers, mw. mr. C.J.M.: Boels Zanders Advocaten te Maastricht-airport
Bont, mr. C.R.J. de: VDT Advocaten Tilburg B.V. te Tilburg
Boonstra, mw. mr. E.L.: Eldermans & Geerts advocaten te Zeist
Boorder, mr. M.T. de: Greenberg Traurig, LLP te Amsterdam
Briedé, mw. mr. M.: Galatea Advocaten te Amsterdam-Duivendrecht
Brouwer, mr. B.: Jones Day te Amsterdam
Budde, mr. D.B.O.: JB Law te Amsterdam
Deenen, mr. J.: Deenen & Van Dalen Familierecht te Leeuwarden

Dekens, mw. mr. M.A.E.: Rechtshulp Advocaten te Assen
Dijkstra, mw. mr. V.E.J.: NautaDutilh N.V. te Amsterdam
Donders, mw. mr. A.A.: KienhuisHoving NV te Utrecht
Donders, mw. mr. M.S.: De Boorder Familie-en Erfrecht Advocaten & Mediators te Amsterdam
Doornbos, mw. mr. M.H.: Firm & Finance Advocaten te Zwolle
Driessen, mr. G.R.G.: Simmons & Simmons LLP te Amsterdam
Edoo, mw. mr. S.A.: Norton Rose Fulbright LLP te Amsterdam
Elshof, mr. M.: BarentsKrans Coöperatief U.A. te 's-Gravenhage
Folmer, mw. mr. F.C.: Brinkhof te Amsterdam
Groenewoud, mr. J.: Corten De Geer Advocaten te Amsterdam
Hagen, mw. mr. E.A. van: NS Groep N.V./NS Legal te Utrecht
Heideman, mw. mr. S.C.P.: Cox Ten Bruggencate Advocaten te Amsterdam
Heijden, mw. mr. N.E.M. van der: Advocaten van Nu te 's-Hertogenbosch
Heijnen, mw. mr. A.E.S.: KLS Strafrechtadvocaten te Rotterdam
Hobbelen, mr. H.C.L.: Bird & Bird LLP te Brussel
Jansen, mw. mr. L.J.P.: VDT Advocaten Tilburg B.V. te Tilburg

Jonen, mr. R.E.: De Koning Vergouwen Advocaten te Amsterdam
Kaatee, mr. R.A.: De Vos & Partners Advocaten te Amsterdam
Kamp, mr. M.C. van: Griph te Amsterdam
Kamps, mw. mr. D.R.: yspeert advocaten te Groningen
Kan, mr. A.B.E. van: Boumans & Partners advocaten te Heerlen
Konya, mr. S.: Loonstein Advocaten te Bodegraven
Krekels, mw. mr. A.A.C.M.: MannaeertsAppels Advocaten te Tilburg
Kremer, mw. mr. S.J.: Florent te Amsterdam
Laros, mr. F.J.P.: VDT Advocaten Tilburg B.V. te Tilburg
Leeuwen, mr. D.R.W. van: VDT Advocaten Tilburg B.V. te Tilburg
Lenssen, mw. mr. K.: SOLV te Amsterdam
Liemburg, mr. V.: AWWN-Advocaten te 's-Gravenhage
Lousberg, mw. mr. M.M.P.M.: Petronius Advocaten te Amsterdam
Luiten, mw. mr. S.A.H.: MannaeertsAppels Advocaten te Tilburg
Maas, mr. P.C. van der: Bout Advocaten te Groningen
Molen-Platenburg, mw. mr. M.W.J.A. van der: WeDo Legal te Veghel

Moonen, mw. mr. S.F.M.: Bedaux Advocaten te Heerlen
Mtshaulana, mr. M.P.: Vondst Advocaten te Amsterdam
Nagel, mw. mr. C.A.C.: Vilen Advocatuur B.V. te Tiel
Nariman, mw. mr. M.: Dikhoff Van Dongen Advocaten te Amsterdam
Niewold, mw. mr. N.M.: Citius Advocaten te Amsterdam
Pelt, mw. mr. J.I.J. van: Allen & Overy LLP te Amsterdam
Rampadarathsing, mw. mr. R.M.: Arcus Letselschade B.V. te Breda
Riele, mw. mr. M. van: de Breij te Amsterdam
Romet, mr. G.J.C.R.: De Hef Advocaten te Rotterdam
Schaufeli, mr. E.J.A.C.: Goltstein Ruyters Advocaten te Kerkrade
Severens, mw. mr. N.M.R.: Boels Zanders Advocaten te Maastricht-airport
Slegers, mr. T.J.J.: Weebers Vastgoed Advocaten N.V. te Eindhoven
Smetsers, mr. F.F.A.: Enexis Personeel B.V. te 's-Hertogenbosch
Smit, mw. mr. Y.L.: Houthoff Coöperatief U.A. te Amsterdam
Stelling, mw. mr. B.: Tanger Advocaten N.V. te Velsen-Zuid
Termaat, mw. mr. I.S.: Dirkszager N.V. te Arnhem
Tillemans, mw. mr. B.P.J.: VDT Advocaten Tilburg B.V. te Tilburg

Veenstra, mr. B.T.: Ingen Housz B.V. te Utrecht
Venn-Koppens, mw. mr. M.A. van de: Ten Advocaten N.V. te 's-Hertogenbosch
Verduijn, mr. F.C.: BENK Advocaten te Groningen
Voort, mw. mr. F.E.G.A. van der: Kennedy Van der Laan te Amsterdam
Vries, mr. P. de: Artsen zonder Grenzen te Amsterdam
Wallin, mw. mr. V.M.: ASR Nederland N.V. te Utrecht
Warnaars, mw. mr. W.M.: Loyens & Loeff N.V. te Amsterdam
Welschen, mr. T.: Penrose te Amsterdam

**NAAR NIEUW(E)
KANTOOR OF
ASSOCIATIE**

Advocatenpraktijk

Het Hoofdkantoor B.V.

(mr. J.B.J. van der Kolk te Amsterdam)

Amica Advocaten (mw. mr. M. Spithoff te Sneek)

ASR Nederland N.V. (mr. G.A. van Essen, mw. mr. B. Koster

Van Groos, mw. mr. A.E.M. Langerhuizen, mw. mr. N.

Mambi, mr. C.A.M. Ronhaar, mw. mr. V.M. Wallin, mw. mr. P.

Wapsenkamp en mw. mr. N. Yeh te Utrecht)

Benayad Advocatuur (mw. mr. S. Benayad te Amsterdam)

Crowe Foederer Holding B.V.

(mw. mr. E.A.M. van Lierop te Eindhoven)

Davis Polk & Warwell LLP

(mr. T. de Jong te Londen)

FIER Advocaten (mr. T.W.

Jaburg te Amsterdam)

GHG Legal (mw. mr. G.M.S.

Heutinck-Gomes te Rotterdam)

KH Advocatuur (mw. mr. K.

Hanssens te Yerseke)

Kolder Advocatuur B.V.

(mr. A. Kolder te Groningen)

Linklater LLP (mr. P.J.C.

Oosting te Kirchberg

Luxemburg)

Linklaters LLP (mw. mr. D.R.A.

Bouma te Berlijn)

MAES Advocatuur

(mw. mr. Y.M. van Vliet

te Haarlem)

Petronius Advocaten

(mw. mr. M.M.P.M.

Lousberg en mr. H.M. Punt

te Amsterdam)

Red Eagle Law (mr. B.J.G. Sap

te Amsterdam)

Rezolve (mw. mr. H.W. Dekker

te Oudewater)

SB advocatuur (mw. mr. S.

Burger te Rotterdam)

Stekelenburg Advocaat B.V.

(mr. J.T. Stekelenburg te

Deventer)

VAN HAPERT ADVOCAAT!

(mr. H.A. van Hapert te

Amsterdam)

Vorsselman Advocatuur (mr. H.

Vorsselman te Groningen)

UIT DE PRAKTIJK

Bakker-van den Berg,

mw. mr. D.S.N., Berkel en

Rodenrijs (30-09-2023)

Bannenberg, mr. M.G.,

Amsterdam (30-09-2023)

Bavinck, mw. mr. E.A.,

Rotterdam (18-09-2023)

Benguedda, mr. Z.,

's-Gravenhage (01-10-2023)

Boom, mr. S.R. van der,

Alkmaar (01-10-2023)

Boot, mw. mr. J.P., Utrecht

(01-10-2023)

Brandse, mr. F., Amsterdam

(01-10-2023)

Dijk, mw. mr. J. van,

Oud-Beijerland (18-09-2023)

Drenth, mr. J.N., Leeuwarden

(01-10-2023)

Egberink, mw. mr. J.A.M.,

Enschede (30-09-2023)

Eijk-de Geus, mw. mr. E.,

Rotterdam (01-10-2023)

Endeman, mr. B., Utrecht

(01-10-2023)

Foolen, mr. C.B.G.M., Tilburg

(30-09-2023)

Gang, mw. mr. T., Rotterdam

(19-10-2023)

Garvelink, mr. S.E., Utrecht

(01-10-2023)

Heuvel, mr. P.J.M. van den,

Eindhoven (09-10-2023)

Hogterp, mw. mr. G.A.,

's-Gravenhage (26-9-2023)

Hoof, mr. L. van, Amsterdam

(01-10-2023)

Jarigsmá, mr. R.W., Londen

(26-09-2023)

Journée, mw. mr. M.J.,

Hoogeveen (01-10-2023)

Kager, mr. P.C.H.H., Eindhoven

(01-10-2023)

Klomp, mw. mr. A.J.Y., Breda

(15-09-2023)

Kuijpers, mw. mr. E., Tilburg

(01-10-2023)

Louw, mw. mr. B.V.K. de,

Nijmegen (01-10-2023)

Metz, mr. B. de, Amsterdam

(01-10-2023)

Morel, mw. mr. C.S.M.,

Amsterdam (01-10-2023)

Pesch, mw. mr. M.J.,

Amsterdam (03-10-2023)

Roble-van Deursen, mw. mr. S.,

Rijswijk zh (01-10-2023)

Schonenburg, mw. mr. T.,

Geldrop (01-10-2023)

Silva Delgado, mw. mr. Y. da,

Amsterdam (01-10-2023)

Subelack, mr. T.M.,

's-Hertogenbosch (01-10-2023)

Touw, mr. T.H., Amsterdam

(01-10-2023)

Vermeer, mw. mr. L.E.M.A.,

's-Hertogenbosch (1-10-2023)

Vinne, mw. mr. J. van der,

Zwolle (18-09-2023)

Vlieger, mw. mr. A.R.,

Hilversum (12-10-2023)

Vuren, mw. mr. H.C. van,

Rotterdam (16-09-2023)

Wessel, mr. R.H.A.,

's-Gravenhage (10-10-2023)

Wolterink, mr. H.H.T.,

Amsterdam (01-10-2023)

Zelfde, mr. R.Th.J. van 't,

Rotterdam (01-10-2023)

OVERLEDEN

Lodder, mr. D.H., Rotterdam

(17-04-2023)

Meffert, mw. mr. M.,

Doetinchem (22-08-2023)

(GEVORDERD) STAGIAIRE OF BEGINNEND MEDEWERKER

Weski Advocaten zoekt op korte termijn een (gevorderd) stagiaire of beginnend medewerker voor de (internationale) strafpraktijk. Wij zoeken een gemotiveerde advocaat met ervaring en belangstelling voor de verdediging in complexe strafzaken, die graag in de regio Rotterdam woont of wil komen wonen.

Sollicitaties te richten aan:

mr. G.N. Weski | Westersingel 43 | 3014 GT Rotterdam

010 - 50 33 088 | g.n.weski@weski.nl

Ben jij gepassioneerd over het prachtige advocaten vak, maar worstel je met het vinden van een juiste work-life balance? Ben je klaar met afgerekend te worden op declarabele uren en de rat race binnen de commerciële advocatuur? Wil je aan de slag in een prettige werkomgeving, waar collegialiteit en het leveren van een maatschappelijke bijdrage voorop staan? Wil je meteen een contract voor onbepaalde tijd bij start? **Dan zijn wij op zoek naar jou!**

Vacature
Advocaat
24-28 uur per week • vast contract

www.debilt.nl

ADVOCATEN GEZOCHT – KANTOORPLEKKEN TE HUUR

HEB JE ALS ADVOCaat EEN EIGEN PRAKTIJK EN
ZOEK JE AANSLUITING BIJ EEN LEUK KANTOOR IN
AMSTERDAM CENTRUM?

| www.vandermeijadvocaten.nl

VDM VAN DER MEIJ
ADVOCATEN

**Partner vastgoed, contractenrecht, arbeidsrecht of
een andere specialisatie**

Equarius, doel-treffend in search en recruitment

Onze opdrachtgever is een kantoor van vijf advocaten, gevestigd in de regio Apeldoorn – Zutphen.

De propositie biedt advocaten met een (begin van een) eigen praktijk de mogelijkheid zich aan te sluiten bij een kantoor met een uitstekende naam, een mooie klantenportefeuille waar klanten ook gezamenlijk (vanuit de eigen expertise) worden bediend en synergie kan worden bereikt. Met

een gezonde onderlinge gunfactor en met een goed team dat in gezamenlijkheid wil op- en voortbouwen.

Praktijken die goed zouden kunnen aansluiten zijn: breed op bedrijven gericht contractenrecht, bouw- en vastgoedrecht, arbeidsrecht en medezeggenschapsrecht of een andere niche. Men staat zeer open voor nieuwe ideeën. Doel is het kantoor versterken en opnieuw profileren.

Vertrouwelijk informatie inwinnen kan bij Hans Voorhoeve, 06-14525652 | voorhoeve@equarius.com

Van de tuchtrechter

Recente uitspraken, geselecteerd en bewerkt door de
Commissie Disciplinaire Rechtspraak, bestaande uit
Tjitske Cieremans, Maurice Mooibroek en Robert Sanders.

DEBAT VOORTZETTEN TERWIJL DAARVOOR GEEN RUIMTE MEER WAS

- Hof van Discipline 27 maart 2023, zaaknr. 220029, ECLI:NL:TAHVD:2023:45.
- Artikel 10a lid 1 sub a Advw, gedragsregel 21 lid 3.
- Geen grammaticale uitleg van gedragsregel 21 lid 3. Debat voortzetten terwijl daarvoor geen ruimte meer was.

Mr. X heeft zijn cliënt bijgestaan in een kort geding. Op de zitting is afgesproken dat de kwestie wordt aangehouden en dat mr. X aan de voorzieningenrechter zal berichten of hij vonnis wenst of dat de zaak kan worden doorgehaald. Mr. X heeft vervolgens vonnis gevraagd. In een brief van een dag later heeft mr. X echter ook een tweetal nieuwe producties toegezonden en een omschrijving gegeven van hetgeen volgens mr. X na afloop van de zitting is voorgevallen. Hiervoor had mr. X geen toestemming gevraagd van de wederpartij, klager. De advocaat van de wederpartij heeft gesommeerd om haar brief met producties in te trekken, maar aan deze sommatie heeft mr. X geen gehoor gegeven. De griffie van de rechtbank heeft de brief en producties geretourneerd. In het vonnis is opgenomen dat na de brief met producties vonnis is bepaald.

Klager stelt dat mr. X de toentertijd geldende (toelichting op) gedragsregel 21 lid 3 heeft geschonden. In de toelichting stond destijds dat het een advocaat in een lopende zaak niet geoorloofd is om zonder toestemming van de andere advocaat zich tot de rechter te wenden nadat vonnis is gevraagd (pas later is dit gewijzigd in: nadat vonnis is *bepaald*.)

De raad acht de klacht gegrond doch legt mr. X geen maatregel op. De raad neemt de gewijzigde (toelichting op) gedragsregel 21 lid 3 in aanmerking, zoals deze immers gold ten tijde van verzenden van de brief met producties. Tekstueel heeft mr. X volgens de raad een punt als zij stelt dat er in de gedragsregels gesproken wordt over vonnis *bepalen* en dat dat woord in het proces-verbaal niet voorkomt en (sterker nog) de rechter in het vonnis aangeeft dat pas na verzending van de brief in kwestie vonnis is bepaald. Mr. X kan echter niet volstaan met een dergelijke grammaticale interpretatie van de betreffende gedragsregel en het proces-verbaal. Het proces-verbaal laat zien dat het de bedoeling van de rechter was dat de behandeling zou worden gesloten en dat alleen klager nog in de gelegenheid werd gesteld om

de zaak in te trekken alvorens er een vonnis kwam.

Het hof ziet in hoger beroep geen aanleiding om tot een andere beoordeling te komen dan die van de raad. Mr. X heeft geprobeerd het debat voort te zetten terwijl daarvoor geen ruimte meer was. Daarmee heeft mr. X in strijd gehandeld met artikel 46 Advw. Bekrachtiging.

ONTVANKELIJKHEID TWEDE VERWEVEN KLACHT

- Hof van Discipline 10 juli 2023, zaaknrs. 220168 en 220169, ECLI:NL:TAHVD:2023:116.
- Artikel 47b lid 1 Advw.
- Klacht is zodanig verweven met eerdere klacht dat beginselen van een behoorlijk tuchtprocesrecht aan inhoudelijke beoordeling in de weg staan.

Klaagster is betrokken in een civiele procedure waarbij mrs. X en Y optreden voor klaagsters wederpartij. Naar aanleiding van een door mrs. X en Y ingediende conclusie van antwoord, in het bijzonder een daaraan gehechte productie, dient klaagster een klacht tegen hen in. De rechtbank wijst klaagsters vordering af. Enkele maanden later dient klaagster een tweede klacht in. De tweede klacht houdt in dat mrs. X en Y bij de conclusie van antwoord als productie (civiel-, straf- en persoonsgegevensrechtelijk) kenbaar onrechtmatig verkregen informatie hebben overgelegd en zij hebben kenbaar en bewust een onware stelling geponeerd in de conclusie van antwoord.

De eerste klacht wordt bij voorzittersbeslissing kennelijk ongegrond verklaard en het daartegen ingediende verzet acht de raad ongegrond. De tweede klacht verklaart de voorzitter op grond van het *ne bis in idem*-beginsel kennelijk niet-ontvankelijk. In verzet oordeelt de raad dat de voorzitter tot een onjuist oordeel is gekomen door uit te gaan van schending van het *ne bis in idem*-beginsel. Met klaagster meent de raad dat aan de tweede klacht andere feiten ten grondslag liggen dan die waarover werd beslist in de eerste klacht. De raad verklaart daarom het verzet gegrond, maar klaagster is alsnog niet-ontvankelijk in haar tweede klacht omdat zij in dit geval heeft verzaakt om haar klachten over het optreden van mrs. X en Y in één keer aan de deken, en daarmee aan de raad, voor te leggen.

In hoger beroep oordeelt het hof over de ontvankelijkheid van

de tweede klacht. Het hof stelt voorop dat de tweede klacht niet gelijk is aan de eerste door klaagster ingediende klacht. De raad heeft daarom terecht overwogen dat geen sprake is van schending van het *ne bis in idem*-beginsel. Ook is de raad er terecht vanuit gegaan dat het tuchtrecht geen (wettelijke) verplichting kent op grond waarvan een klager gehouden is zijn klachten tegen een advocaat te concentreren en deze tegelijkertijd in één tuchtprocedure aanhangig te maken. Hoewel het wenselijk is dat een klager zijn klachten zo veel mogelijk bundelt, bestaat daartoe volgens het hof geen verplichting. Dat laat echter onverlet dat in een concreet geval het indienen van een opvolgende klacht in strijd kan komen met de beginselen van een behoorlijk tuchtprocesrecht.

Zowel de eerste als de tweede klacht heeft betrekking op dezelfde civiele procedure. Van de eerste klacht hebben twee klachtonderdelen betrekking op de conclusie van antwoord en de door mrs. X en Y overgelegde productie, waarvan klaagster stelt dat dit document onrechtmatig verkregen is en bovendien slechts gedeeltelijk overgelegd. Ook hebben mrs. X en Y volgens klaagster bewust onjuiste feiten geponeerd. De beide klachtonderdelen in de tweede klachtzaak hebben eveneens betrekking op de ingediende conclusie. Ditmaal gaat het over een andere productie, waarvan klaagster meent dat deze eveneens onrechtmatig verkregen zou zijn, en over de betwisting van gemaakte incassokosten, wat volgens klaagster een bewuste onwaarheid zou zijn geweest.

Het hof is van oordeel dat de tweede klacht ziet op hetzelfde feitencomplex als de eerste klacht. In het bijzonder ziet de tweede klacht op de inhoud van de door mrs. X en Y genomen conclusie, waarover ook in de eerste klachtzaak is geklaagd. Het gaat in ieder geval niet om gebeurtenissen die dateren van na het indienen van de eerste klacht of gegevens waarvan klaagster niet eerder kennis had kunnen nemen.

Naar het oordeel van het hof is deze tweede klacht dan ook zodanig verweven met de eerste door klaagster ingediende klacht, dat van klaagster redelijkerwijs verlangd had mogen worden dat zij de nu voorgelegde klacht ten tijde van de tuchtrechtelijke behandeling van de eerste klacht had ingediend. Naar het oordeel van het hof staan daarom de beginselen van een behoorlijk tuchtprocesrecht aan een inhoudelijke beoordeling van deze klacht in de weg.

DOELMATIGHEID BIJ VEROORDELING TOT BETALING

- Hof van Discipline 14 juli 2023, zaaknr. 220164, ECLI:NL:TAHVD:2023:110.
- Artikel 10a Advw; gedragsregel 6 lid 1.
- Doelmatigheid ziet ook op tenuitvoerlegging van veroordeling tot betaling ten laste van de wederpartij.

Klager, zelf advocaat, heeft in persoon geprocedeerd tegen de cliënten van mr. X. De rechtbank heeft de vordering van klager afgewezen en klager veroordeeld in de proceskosten van € 720. Korte tijd later heeft de deurwaarder in opdracht van mr. X het vonnis aan klager betekend met het bevel om binnen twee dagen een bedrag van in totaal € 97,09 te voldoen. Klager heeft dit bedrag dezelfde dag aan de deurwaarder voldaan. Vervolgens heeft de deurwaarder in opdracht van mr. X onder intrekking en buiteneffectstelling van het eerdere exploit opnieuw het vonnis van de rechtbank aan klager betekend, met het bevel om binnen twee dagen een bedrag van in totaal € 947,68 te voldoen. Klager heeft dit bedrag aan de deurwaarder voldaan.

Klager verwijt mr. X in zijn klacht dat hij het vonnis twee keer aan klager heeft laten betekenen en hem daarmee onnodig op kosten heeft gejaagd en klager niet eerst in de gelegenheid gesteld om vrijwillig aan het vonnis te voldoen.

In hoger beroep wijst het hof erop dat gedragsregel 6 lid 1 inhoudt dat de advocaat een doelmatige behandeling van de zaak nastreeft en in het oog houdt dat ook ten laste van een wederpartij of andere betrokkenen geen onnodige kosten worden gemaakt. Anders dan mr. X stelt, ziet deze gedragsregel ook op de tenuitvoerlegging van een veroordeling tot betaling ten laste van de wederpartij. Betekening van een uitspraak brengt voor de wederpartij kosten met zich mee. Als het gaat om een veroordeling tot betaling hangt het van de omstandigheden van het geval af of een advocaat al dan niet zonder voorafgaand betalingsverzoek tot betekening van de uitspraak mag overgaan. Zo kan het een relevante omstandigheid zijn als de advocaat uit gedragingen van de wederpartij moet afleiden dat hij niet vrijwillig aan het vonnis zal voldoen. In beginsel is het gebruikelijk en passend om de debiteur na ontvangst van de uitspraak eerst in de gelegenheid te stellen (per e-mail of brief) om binnen een bepaalde termijn vrijwillig aan de veroordeling te voldoen en heeft deze handelwijze als uitgangspunt te gelden, aldus het hof.

In deze zaak was er geen indicatie dat klager niet vrijwillig aan het vonnis zou voldoen. Bovendien ging het hier slechts om een beperkt bedrag van € 720, zodat de kosten van een (niet noodzakelijke) betekening en nasalaris verhoudingsgewijs een fors bedrag opleveren. Het hof is dan ook met de raad van oordeel dat mr. X onder deze omstandigheden tuchtrechtelijk verwijtbaar heeft gehandeld door klager niet eerst een termijn te geven om vrijwillig aan het vonnis te voldoen. Hij heeft hierdoor de belangen van klager onnodig geschaad.

Waarschuwing.

Strabrechtse vennen

ELKE
VRIJDAG
INLOOPDAG
11 TOT 16 UUR

PARK GEREED
JUNI 2024

UW EIGEN
VAKANTIEWONING
ONBEPERKT
EIGEN GEBRUIK

Van tiny houses tot luxe villa's van 4 tot 20 personen

Beleef de pracht en praal van Brabant op het nieuwe premium resort Strabrechtse vennen. Duurzaam gebouwde vakantiewoningen op ruime kavels eigen grond. De ideale combinatie waar investeren en genieten samenkomen.

Elke vrijdag inloopdag

U bent elke vrijdag van 11 tot 16 uur van harte welkom op de projectlocatie. Onze adviseurs staan voor u klaar om uw vragen te beantwoorden en u de projectlocatie te tonen.

Blijf op de hoogte en bezoek onze website.

LAAT U VERRASSEN DOOR DE VERNIEUWDE RENDEMENTEN!

Ruime kavels **eigen grond** | Zeer gevarieerd aanbod luxe **vakantiewoningen** | Investeren voor **onbeperkt eigen gebruik** en/of mooi rendement uit verhuuropbrengsten
Traditioneel en **duurzaam** gebouwd | **Recreatieplas** met strand en **visvijver** | Alles perfect geregeld van **verhuur** tot **beheer** | Vrij op naam | Verhuurpartner: **Roompot / Landal GreenParks**

Projectlocatie: Provincialeweg 9 – Someren

strabrechtsevennen.nl

Let op! U belegt buiten AFM-toezicht. Geen vergunningplicht voor deze activiteit.

Ingezonden bijdragen

De redactie verwelkomt opiniërende artikelen van en voor advocaten. Overleg vooraf is raadzaam. Voorstellen of suggesties kunnen worden gestuurd naar redactie@advocatenblad.nl.

Elke 500 woorden leveren één opleidingspunt op.

juridisch

Kronieken

- Bestuursprocesrecht
- Familie- en Personenrecht, Erfrecht

Analyse

- Model Ouderschapsplan
in nieuw jasje

Model ouderschapsplan in nieuw. Jasje

— door Ruud Tuinstra & Myrthe Monfrance

Het vernieuwde ouderschapsplan van de vFAS hecht nog meer belang aan de wensen van kinderen, leggen familierechtadvocaten Ruud Tuinstra en Myrthe Monfrance uit.

Sinds de inwerkingtreding van de Wet bevordering voortgezet ouderschap en zorgvuldige scheiding in maart 2009 dienen ouders met gezamenlijk gezag over hun minderjarige kinderen in verband met de ontbinding van hun huwelijk/geregistreerd partnerschap of beëindiging van hun samenleving (wettelijk verplicht) een ouderschapsplan op te stellen. In dat ouderschapsplan leggen zij (onder andere) afspraken vast over de verdeling van de zorg en opvoedingstaken, de wijze waarop zij elkaar informeren en consulteren over kwesties die betrekking hebben op de persoon of het vermogen van de kinderen, alsmede een regeling ten aanzien van de kosten van verzorging en opvoeding van de kinderen.

De kinderen dienen bij het opstellen van het plan te worden betrokken. Het ouderschapsplan is een ontvankelijkheidseis voor de echtscheiding (ook al wordt deze eis in de praktijk niet zeer streng toegepast). De inhoud wordt marginaal door de rechter getoetst. Bij beëindiging van informele relaties is er in beginsel geen rechterlijke tussenkomst, en dus ook geen toets van het ouderschapsplan, niet ten aanzien van het bestaan, noch ten aanzien van de inhoud.

De doelstellingen van het ouderschapsplan zijn grofweg: het verbeteren van contacten tussen ouders en kinderen na scheiding, het verminderen van conflicten en het terugdringen of voorkomen van problemen bij kinderen als gevolg van de scheiding.

Het verplicht stellen van een ouderschapsplan maakt ouders in elk geval bewust van het feit dat zij bij een scheiding vooral en vooreerst (ook) stil moeten staan

bij het belang van hun kinderen en de gevolgen van de scheiding voor hen.

Sinds de invoering van het verplichte ouderschapsplan hebben er meerdere evaluaties plaatsgevonden.¹ De rode draad uit die onderzoeken is dat de doelstellingen door het verplichte ouderschapsplan niet (in elk geval niet volledig) zijn gehaald. Dat geldt met name voor problematische complexe scheidingen, waarvoor het ouderschapsplan geen oplossing biedt, al was het maar omdat het in die situaties ouders simpelweg niet lukt om tot een plan te komen. Het verplichten tot het maken van afspraken is bovendien geen garantie dat deze in de praktijk ook worden nagekomen. En het ouderschapsplan is een dynamisch en geen statisch instrument; continu veranderen gezinssituaties, kinderen worden ouder en ontwikkelen zich, het leven gaat door, en daarop moet het ouderschapsplan zich voortdurend (kunnen) aanpassen. Die gewenste flexibiliteit leidt niet zelden tot nieuwe conflicten en procedures over nakoming/wijziging. In die gevallen heeft het plan zelfs een averechts, in potentie polariserend effect.

Daarmee is natuurlijk niet gezegd dat het ouderschapsplan als mislukt project moet worden gekwalificeerd. Integendeel. Uit onderzoek is gebleken dat het ouderschapsplan voor bijna de helft van de gescheiden ouders bijdraagt aan een goede verstandhouding met hun ex-partner²; een van de doelen van het ouderschapsplan. Per saldo geldt voor het merendeel van de ouderschapsplannen: baat het niet, het schaadt ook niet.

Belangrijk is wel dat gaandeweg steeds meer aandacht is gekomen voor de vraag of en op welke wijze de kinderen verantwoord en adequaat bij het ouderschapsplan worden betrokken. Natuurlijk is dat afhankelijk van hun leeftijd en van elke individuele situatie op zich. *One size doesn't fit all*. Maar het besef is gegroeid dat het ouderschapsplan een document is dat afspraken vastlegt niet alleen *over* maar ook *met* de kinderen.

Dat laatste nu komt meer en beter tot uitdrukking in het door de vFAS recent gepubliceerde nieuwe model ouderschapsplan³. Het is in elk geval een stimulans voor ouders om hun kinderen meer en beter te betrekken bij het opstellen van het ouderschapsplan, terwijl handvatten worden gegeven voor eventuele hulp en begeleiding daarbij.

Vooropgesteld: de meeste onderwerpen uit het oude plan komen terug in de nieuwe versie en de uitgangspunten en hoofdlijnen zijn nagenoeg gelijk gebleven. Naast de reeds genoemde prominente plek voor de mening van de kinderen en de wijze waarop zij betrokken zijn bij het ouderschapsplan, is een aantal passages gewijd aan zaken die in de samenleving meer aan belang hebben gewonnen, zoals social media en het gebruik van een kinderrekening.

Er is een model voor één kind en een variant voor meerdere kinderen. Wat vooral opvalt, is dat het ouderschapsplan tekstueel vereenvoudigd is en meer 'gewonemensentaal' is gebruikt. Dat is op zich al een verbetering. En waar in vele gevallen het model ook (bijna) een-op-een wordt ingevuld/overgenomen, is het gebruik door het hanteren van invul-/optievelden vergemakkelijkt. Keerzijde hiervan is wel – dat was een van de kritiekpunten – dat het plan wellicht nog meer dan voorheen als een snelle (verplichte) invul-oefening wordt ervaren dan dat het ouders echt uitnodigt om *hun eigen* invulling te geven en goed doorzicht 'maatwerk' te leveren met/voor hun kinderen.

Hierna bespreken wij **de belangrijkste wijzigingen** ten opzichte van het oude model.

Waar het oude ouderschapsplan begon met het artikel omtrent gezag, start het nieuwe ouderschapsplan met '*respectvol ouderschap*'. Logisch als we weten dat het ouderschapsplan met name beoogt om het

proces rondom echtscheidingen te verbeteren, zodat (ex-)partners zorgvuldig en respectvol uit elkaar gaan en met elkaar omgaan.⁴

De *mening van het kind* is in het nieuwe ouderschapsplan uitgebreid opgenomen in artikel 2; voorheen werd daar in de considerans slechts kort bij stilgestaan. Uit het onderzoek van Motivaction blijkt dat jong gescheiden ouders hun kinderen vaker betrekken bij de totstandkoming van het ouderschapsplan. Dat wordt door de wijze waarop artikel 2 nu is geformuleerd extra aangemoedigd. In lid 2 wordt verwezen naar Stichting Villa Pinedo: een (online) platform/community voor en door kinderen van gescheiden ouders. Het doel van Villa Pinedo is ervoor te zorgen dat kinderen zo min mogelijk last hebben van de scheiding. Het is een veilige plek waar kinderen hun ervaringen met elkaar kunnen delen en elkaar kunnen steunen.

In het ouderschapsplan moet worden aangegeven hoe de kinderen zijn betrokken bij het maken van het ouderschapsplan. Als optievelden zijn genoemd: overleg, het *KIES Kindplan*, een *KIES professional* of een *Kindbehartiger*. Het *KIES Kindplan* is een contract tussen kleuters (*KIES Kleuterplan*), kinderen (*KIES Kindplan*) of jongeren (*KIES Jongerenplan*) en hun ouders bij scheiding. In dat document kunnen kinderen een stem krijgen bij scheiding volgens de richtlijnen van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind. Een via de Beroepsorganisatie Kindbehartiger te zoeken 'kindbehartiger' is een professional die kinderen van gescheiden ouders ondersteunt; deze staat naast het kind en helpt hem om zijn wensen en behoeften in kaart te brengen, biedt het kind een luisterend oor, legt uit wat er tijdens een scheiding gebeurt en beantwoordt vragen.

Volledig nieuw is artikel 7 over het gebruik van *social media en digitale apparaten*. 'Onderwerpen, zoals over hoe ouders omgaan met informatie en foto's delen op social media, of over schermgebruik en locatie delen, die steeds belangrijker zijn geworden in de dagelijkse praktijk, en waarover ouders en kinderen samen het best duidelijke afspraken maken en één lijn hanteren'. In artikel 8.3 is de toestemming

Onderwerp	Nieuwe ouderschapsplan	Oude ouderschapsplan
Respectvol ouderschap	Artikel 1	Artikel 5
De mening van ons kind/onze kinderen	Artikel 2	Considerans
Het gezag	Artikel 3	Artikel 1
De woon- en verblijfplaats/inschrijving BRP/verhuizingen	Artikel 4	Artikel 2
Zorg en opvoeding	Artikel 5	Artikel 3
Informatie delen en beslissingen nemen	Artikel 6	Artikel 4
Gebruik van social media en digitale apparaten	Artikel 7	-
Verzekeringen, identiteitsbewijzen en toestemming buitenlandreizen	Artikel 8	Artikel 3.6, 2.2 en 2.3
Andere familieleden/vrienden en nieuwe relaties	Artikel 9	Artikel 6, 5.6 en 5.7
Kosten en de verdeling ervan, kinderbijslag en kindgebonden budget	Artikel 10	Artikel 7
Bankrekeningen van ons kind/onze kinderen	Artikel 11	Artikel 7.6
Evaluatie en meningsverschillen	Artikel 12	Artikel 8
Aanpassing afspraken	Artikel 13	Artikel 9

voor *reizen naar het buitenland* opgenomen. Ouders geven elkaar daarbij (bij voorbaat, tenzij een ‘goede reden’ als bezwaar) toestemming voor een buitenlandse reis met het kind en geven aan het formulier ‘Toestemming reizen met minderjarige naar het buitenland’ in te zullen vullen en te ondertekenen. Dat moet dan overigens in de praktijk wel nog feitelijk gebeuren. Op het moment dat een van de ouders het formulier niet ondertekent, kan er alsnog vervangende toestemming aan de rechter gevraagd worden. Enkel de intentie in het ouderschapsplan is immers niet voldoende om aan te tonen dat de toestemming voor de specifieke reis ook is verleend.

Bij artikel 10 is – anders dan in het oude model – een passage gewijd aan het gebruik van een *kinderrekening* als alternatieve optie voor het betalen van alimentatie door de ene ouder aan de ander. In de praktijk wordt steeds vaker gekozen voor het gebruik van zo’n kinderrekening. Uit het genoemde onderzoek van Motivaction volgt dat zestien procent van de gescheiden ouders een kinderrekening aanhoudt. Verwacht mag worden dat dit in de toekomst alleen maar meer het geval zal zijn. De kinderrekening wordt gebruikt voor het bestrijden van de *verblijfsverhogende* kosten (zie voor de toelichting de begrippenlijst bij het ouderschapsplan).

In de bovenstaande **transponeringstabel** is per artikel het verschil tussen het oude en nieuwe ouderschapsplan inzichtelijk gemaakt.

CONCLUSIE

De meeste onderwerpen uit het oude plan komen ook terug in de nieuwe versie. Het is dus een *remaster* en geen *remake* geworden. Het ouderschapsplan is vooral

tekstueel vereenvoudigd. Dat er meer aandacht is voor de mening van het kind en de wijze waarop het kind bij het maken van het plan is betrokken, is een verbetering. Het kind staat immers centraal. Het model is een goede leidraad en checklist voor ouders. Een hulpmiddel om ouders te helpen bij het opstellen van een plan en wat ze zouden kunnen afspreken. Maar het ontslaat ouders natuurlijk niet van de plicht om er zorgvuldig over na te denken en er met elkaar én met het kind over te praten, en maatwerkafspraken te maken. Geen enkel ‘model’ kan dat vervangen.

**Ruud Tuinstra en Myrthe Monfrance
zijn verbonden aan Boels Zanders
in Maastricht.**

Noten

- 1 M.J. ter Voert & T. Geurts, ‘WODC rapport evaluatie ouderschapsplan’ (bijlage bij 33836, nr. 1), *Cahier* 2013-8; M. Tomassen-van der Lans, *Het verplichte ouderschapsplan: regeling en werking*, Boom Juridische uitgeverij Den Haag 2015; S. de Bruijn, *Reaching agreement after divorce and separation. Essays on the effectiveness of parenting plans and divorce mediation* (dissertatie), Utrecht: Utrecht University/ICS 2017; S. de Bruijn, A. Poortman & T. van der Lippe, ‘Do parenting plans work? The effect of parenting plans on procedural, family and child outcomes’, *International Journal of Law, Policy and the Family* 2018, 32, p. 394-411.
- 2 J. Lingsma & M. Schwartz, *Dag van de scheiding 2023 Het ouderschapsplan*, 15 september 2023, p. 4.
- 3 Te raadplegen via: <https://www.verder-online.nl/ouderschapsplan/>.
- 4 J. Lingsma & M. Schwartz, *Dag van de scheiding 2023 Het ouderschapsplan*, 15 september 2023, p. 3.

Ambachtelijk vervaardigd | Deskundige afwerking
Korte levertijd | Scherpe prijzen | Travelling Tailor

HOOGSTE KWALITEIT MATERIALEN

Advocatentoga	
Standaardmaat, wol/5% lycra, S-M-L-XL	€ 310,-
Maattoga, 100% Cool Wool, scheerwol	€ 525,-
Maattoga, 100% Natuurzijde	€ 890,-
Strikbef, Knoopbef, Klittenbandbef	€ 16,-

HET TOGAHUIS • Kastanjelaan 400 • 5616 LZ Eindhoven
www.togahuis.nl • info@togahuis.nl • 06 22 79 11 05

SMAAL +
SWISS IMMO

Zwitserland is een bijzonder land met veel eigen regels. Smaal Swiss Immo kan u in het Nederlands professioneel adviseren bij de **aankoop, verkoop of taxatie** van uw chalet of appartement in Zwitserland, ook iv.m. nalatenschappen.

www.smaalswissimmo.com
T: 06 53 66 96 09

uw Nederlandse makelaar in Zwitserland

ADVOCATEN VAN ORANJE

WIJ ZOEKEN ADVOCATEN:

- **Ervaren advocaat** in loondienst voor commerciële praktijk (civiel recht, ondernemers en particulieren, veel procederen bij rechtbank en Hof. 3-5 dagen per week, deels vanuit huis mogelijk).
- **Advocaat-ondernemers** (alle rechtsgebieden welkom). Je werkt als zelfstandig ondernemer en maakt gebruik van alle voorzieningen van het kantoor. Wij hebben momenteel tot vier kamers beschikbaar, dus ook een bestaand klein kantoor of een sectie die zelfstandig verder wil, is welkom.

KIJK OP ONZE WEBSITE OF NEEM CONTACT OP MET CAREL ERASMUS (06 - 19945732)

JOAN MUYSKENWEG 128, 1114 AN AMSTERDAM
E. ERASMUS@ADVOCATENVANORANJE.NL - I. WWW.ADVOCATENVANORANJE.NL

020 - 210 90 09

@StadAmsterdam

Blijf op de
hoogte via
onze social
media!

LUXE ZEILCRUISE GRENADINES

Stap aan boord van de Clipper Stad Amsterdam en geniet van een luxe zeilcruise. Ontsnap de winterse kou en laat u verrassen door de exotische eilanden van de Grenadines.

Tijdens deze luxe zeilvakantie, die begint en eindigt op Martinique, laten wij u het mooiste zien van wat het Caribisch gebied te bieden heeft.

Vanuit het Franse eiland Martinique verkennen we de zuidelijker gelegen Caraïbische eilanden. Het ideale weer maken het een feest om hier te zeilen. Daarnaast bezoeken we adembenemende stranden, maken we prachtige eiland excursies en genieten we van de kookkunsten van de koks aan boord.
Een onvergetelijke ervaring voor elke zeilliefhebber, ook zonder zeilervaring bent u van harte welkom aan boord!

VERTREK
Reis I : 02-01-2024
Reis II : 13-01-2024

DUUR
10 dagen

PRIJS
vanaf €4.400

+31 (0)20 569 5839

sales@stadamsterdam.nl

www.stadamsterdam.com

SCAN DE
QR-CODE
EN BOEK!

Prorogatie bij de kantonrechter

Volgens artikel 96 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (Rv) kunnen partijen zich in bepaalde gevallen tot de kantonrechter van hun keuze wenden om een geschil te beslechten. Hoe zit dat ook alweer?

— door **Arent Jan Oskam**

Normaal gesproken is de kantonrechter alleen bevoegd in zogenoemde aardzaken (denk aan arbeids- en huurzaken¹ en bij alle vorderingen tot € 25.000. Op grond van artikel 96 Rv kunnen andere zaken – die volgens de wet normaliter tot de competentie van de sector civiel behoren – echter óók ter beslechting aan de kantonrechter worden voorgelegd. Partijen moeten dat gezamenlijk doen; bij een verzoek van één partij moet de kantonrechter de andere partij(en) uitnodigen om daar al of niet mee in te stemmen.

Een dergelijk verzoek kan alleen gedaan worden als het gaat om zaken die ‘*ter vrije bepaling van partijen staan*’. Dat betekent dat deze mogelijkheid niet bestaat in bijvoorbeeld familierechtelijke kwesties – denk aan echtscheiding, gezag, afstamming of adoptie² – of bij kwesties waarin de wettelijke regeling van openbare orde is, zoals het geval is bij de verificatie van vorderingen in een faillissement.³ In dat soort gevallen kunnen partijen dus niet worden ontvangen in hun verzoek ex artikel 96 Rv.

De procedure van artikel 96 Rv is bij uitstek geschikt voor situaties waarin partijen wel een geschil hebben, maar niet diametraal tegenover elkaar staan; de rechter is simpelweg nodig om een tussen partijen spelende rechtsvraag te beantwoorden. Een voorbeeld daarvan is hoe een bepaalde cao-bepaling binnen een arbeidsrelatie moet worden toegepast.

Uiteraard moet wel sprake zijn van een daadwerkelijk geschil tussen partijen. Het verzoek van twee partijen die de kantonrechter vroegen om een soort *legal opinion* over de vraag of de inhoud van een bepaalde overeenkomst – die zij voornemens waren te gaan sluiten, en over de tekst waarvan zij het eens waren – geoorloofd was, werd daarom niet-ontvankelijk verklaard.⁴ Als het wenselijk is dat hoger beroep tegen de op grond van artikel 96 Rv te wijzen beschikking openstaat, moeten partijen zich dat recht uitdrukkelijk voorbehouden (artikel 333 Rv). Een dergelijk voorbehoud

kan niet worden aangenomen op grond van stilzwijgende instemming.⁵

Uit een recente conclusie van de procureur-generaal bij de Hoge Raad blijkt dat het verstandig is om altijd op je hoede te zijn; akkoord gaan met een praktische gang van zaken bij de kantonrechter kan (al dan niet onbewust) leiden tot het doen van afstand van hoger beroep.⁶ In de zaak uit die conclusie stelde eiser een vordering van € 25.174,78 te hebben; aanvankelijk beperkte hij zijn vordering tot onder de € 25.000 zodat hij bij de kantonrechter terecht kon. Gedurende de procedure vermeerderde hij zijn eis echter alsnog tot boven de competentiegrens. De kantonrechter constateerde dat ook, maar stelde tijdens de mondelinge behandeling aan partijen voor om de zaak toch te behandelen. Eiser en gedaagde stemden daar allebei mee in. Zo werd de zaak dus *de facto* voortgezet op grond van artikel 96 Rv. Slechts een klein gedeelte van de vordering van eiser werd toegewezen, waarna hij in hoger beroep ging. Aangezien hoger beroep niet was voorbehouden, verklaarde het gerechtshof eiser niet-ontvankelijk in zijn vordering. Ook bij de Hoge Raad ving eiser bot.⁷ Kortom, houd er dus rekening mee dat de gewone procedure bij de kantonrechter gaandeweg van kleur kan verschieten, en dat dat gevolgen heeft voor de appellabiliteit.

Arent Jan Oskam is advocaat bij Wybenga Advocaten.

Noten

- 1 Zie artikel 93 Rv voor de complete lijst.
- 2 Van de Hel-Koedoot, *T&C Rv, commentaar op art. 96 Rv, aant. 1a*.
- 3 Kantonrechter Amsterdam 10 oktober 2013, ECLI:NL:RBAMS:2013:7099.
- 4 Kantonrechter Alkmaar 31 maart 2022, ECLI:NL:RBNHO:2022:3119.
- 5 HR 8 november 2022, *NJ* 2003, 15, r.o. 3.6.
- 6 Conclusie van 16 juni 2023, ECLI:NL:PHR:2023:595.
- 7 Hoge Raad 15 september 2023, ECLI:NL:HR:2023:1233.

MARLOES TER HUURNE

HET
ADVO
CATEN
BREIN

Psychologie voor juristen

In *Het advocatenbrein* maakt Marloes ter Huurne duidelijk hoe juristen in het algemeen en advocaten in het bijzonder hun voordeel kunnen doen met kennis en inzichten uit de gedragswetenschap. Met praktische voorbeelden past ze wetenschappelijke bevindingen toe op de praktijk van de advocaat. Ze slaat een brug tussen de algemene gedragswetenschapsliteratuur en de juridische wereld, en licht daarnaast onderzoek uit dat is gedaan naar gedragsmatige aspecten van deze specifieke beroepsgroep.

Dit boek is een *must read* voor iedere advocaat en jurist die zowel zichzelf als anderen beter wil begrijpen en gefundeerde kennis en inzichten wil kunnen toepassen in de eigen praktijk.

www.boom.nl/advocatenbrein

Boom juridisch

Marloes ter Huurne

ISBN: 978-94-6212-849-1

1e druk | 2023 | 317 pp. | € 29,90

Inhoud

KRONIEK BESTUURSPROCEDURE 2022-2023

- 89 Bekendmaken, verzenden en ontvangen
- 90 Verschoonbaarheid
- 91 Belang
 - 91 Procesbelang
 - 91 Afstand/gevolgen van enige betekenis
 - 91 Rechtstreeks, eigen, afgeleid en objectief belang
 - 92 Concurrenten
 - 93 Collectieve en algemene belangen
- 93 Bezwaarschriftprocedure
- 93 Niet-tijdig beslissen
- 93 Relativiteit
- 94 Goede procesorde
- 94 Finale geschilbeslechting
- 94 Misbruik van (proces)recht
- 95 Redelijke termijn
- 95 Evenredigheid
- 95 Incidenteel hoger beroep
- 95 Herziening
- 96 Overige (hoger)beroepsperikelen
- 97 Wraking
- 97 Slot

KRONIEK PERSONEN- EN FAMILIERECHT EN ERFRECHT 2023

- 98 Wetgeving
- 98 Kinderalimentatie
- 99 Partneralimentatie
- 99 Gezag en omgang en afstamming
- 99 Huwelijks- en relatievermogensrecht
 - 99 Vergoedingsrechten gemeenschap van goederen
 - 100 Pseudogemeenschap
 - 100 Geen vergoedingsrecht vanwege natuurlijke verbintenis
 - 101 Verjaring vergoedingsrechten
 - 101 Samenlevers vergoedingsrechten
 - 102 Peildatum waarde
 - 102 Artikel 1:100 BW – afwijken gelijke draagplicht schulden
- 102 WVGZ
- 103 IPR
 - 103 Bevoegdheid
- 103 Procesrecht
 - 103 Medewerking verdeling in kort geding
 - 103 Herstelbeschikking
 - 103 Omvang rechtsstrijd
- 104 Erfrecht
 - 104 Bevoegdheden executeur-afwikkelingsbewindvoerder
 - 104 Vereffening
 - 104 Informatieverplichting
 - 105 Onwaardigheid
 - 105 Actio Pauliana
 - 106 Onverwachte schuld

— Kroniek

Bestuursprocesrecht 2022-2023

— door **Marieke Dankbaar, Melinda Gayir & Jurne Adrichem**
beeld **Floris Tilanus**

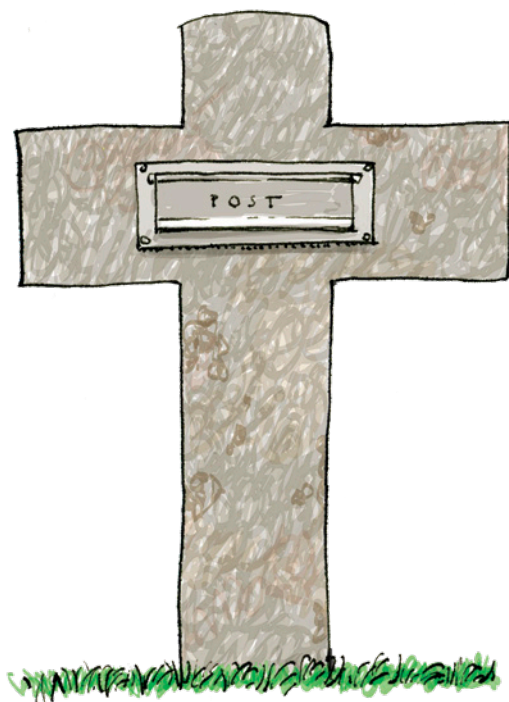
Ook dit jaar hebben we voor de Kroniek Bestuursprocesrecht de in de *AB* en *JB* gepubliceerde procesrechtelijke uitspraken vanaf september 2022 tot en met augustus 2023 geselecteerd en besproken. Het besluitbegrip en jurisprudentie over bestuursorganen hebben we buiten de scope van deze Kroniek gehouden. We hebben ons met name gericht op de nieuwe ontwikkelingen binnen het procesrecht. Oude bekenden, zoals de valkuilen bij het bekendmaken en verzenden van besluiten en het belanghebbende begrip, blijven echter relevant. De trend dat de bestuursrechter steeds indringender toetst en de overheid afrekent op vereiste zorgvuldigheid en burgervriendelijkheid wordt voortgezet en wij verwachten dat daar steeds meer interessante jurisprudentie uit zal ontstaan. Het wetsvoorstel versterking waarborgfunctie Awb zal daar zeker aan bijdragen.

BEKENDMAKEN, VERZENDEN EN ONTVANGEN

Uit artikel 2:1 Algemene wet bestuursrecht (Awb) in samenhang met artikel 6:17 Awb volgt dat bij optreden van een gemachtigde het contact met een belanghebbende in beginsel via die gemachtigde loopt. Bekendmaking op de voorgeschreven wijze geschiedt door toezending van het besluit aan de bij het bestuursorgaan bekende gemachtigde. Dat ging mis in de uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (de Afdeling of ABRvS) van 9 november 2022 (ECLI:NL:RVS:2022:3225, *JB* 2023, 11). Een formulier van DUO was niet helemaal volledig ingevuld, maar meer dan duidelijk was dat de vader van de belanghebbende als gemachtigde optrad.

Een besluit is echter niet (op de juiste wijze) bekendgemaakt als het na het overlijden van de gemachtigde is genomen en uitsluitend naar die gemachtigde is gestuurd (rechtbank Den Haag 8 december 2022, ECLI:NL:RBDHA:2022:2327, *AB* 2023, 139). De gemachtigde was immers niet meer in staat om het besluit te ontvangen. In deze situatie was het besluit pas op de voorgeschreven wijze bekendgemaakt zodra het naar de belanghebbende was verzonden.

De gevolgen van het niet-afhalen van een aangetekend verzonden besluit op bezwaar komen in principe voor risico van de betrokkene. Dat gebeurde niet in ABRvS 11 januari 2023 (ECLI:NL:RVS:2023:84, *JB* 2023, 37, *AB* 2023, 51) nu het gelet op de aangevoerde omstandigheden aannemelijk was

dat hij het besluit zou hebben afgehaald als hij het afhaalbericht zou hebben ontvangen. Het later dan twee weken na ontvangst van het besluit instellen van het beroep kon in dit geval ook niet worden aangerekend. De Afdeling overweegt daarbij dat rechtszekerheid over de formele rechtskracht van besluiten vooral van belang is als er derden in het spel zijn; die waren er in dit geval niet.

Ook de Belastingdienst moet zijn zaken op orde hebben. Als de verzending van een belastingaanslag door de belanghebbende wordt betwist, moet de inspecteur niet alleen aannemelijk maken dat de aanslag naar het juiste adres is gezonden, maar ook aangeven aan welk postvervoerbedrijf het ter verzending is aangeboden. In het geval van HR 20 januari 2023 (ECLI:NL:HR: 2023:41, *JB* 2023, 52) was uit de verzendrapporten niet duidelijk of het stuk aan PostNL of aan Sandd was aangeboden.

Bestuursorganen kunnen geen beroep doen op artikel 2:15 lid 1 Awb en verzoekers tegenwerpen dat een verzoek op papier had moeten worden ingediend als zij alleen de digitale weg hebben opengesteld. In een uitspraak van 11 oktober 2022 (ECLI:NL:CRVB:2022:2269, *AB* 2023, 216) legt de Centrale Raad van Beroep (Centrale Raad of CRvB) uit, dat het in persoon indienen van een aanvraag geen formeel vereiste is en een fysieke handtekening geen constitutief vereiste is voor een rechtsgeldige aanvraag.

VERSCHOONBAARHEID

Een (volgens de GGZ-instelling) erkende depressie en de onmogelijkheden voor het te hulp ingeroepen wijkteam

om zaken als het verzenden van een bezwaarschrift van een client over te nemen, leidden ertoe dat de termijnoverschrijding verschoonbaar was, aldus CRvB 21 maart 2023 (ECLI:NL:CRVB:2023:544, *JB* 2023, 135). Het College van Beroep voor het bedrijfsleven (CBB of het College) is strenger in CBB 4 april 2023 (ECLI:NL:CBB:2023:179, *JB* 2023, 139) en oordeelt dat de regels over het tijdig indienen van bezwaar dwingend zijn. Persoonlijke omstandigheden van een betrokken ondernemer, zoals woningbrand, vechtscheiding en PTSS zijn geen omstandigheden die de termijnoverschrijding verschoonbaar maken.

Het CBB was ook streng in de zaak waarin een appellante een (financieel) adviseur had ingeschakeld voor de behandeling van haar TVL-aanvraag. Deze adviseur was vijf dagen voor het einde van de bezwaartermijn betrokken bij een fietsongeval, waarbij hij onder andere zijn kaak op twee plaatsen brak. Als gevolg van deze blessures heeft hij het bezwaarschrift te laat ingediend. Het CBB oordeelde in dit geval dat de termijnoverschrijding niet verschoonbaar was. Het was de verantwoordelijkheid van de adviseur om maatregelen te nemen en omdat de adviseur bij een relatief groot kantoor werkt, had van zijn collega's mogen worden verwacht dat zij tijdig (*pro forma*) bezwaar zouden indienen (CBB 18 oktober 2022, ECLI:NL:CBB:2022:708, *AB* 2023, 72).

Datzelfde lot trof een appellant wiens gemachtigde vervelende privéomstandigheden ondervond (CBB 21 februari 2023 (ECLI:NL:CBB:2023:80, *AB* 2023, 125). Door te wachten tot het einde van de bezwaartermijn had de gemachtigde een onnodig risico genomen. Ook is niet vast komen te

staan dat de gemachtigde van appellant en appellant zelf gedurende de bezwaartermijn niet in staat waren om bezwaar te maken.

BELANG

Procesbelang

In procedures die zien op de Wet open overheid (Woo) komt het regelmatig voor dat derde-belanghebbenden bezwaar- of beroepsprocedures starten tegen de openbaarmaking van documenten. Wanneer een derde-belanghebbende in zo'n situatie geen verzoek om een voorlopige voorziening indient, worden de documenten – weliswaar met inachtneming van de tweewekentermijn uit artikel 4.4 lid 5 Woo – openbaar gemaakt. Een bezwaar- of beroepsprocedure heeft immers geen schorsende werking. De Afdeling oordeelde in deze uitspraak (ABRvS 18 januari 2023, ECLI:NL:RVS:2023:152, AB 2023, 212) dat het achterwege laten van een verzoek om voorlopige voorziening niet in de weg staat aan het aannemen van procesbelang. Als een openbaarmakingsbesluit wordt vernietigd, zal de betreffende informatie namelijk niet (meer) openbaar zijn. Daarnaast kan het verstrekken van de documenten in bepaalde gevallen leiden tot schade. Dit betekent dat derde-belanghebbenden nog steeds belang hebben bij het voeren van een bezwaar- of beroepsprocedure, zelfs als in zo'n geval de documenten al openbaar zijn gemaakt.

Het hebben van een louter formeel of principieel belang is niet genoeg om procesbelang aan te nemen. Van een principieel belang is bijvoorbeeld sprake als het bestuursorgaan alleen procedeert omdat de rechtsvraag van belang is voor andere lopende zaken (CRvB 8 december 2022, ECLI:NL:CRVB:2022:2869, AB 2023, 147).

Afstand/gevolgen van enige betekenis

Bij besluiten die worden genomen op grond van de Wabo wordt belanghebbendheid in beginsel aangenomen bij bewoners, eigenaren of anderszins zakelijk of persoonlijk gerechtigden van een perceel dat grenst aan het perceel waarop het betrokken besluit betrekking heeft, of dat gelijk te stellen is met een aangrenzend perceel (ABRvS 15 juli 2020, ECLI:NL:RVS:2020:1671). Bij dergelijke percelen wordt dus aangenomen dat de feitelijke gevolgen in beginsel enige betekenis hebben. Volgens de Afdeling is deze jurisprudentie van overeenkomstige toepassing op besluiten krachtens de Waterwet (ABRvS 14 december 2022, ECLI:NL:RVS:2022:3757, AB 2023, 45).

Rechtstreeks, eigen, afgeleid en objectief belang

De stichting Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) was niet de geadresseerde van een subsidieweigeringbesluit; dat was Stichting Humanitas Huisvesting (SHH). Maar WSW zou als borgsteller wel het zwaarst worden

getroffen als SHH door het weigeringsbesluit onderuit zou gaan. Om die reden had WSW een zelfstandige aanspraak op rechtsbescherming en werd het afgeleid belangcriterium haar niet tegengeworpen (ABRvS 3 augustus 2022, ECLI:NL:RVS:2022:2264, JB 2022, 176, AB 2023, 57).

Anders liep het bij de situatie waarin een coöperatie, die een overeenkomst had gesloten met de gemeente om zorg te bieden in de vorm van beschermd wonen op grond van de Wmo, zelf wenste op te komen tegen een aan de door de coöperatie ingeschakelde zorgaanbieder opgelegde last onder dwangsom wegens strijdig gebruik. Omdat de zorgaanbieder overtreder is, heeft de coöperatie slechts een afgeleid belang (ABRvS 31 augustus 2022, ECLI:NL:RVS:2022:2525, JB 2022, 179).

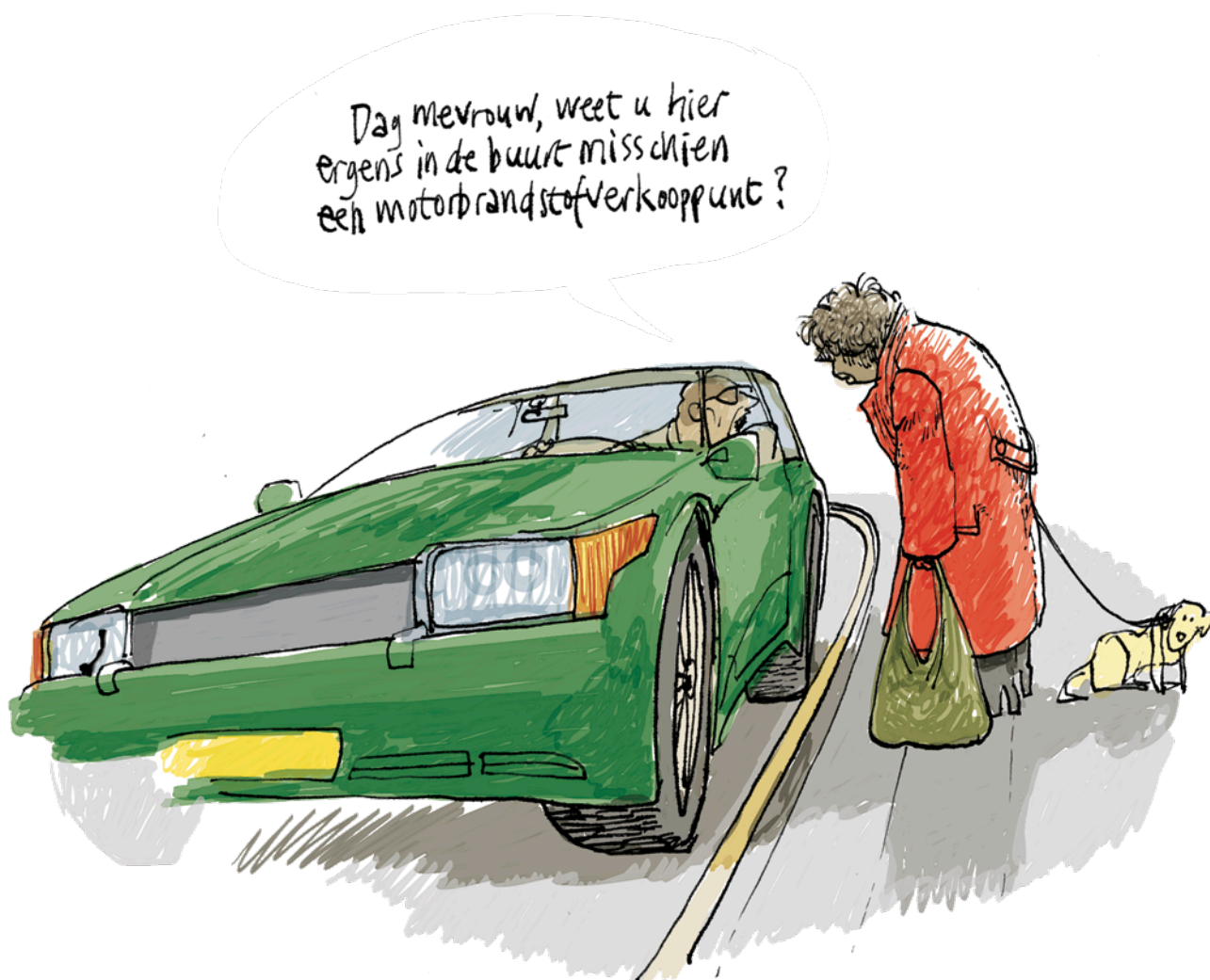
Een zelfstandig adviseur van pluimveehouders had een afgeleid belang bij een besluit tot algemeen verbindend verklaren van voorschriften over onderzoek en innovatie van de brancheorganisatie. Hij was volgens het CBB daarom geen belanghebbende (CBB 25 oktober 2022, ECLI:NL:CBB:2022:723, AB 2023, 56). Het belang van de adviseur liep namelijk parallel aan dat van de pluimveehouders en het bestreden besluit had enkel gevolgen voor de adviseur via de met de pluimveehouders gesloten adviseringsovereenkomsten.

Hetzelfde lot trof de zorgleveranciers die het niet eens waren met de terugvordering van pgb's bij hun cliënt (CRvB 3 november 2022, ECLI:NL:CRVB:2022:2461, AB 2023, 55). Voor zover de zorgverleners financiële gevolgen (zullen) ondervinden, vloeien die niet rechtstreeks voort uit het bestreden besluit. Dit bleek ook uit de omstandigheid dat het zorgkantoor de vordering op de budgethouder wilde verhalen op de zorgleveranciers, alsmede de omstandigheid dat de budgethouder zijn eventuele civiele vordering op de zorgverleners aan het zorgkantoor heeft gecedeerd. Kortom: van een rechtsreeks belang was geen sprake.

In CRvB 13 december 2022 was de appellant werknemer en in die hoedanigheid belanghebbende bij de loonwaardevaststelling die gericht was aan de werkgever. Het ging niet om een afgeleid belang, nu de positie van de betrokkene op de arbeidsmarkt door de loonwaardevaststelling rechtstreeks in het geding was (ECLI:NL:CRVB:2022:2824, JB 2023, 44).

Ook een bedrijf dat op basis van een (onder)huurovereenkomst een motorbrandstofverkooppunt exploiteert, heeft een zelfstanding te verdedigen belang en was daarom belanghebbende bij een besluit tot intrekken van een aan een andere persoon verleende vergunning op basis van de Wet beheer rijkswaterstaatswerken (ABRvS 15 februari 2023, ECLI:NL:RVS:2023:596, JB 2023, 61).

Het enkele feit dat sprake is van een contractuele relatie tussen degene tot wie een besluit is gericht en een derde betekent dus niet dat dat het belang van die derde reeds

daarom als afgeleid belang moet worden aangemerkt. Onderzocht moet worden of die derde los van die contractuele relatie een zelfstandig eigen belang heeft bij het bestreden besluit. Voor een schadeverzekeraar betekende dat uitgangspunt dat zijn rechtspositie los van het bestreden besluit niet werd geraakt. Daarom werd het afgeleid belang hem tegengeworpen (CRvB 25 april 2023, ECLI:NL:CRVB:2023:909, *JB* 2023, 152).

Bij een verkeersbesluit geldt dat iemand alleen dan belanghebbende is indien hij of zij een bijzonder individueel belang heeft bij dat besluit, welk belang zich in voldoende mate onderscheidt van dat van andere weggebruikers. Daarbij is dan weer niet relevant of de belangen een relatie hebben met het doel van het verkeersbesluit en of artikel 2 WVV 1994 al dan niet strekt ter bescherming van de belangen van de betreffende personen (ABRvS 23 november 2022, ECLI:NL:RVS:2022:3392, *JB* 2023, 22).

Concurrenten

Concurrenten kunnen belanghebbend zijn bij een besluit indien zij feitelijke gevolgen (zoals omzetverlies) ondervinden en zij werkzaam zijn in hetzelfde marktsegment

en hetzelfde verzorgingsgebied als de activiteit waarop het besluit betrekking heeft. Het is daarbij niet relevant dat deze concurrenten zelf ook in strijd met wet- en regelgeving woningen verhuren voor recreatief nachtverblijf. Zo oordeelde de Afdeling op 13 juli 2022 (ABRvS 13 juli 2022, ECLI:NL:RVS:2022:1979, *JB* 2022, 153).

Degene wiens concurrentiebelang rechtstreeks is betrokken bij een besluit is belanghebbende. Of dat het geval is, hangt af van de aard van het besluit en de gevolgen die de concurrent daarvan ondervindt. Van een rechtstreeks betrokken belang is in ieder geval geen sprake als de concurrentiepositie niet nadelig wordt beïnvloed (ABRvS 8 maart 2023, ECLI:NL:RVS:2023:924, *AB* 2023, 156). Het ging in dit concrete geval om een supermarkt, Lidl, die opereert in hetzelfde marktsegment en hetzelfde verzorgingsgebied als de supermarkten waarin het besluit tot het vaststellen van het bestemmingsplan voorziet. De maximale brutovloeroppervlakte aan supermarkten in het plangebied, waar Lidl zelf niet is gevestigd, wordt verder beperkt dan in de bestaande situatie. Daar ondervindt Lidl zelf dus geen nadelige gevolgen van. Verder is sprake van een toevoeging van woningen en daarmee van potentiële klanten van Lidl. Niet is gebleken

dat Lidl hier nadelige gevolgen van ondervindt.

In ABRvS 25 januari 2023 (ECLI:NL:RVS:2023:131, AB 2023, 245) oordeelde de Afdeling over de concurrentiepositie van een vastgoedeigenaar in verband met het besluit tot het verlenen van een omgevingsvergunning. Volgens de Afdeling kan een vastgoedeigenaar vanwege een concurrentiebelang als belanghebbende worden aangemerkt als deze panden verhuurt in hetzelfde verzorgingsgebied en marktsegment als dat waarbinnen de vergunde bedrijvigheid is voorzien. Echter, als sprake is van een zogenaamd 'leegstaand multifunctioneel pand', is uitsluitend sprake van een rechtstreeks belang als er bijkomende omstandigheden zijn waaruit blijkt dat zijn belang rechtstreeks wordt geraakt.

Collectieve en algemene belangen

De criteria om belanghebbendheid vast te stellen, verschillen al naargelang het gaat om een collectief belang of een algemeenbelangactie. Territoriale begrenzing kan daarbij relevant zijn, maar dat hoeft niet indien het gaat om een vereniging die collectieve belangen behartigt. Dat gold voor de Vereniging Glastuinbouw Nederland die – zoals de Afdeling concludeerde – opkomt voor het collectieve belang van haar leden, en niet voor een algemeen belang (ABRvS 27 juli 2022, ECLI:NL:RVS:2022:2142, JB 2022, 155).

BEZWAARSCHRIFTPROCEDURE

Of een schrijven een bezwaarschrift is in de zin van artikel 6:4 en 7:1 Awb, is onder meer afhankelijk van de bewoordingen en de strekking daarvan. De aantekening 'Laat mijn met rust' op de envelop van het besluit tot het opleggen van een last onder dwangsom kwalificeert in ieder geval niet als een bezwaarschrift (CBB 21 maart 2023, ECLI:NL:CBB:2023:141, AB 2023, 224). Het is erg kort en gaat niet inhoudelijk in op het besluit in de envelop. Het CBB vindt dat uit deze woorden niet kan worden afgeleid dat de adressant het niet eens was met de last onder dwangsom en daartegen bezwaar wilde maken.

Indien de gemeente een adviescommissie heeft ingesteld, betekent dat niet dat deze commissie ook moet horen en adviseren. Dat is alleen aan de orde indien het college van B&W het bezwaarschrift in handen heeft gesteld van de betreffende commissie. Gebeurt dat niet, dan kan ook een persoon als bedoeld in artikel 7:5 lid 1 Awb horen en adviseren (CRvB 20 juni 2022, ECLI:NL:CRVB:2022:1384, JB 2022, 160). Er is geen rechtsregel die inhoudt dat een adviseur die bij het horen in bezwaar is betrokken niet betrokken mag zijn bij de inhoudelijke beoordeling van het bezwaar (CBB 26 juli 2022, ECLI:NL:CBB:2022:431, AB 2023, 217).

In eerdere uitspraken oordeelde de Afdeling al dat de heroverweging van herstelsanctiebesluiten in beginsel een tweeslag bevat. Het bestuursorgaan moet in eerste instantie nagaan of het op basis van de feiten en omstandigheden ten tijde van het nemen van de beslissing *in primo* een

terecht besluit heeft genomen (*ex tunc*). Nieuwe ontwikkelingen moeten vervolgens door het bestuursorgaan worden meegenomen voor zover het doel en de strekking van de te handhaven norm of fundamentele rechtsbeginselen zich daar niet tegen verzetten (*ex nunc*), (ABRvS 28 oktober 2020, ECLI:NL:RVS:2020:2571). Volgens het CBB geldt deze benadering ook voor een aanwijzing van De Nederlansche Bank (DNB) aan een bank wegens het overtreden van de Wwft. Opvallend aan deze uitspraak is dat deze aanwijzing volgens artikel 5:2 lid 2 Awb niet wordt aangemerkt als een herstelsanctie (CBB 18 oktober 2022, ECLI:NL:CBB:2022:707, AB 2022, 344).

In bezwaar kan een primair besluit op een andere dan de oorspronkelijke grond in stand worden gelaten; het karakter van de bezwaarschriftprocedure verzet zich daar niet tegen. Onder omstandigheden kan dat wel betekenen dat een partij in de gelegenheid moet worden gesteld om voorafgaand aan het nieuwe besluit op het gewijzigde standpunt te reageren (CRvB 13 december 2022, ECLI:NL:CRVB:2022:2743, JB 2023, 46).

Het verbod van *reformatio in peius* verzet zich niet tegen een intrekking of herziening van een WAO-uitkering indien het UWV ook los van het ingediende bezwaar bevoegd is om de uitkering per toekomstige datum in te trekken of te verlagen, zo leert CRvB 10 mei 2023 (ECLI:NL:CRVB:2023:865, JB 2023, 155).

Bij niet-ontvankelijke bezwaarschriften moet worden beoordeeld of uit de tekst kan worden afgeleid dat (ook) een verzoek om terug te komen van een onaantastbaar geworden besluit is bedoeld (CBB 7 maart 2023, ECLI:NL:CBB:2023:117, AB 2023, 111).

NIET-TIJDIG BESLISSEN

De dwangsomregeling van artikel 4:17 Awb is voortaan via artikel 12 lid 2 Algemene wet inkomensafhankelijke regelingen (Awir) ook van toepassing op het herzieningsbesluit van een definitieve tegemoetkoming. Dit geldt ook voor de besluiten op bezwaar, zo blijkt uit de uitspraak van 22 februari 2023 van de Afdeling (ECLI:NL:RVS:2023:724, AB 2023, 91). Volgens de Afdeling moet het herzieningsbesluit van een definitieve tegemoetkoming worden gezien als een herzieningsbesluit van een besluit op aanvraag en daarmee als een nieuw besluit op die aanvraag. Dit geldt ook als het herzieningsbesluit ambtshalve wordt genomen. Het gaat bij een ambtshalve te nemen besluit op verzoek immers ook om een besluit op aanvraag (HR 3 februari 2023, ECLI:NL:HR:2023:134, JB 2023, 53).

RELATIVITEIT

De gevolgen van het Varkens in Nood-arrest zijn ook voelbaar in de jurisprudentie over relativiteit, althans in omgevingsrechtelijke zaken. In ABRvS 15 februari 2023 (ECLI:NL:RVS:2023:606, JB 2023, 59, AB 2023, 199) oordeelde de

Afdeling dat voortaan bij de toepassing van het relativiteitsvereiste aan de procedurele normen over het recht op inspraak zelfstandige betekenis toekomt. Dat betekent dat voor het kunnen inroepen van een schending van een procedurele norm over het recht op inspraak het beschermingsbereik van de onderliggende materiële norm niet langer bepalend is en de Afdeling niet langer aan een belanghebbende en een niet-belanghebbende het relativiteitsvereiste zal tegenwerpen ten aanzien van een door hem ingeroepen, aan het nationale recht ontleende procedurele norm over het recht op inspraak.

GOEDE PROCESORDE

Het indienen van nieuwe stukken is in strijd met de goede procesorde als de ingediende argumenten, gegevens, of stukken verwijtbaar zo laat worden ingediend dat de andere partij(en) wordt/worden belemmerd om daarop voldoende te reageren of als de goede voortgang van de procedure daardoor op andere wijze wordt belemmerd. Dat geldt volgens de Afdeling ook voor inhoudelijke en complexe stukken die in het verlengde liggen van eerder aangevoerde beroepsgronden waarop het bestuursorgaan reeds heeft kunnen reageren. De nadere stukken werden tien en elf dagen voor de zitting ingediend en werden door de Afdeling onder deze omstandigheden wegens strijd met de procesorde buiten beschouwing gelaten (ABRvS 28 december 2022, ECLI:NL:RVS:2022:3970, AB 2023, 34).

Ook als je heel kort voor de zitting onder aanvoering van gewichtige redenen om uitstel vraagt, dan moet de rechter dat verzoek inwilligen tenzij deze oordeelt dat zwaarder wegende belangen aan het uitstel in de weg staan. Dit oordeel zal de rechter dan in zijn uitspraak moeten motiveren. Dat alles gebeurde niet in de zaak die leidde tot het arrest van de Hoge Raad van 9 juni 2023 (ECLI:NL:HR:2023:891, JB 2023, 158). Daarbij overwoog de Hoge Raad dat, naast dat de bestreden uitspraak geen motivering van de afwijzing tot uitstel bevatte, het tevens onbegrijpelijk was dat de rechtbank in de uitspraak vaststelde dat belanghebbende zonder bericht van verhindering niet ter zitting was verschenen.

FINALE GESCHILBESLECHTING

In de zaak over het bestemmingsplan Feyenoord City van de gemeente Rotterdam (ABRvS 26 oktober 2022, ECLI:NL:RVS:2022:3090, AB 2023, 54) heeft de gemeenteraad aan de Afdeling verzocht om zelf in de zaak te voorzien en de planregels – al dan niet gewijzigd – ten dele in stand te laten. Volgens de raad zouden de verschillende planonderdelen moeten worden aangemerkt als (dan wel gelijk worden gesteld met) opzichzelfstaande bestemmingsplannen. De Afdeling oordeelt echter dat het niet mogelijk is om zelf in de zaak te voorzien omdat het plan in onderlinge samenhang en in relatie tot de overige plandelen is

afgestemd, onderzocht en onderbouwd.

De stichting Nederlandse Algemene Keuringsdienst voor zaaizaad en pootgoed van landbouwgewassen had een teeltverbod opgelegd wegens besmetting met een knolziekte. Het CBB had in een tussenuitspraak geconcludeerd dat het bestreden besluit onvoldoende was gemotiveerd en de stichting middels de bestuurlijke lus in de gelegenheid gesteld dat gebrek te herstellen. Dat dat herstel in de gegeven periode onmogelijk bleek, omdat nader onderzoek in die teeltperiode niet mogelijk was, komt voor rekening en risico van de stichting; als het bij het besluit *in primo* op de juiste wijze was onderzocht en gemotiveerd, was de stichting immers niet tegen deze onmacht aangelopen. Om die reden wordt het beroep gegrond verklaard (CBB 5 juli 2022, ECLI:NL:CBB:2022:360, JB 2022, 167).

De 'burgerlijke lus' (ook wel burgerlus genoemd) is in 2022 in de rechtspraak geïntroduceerd en zal hoogstwaarschijnlijk in de wet worden verankerd met de inwerkingtreding van de Wet versterking waarborgfunctie Awb. Op 10 augustus 2022 heeft de rechtbank Oost-Brabant in een procedure inzake de afwijzing van een aanvraag voor een uitkering op grond van de Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen (WIA) bij mondelinge tussenuitspraak een burgerlus gecombineerd met de reeds bestaande bestuurlijke lus. Eiseres is door de rechtbank in de gelegenheid gesteld om haar standpunten nader te onderbouwen en eventuele aanvullende medische informatie aan te leveren (ECLI:NL:RBOBR:2022:3360, AB 2022, 38). Inmiddels zijn al meer informele burgerlussen van ook de hoogste bestuursrechter 'gesignaleerd' (zie bijvoorbeeld ECLI:NL:RVS:2022:2857).

In de zaak van 18 januari 2023 (ECLI:NL:RVS:2023:163, AB 2023, 123) had appellant beroep ingesteld tegen het tweemaal weigeren van een omgevingsvergunning en tegen een invorderingsbesluit van verbeurde dwangsommen, maar had vervolgens uitsluitend een voorlopige voorziening gevraagd met betrekking tot het invorderingsbesluit. Op grond van artikel 8:86 kan een voorzieningenrechter, als zij van oordeel is dat nader onderzoek na de zitting redelijkerwijs niet kan bijdragen aan de zaak, onmiddellijk uitspraak doen in de hoofdzaak. De voorzieningenrechter had echter uitspraak gedaan in beide bodemzaken, terwijl slechts ter zake van het invorderingsbesluit een voorlopige voorziening was verzocht. In de zaken waar geen voorlopige voorziening is gevraagd, mist de voorzieningenrechter de bevoegdheid om kortsluitend uitspraak te doen, aldus de Afdeling.

MISBRUIK VAN (PROCES)RECHT

Indien je in meerdere opvolgende jaren bezwaar en beroep instelt tegen vergelijkbare besluiten, leidt dat niet zomaar tot het oordeel dat misbruik van recht wordt gemaakt. De rechtbank had wel als zodanig geoordeeld, maar de Centrale Raad overwoog dat als appellante geen beroep had

ingesteld tegen een later besluit en zij in de eerdere procedures gelijk zou hebben gekregen, zij niet alsnog beroep had kunnen instellen tegen het nieuwste besluit. Om die reden kan niet worden gezegd dat appellante haar rechten of bevoegdheden zodanig evident heeft aangewend zonder redelijk doel, of voor een ander doel dan waartoe zij gegeven zijn, dat het aanwenden van die bevoegdheden of rechten blijkt geeft van kwade trouw (CRvB 14 juni 2022, ECLI:NL:CRVB:2022:1381, *JB* 2022, 157).

Anders liep het af in CRvB 14 juni 2022, ECLI:NL:HR:2022:1427, *JB* 2022, 158, waarin werd geoordeeld dat het appellante niet te doen was om duidelijkheid te verkrijgen over haar rechtspositie. Kwade trouw werd aangenomen en appellante had daarmee misbruik gemaakt van haar bevoegdheid om beroep in te stellen tegen verschillende bestreden besluiten.

REDELIJKE TERMIJN

Een opvallende uitspraak die gaat over de vraag of bij het opleggen van een bestuurlijke boete ambtshalve moet worden getoetst of de redelijke termijn is overschreden als bedoeld in artikel 6 lid 1 EVRM. Eerder oordeelden verschillende (hogere) bestuursrechters namelijk dat in beginsel – behoudens specifieke omstandigheden – geen ruimte meer is voor een dergelijke ambtshalve toetsing (zie bijvoorbeeld CRvB 11 december 2018, ECLI:NL:CRVB:2018:4120). In dit geval oordeelde de Centrale Raad (onder verwijzing naar de uitspraak van 23 augustus 2022, ECLI:NL:CRVB:2022:1957) echter dat bij het opleggen van een boete ambtshalve wordt getoetst aan artikel 6 lid 1 EVRM (CRvB 17 januari 2023, ECLI:NL:CRVB:2023:92, *AB* 2023, 104).

EVENREDIGHEID

In vervolg op alle evenredigheidsuitspraken en de wijze van toetsing door de bestuursrechter, oordeelde de Afdeling in twee uitspraken van 1 maart 2023 dat wetten in formele zin die dwingend geformuleerd zijn niet aan artikel 3:4 lid 2 Awb (evenredigheidsbeginsel) kunnen worden getoetst. Evenmin kunnen deze wetten aan het evenredigheidsbeginsel als algemeen rechtsbeginsel worden getoetst. De Afdeling overweegt dan ook als volgt: ‘Bij de huidige stand van de rechtsontwikkeling staat het toetsingsverbod eraan in de weg dat een wet in formele zin wordt getoetst aan algemene rechtsbeginselen en (ander) ongeschreven recht.’ Als sprake is van bijzondere omstandigheden die niet of niet (volledig) zijn verdisconteerd in de afweging van de wetgever, kan wel aanleiding bestaan om tot een andere uitkomst te komen dan waartoe toepassing van de wettelijke bepaling leidt. Dat is aan de orde als de niet verdisconteerde bijzondere omstandigheden de toepassing van de wettelijke bepaling dusdanig in strijd doen zijn met algemene rechtsbeginselen of (ander) ongeschreven recht, dat die

toepassing achterwege moet blijven. Ten eerste kunnen die omstandigheden volgens de Afdeling gelegen zijn in het handelen van het bestuursorgaan bij de uitvoering of de toepassing van de wettelijke bepaling. Ten tweede kan het gaan om gevolgen van de toepassing van de wettelijke bepaling die niet stroken met wat de wetgever heeft bedoeld en/of voorzien. Met de twee uitspraken handhaaft de Afdeling het Harmonisatiewet-arrest (ECLI:NL:RVS:2023:772, *AB* 2023, 128 en ECLI:NL:RVS:2023:852, *AB* 2023, 129).

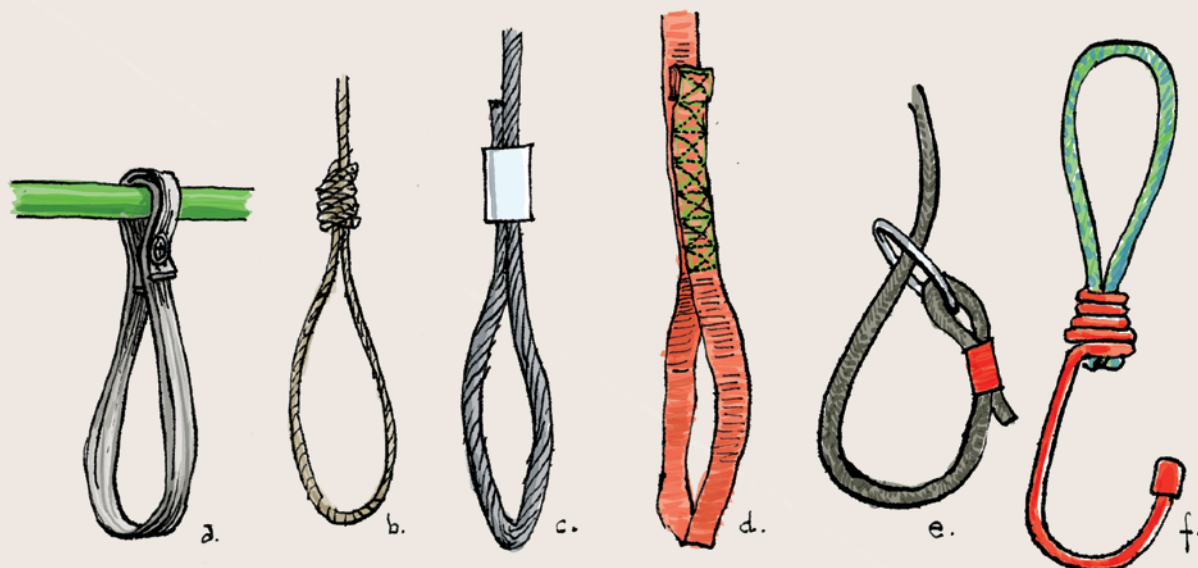
INCIDENTEEL HOGER BEROEP

Incidenteel hoger beroep kan worden ingesteld binnen zes weken nadat de hogerberoepsrechter de gronden van het hoger beroep aan de betrokken partijen heeft verzonden (artikel 8:110 lid 2 Awb). Indien wel beroep wordt ingesteld maar geen gronden worden ingebracht (ook niet nadat daarvoor een termijn is gegeven), is het niet mogelijk om incidenteel beroep in te stellen (ABRvS 6 april 2022, ECLI:NL:RVS:2022:1019, *AB* 2023, 103).

Een belanghebbende (de eigenaar van een pand dat aan een sportschool was verhuurd) had geen bezwaar, noch beroep ingesteld tegen een besluit tot weigering van een omgevingsvergunning voor de sportschool, maar stelde wel hoger beroep in bij de Afdeling tegen de uitspraak van de rechtbank. Dat hoger beroep werd niet-ontvankelijk verklaard omdat niet was gebleken dat de eigenaar pas in een ongunstiger positie was komen te verkeren als gevolg van de aangevallen uitspraak. Tegelijkertijd stelde de sportschooleigenaar incidenteel hoger beroep in. Ook dat liep verkeerd af omdat het incidenteel hoger beroep als principaal hoger beroep moest worden geëindigd, maar daarvoor te laat was ingediend (ABRvS 24 mei 2023, ECLI:NL:RVS:2023:2015, *JB* 2023, 159).

HERZIENING

Alleen onherroepelijke uitspraken kunnen voor herziening in aanmerking komen. Uitspraken waarin met toepassing van artikel 8:83 Awb bij wijze van ordemaatregel een voorlopige voorziening is getroffen, vallen daar niet onder (ABRvS 23 januari 2023, ECLI:NL:RVS:2023:239, *JB* 2023, 43). Een verzoek om herziening mag niet onredelijk laat worden ingediend en moet bovendien worden ingediend bij het gerecht dat de uitspraak deed. Dat ging op beide fronten mis in CRvB 4 mei 2023 (ECLI:NL:CRVB:2023:854, *JB* 2023, 163). Appellante had bij de rechtbank een verzoek om herziening ingediend tegen een rechtbankuitspraak uit 2008. Tegen de uitspraak daarop kwam zij in hoger beroep. De Centrale Raad overwoog dat tegen de uitspraak uit 2008 ook hoger beroep was ingesteld en dat het herzieningsverzoek dus gericht was tegen de uitspraak van de Centrale Raad. De rechtbank had het verzoek daarom moeten doorsturen. Tegelijkertijd werd geoordeeld dat het verzoek onredelijk laat was en ook om die reden het verzoek niet-ontvankelijk

OPGAVE 16.: ZET DE LUSSEN IN DE JUISTE VOLGORDE, VAN BESTUURLIJK TOT BURGERLIJK.

was. Ook werd overwogen dat in het kader van een herzieningsverzoek geen ruimte bestaat om te beslissen over een verzoek om veroordeling tot schadevergoeding (de achterliggende reden voor het herzieningsverzoek) en dus ook om die reden het verzoek niet kon worden toegewezen.

OVERIGE (HOGER)BEROEPSPERIKELEN

Indien een gemachtigde (niet zijnde een advocaat) namens een procespartij zegt op te treden, kan de rechtbank een schriftelijke machtiging verlangen. In de zaak waarin een gemachtigde in bezwaar geen machtiging had overgelegd en in beroep met een drie jaar oude machtiging kwam (en niet reageerde op het verzoek een recentere machtiging te overleggen) mocht de rechtbank het beroep niet-ontvankelijk verklaren (HR 5 juli 2022, ECLI:NL:HR:2022:1558, *JB* 2022, 209).

Uit het arrest van het Hof van Justitie van de Europese Unie van 24 maart 2022 (ECLI:EU:C:2022:216) volgt dat de AVG ook van toepassing is op verwerkingen door rechterlijke autoriteiten. Dat heeft effect op de procedure voor het inzenden van de op de zaak betrekking hebbende stukken op grond van artikel 8:42 lid 1 Awb, en op het doorzenden van deze stukken op grond van artikel 8:39 lid 1 Awb. Daarmee is voor zover het persoonsgegevens betreft sprake van verwerking in de zin van de AVG. Het gaat evenwel

om wettelijke verplichtingen die aan een doelstelling van algemeen belang voldoen en evenredig zijn met het nastreefde gerechtvaardigde doel (Cbb 8 december 2022, ECLI:NL:CBB:2022:794, *JB* 2023, 34).

Aan belanghebbenden wordt niet langer ambtshalve door de bestuursrechter tegengeworpen dat een bezwaar niet-tijdig was ingediend; dat leerden we al in 2021 (ECLI:NL:RVS:2021:1730). Dat betekent evenwel niet dat een belanghebbende niet langer door de bestuursrechter wordt tegengeworpen dat voorafgaand aan het beroep geen bezwaar is gemaakt. Een appellante die geen bezwaar had gemaakt en vervolgens wel beroep instelde en zich beriep op genoemde rechtspraak kreeg daarom nul op het rekest en werd niet-ontvankelijk verklaard (ABRvS 11 januari 2023, ECLI:NL:RVS:2023:76, *JB* 2023, 38, *AB* 2023, 86).

En als je verwijtbaar geen bezwaar hebt gemaakt en dus niet in beroep kunt komen tegen een beslissing op bezwaar, kun je ook niet worden toegelaten als partij (CRvB 16 maart 2023, ECLI:NL:CRVB:2023:463, *JB* 2023, 101).

Uit de uitspraak van 4 juli 2023 (CRvB 4 juli 2023, ECLI:NL:CBB:2023:343, *AB* 2023, 223) blijkt dat het bestuursorgaan na het niet-ontvankelijk verklaren van het bezwaar, tijdens de beroepsfase nog wel een punt mag maken van de termijnoverschrijding in bezwaar. Het niet-ontvankelijkheidsargument van het bestuursorgaan wijzigt dan welis-

waar, maar omdat al sprake was van niet-ontvankelijkheid raakt dit niet aan de rechtszekerheid. Opvallend verder is de uitspraak van de Afdeling van 14 december 2022 (ABRvS 14 december 2022, ECLI:NL:RVS:2022:3737, *AB* 2023, 74). De Belastingdienst/Toeslagen heeft eerst in het verweerschrift bij de rechtbank een punt gemaakt van een te laat gemaakt bezwaar. Volgens de Afdeling is de rechtbank daar ten onrechte in meegegaan. Artikel 8:69 lid 1 Awb brengt immers mee dat de rechter uitspraak moet doen op grondslag van het beroepschrift. Door het verweer van de Belastingdienst/Toeslagen in het oordeel te betrekken, is de rechtbank buiten de omvang van het geding getreden.

In HR 14 april 2023 (ECLI:NL:HR:2023:560, *JB* 2023, 106) geeft de Hoge Raad een uiteenzetting over de verschillen tussen de regeling van voeging van zaken, ingevolge artikel 8:14 Awb, en de regeling ter zake van samenhangende besluiten met betrekking tot het heffen van griffierecht (artikel 8:41 Awb). Voeging van zaken is een discretionaire bevoegdheid; het beperken van het griffierecht is dat niet. Indien sprake is van samenhangende zaken in de zin van artikel 8:41 lid 3 Awb (inhoudelijke samenhang en samenhang in tijd) dient de griffier te volstaan met het heffen van slechts eenmaal griffierecht.

Vervallenverklaring van een uitspraak in hoger beroep komt niet vaak voor. Een voorbeeld waarin dat wel gebeurde, biedt CRvB 30 mei 2023 (ECLI:NL:CRVB:2023:1014, *JB* 2023, 167), waarbij de uitspraak van de Centrale Raad van 7 maart 2023 vervallen werd verklaard omdat de kennisgeving voor de zitting waarin zowel het hoger beroep als het verzoek om voorlopige voorzieningen werd behandeld aan het onjuiste e-mailadres was verstuurd en derhalve appellant niet had bereikt. Bij de totstandkoming van de uitspraak was dus een fundamenteel voorschrift geschonden waardoor de uitspraak niet rechtsgeldig tot stand was gekomen.

Volgens vaste rechtspraak komen kosten van een deskundige voor vergoeding in aanmerking als het inroepen van die deskundige redelijk was en de deskundigenkosten redelijk zijn. Volgens de Afdeling is niet vereist dat een deskundigenrapport uiteindelijk heeft bijgedragen aan de rechterlijke beslissing, maar onder bepaalde omstandigheden bestaat aanleiding om hierop een uitzondering te maken.

De Afdeling benadrukt in de uitspraak van 28 december 2022 (ECLI:NL:RVS:2022:3970, *AB* 2023, 34) dat dergelijke uitzonderingen zich in het bijzonder voordoen in omgevingsrechtelijke zaken. In beroep tegen een besluit tot vaststelling van een bestemmingsplan of het verlenen van een omgevingsvergunning kunnen namelijk diverse gronden worden aangevoerd. Denk hierbij aan aspecten zoals geluid, geur, luchtkwaliteit, natuur, veiligheid en/of volksgezondheid. De kosten van deskundigenrapporten ter

onderbouwing van dergelijke beroepsgronden komen niet voor vergoeding in aanmerking als de beroepsgrond niet slaagt, en ook niet wanneer het bestreden besluit om andere redenen voor vernietiging in aanmerking komt.

WRAKING

De Awb voorziet niet in de mogelijkheid tot het doen van een voorwaardelijk wrakingsverzoek. In CRvB 29 maart 2023 (ECLI:NL:CRVB:2023:577, *JB* 2023, 103) oordeelde de Centrale Raad dat het voorwaardelijke wrakingsverzoek niet in behandeling kon worden genomen. In een eerdere beslissing van de wrakingskamer had deze geoordeeld dat de beslissing van de behandelend rechter om R. niet te horen niet tot wraking kon leiden. Omdat verzoeker had aangekondigd opnieuw te zullen wraken als R. wederom niet gehoord zou worden, vond de wrakingskamer dat misbruik werd gemaakt van het wrakingsmiddel en oordeelde de Raad dat een volgend wrakingsverzoek in de betrokken zaken niet in behandeling zou worden genomen.

Ook misbruik van het wrakingsmiddel werd aangenomen in een zaak waarin verzoekster de wrakingskamer had verzocht om uitstel van de zitting, zodat zij haar wrakingsgronden kon aanvullen en dat uitstel werd afgewezen. Daarop wraakte verzoekster de wrakingskamer, hetgeen leidde tot het genoemde misbruikoordeel. Het wrakingsmiddel is niet bedoeld om behandeling van het eerste wrakingsverzoek ter zitting te verhinderen (CRvB 30 mei 2023, ECLI:NL:CRVB:2023:1031, *JB* 2023, 168).

SLOT

Tot zover onze Kroniek 2022-2023; een aantal 'usual suspects', maar toch ook weer wat nieuwe accenten in het bestuursprocesrecht. Zoals al aangegeven in de inleiding en bij het onderwerp 'burgerlus' (finale geschilbeslechting) is een wetswijziging Awb in voorbereiding betreffende de versterking van de waarborgfunctie Awb (dossiernummer 29 279). Op het moment van schrijven van deze Kroniek is er nog geen zicht op de inwerkingtreding van deze wet, maar verwacht wordt dat niet alleen ten aanzien van de burgerlus, maar ook op andere onderwerpen uit het wetsvoorstel de bestuursrechter vooruit zal lopen op de voorgestane ontwikkelingen, die met name gericht zijn op een wat burgervriendelijker overheid. Hoe dat precies vorm zal krijgen, is voer voor een volgende Kroniek.

Marieke Dankbaar, Melinda Gayir & Jurne Adrichem zijn advocaat bij Pot Jonker Advocaten N.V. te Haarlem.

— Kroniek

Personen- en familierecht en erfrecht 2023

— door **Liesbeth Willemsen & Christiane Verfuurden**
beeld **Floris Tilanus**

In deze Kroniek beschouwen we uitspraken op het gebied van het personen- en familierecht en erfrecht gedaan in de periode oktober 2022 tot oktober 2023. Ook noemen we belangrijke wijzigingen in relevante wetgeving in deze periode.

WETGEVING

Op 1 januari 2023 is de Wet van 7 juni 2022 tot wijziging van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek en de Wet basisregistratie personen in verband met het van rechtswege ontstaan van gezamenlijk gezag door erkenning in werking getreden.

De wet tot wijziging van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, het Burgerlijk Wetboek en enige andere wetten (tegenaan huwelijkse gevangenschap en enige andere onderwerpen)¹ is op 1 juli 2023 in werking getreden. Deze wet geeft de rechter de mogelijkheid om bij een echtscheiding een regeling te treffen waarmee een echtgenoot bevolen wordt mee te werken aan de ontbinding van een religieus huwelijk.

Op 1 januari 2024 treedt de Wet introductie gecombineerde geslachtsnaam in werking. Deze wet maakt het mogelijk dat ouders hun kind een dubbele achternaam meegeven.

Minister Weerwind zal een Wetsvoorstel preferentie kinderalimentatie indienen. Dit wetsvoorstel kent preferentie toe aan verschuldigde kinderalimentatie. Dit betekent dat als

de alimentatieplichtige schulden heeft, de verschuldigde kinderalimentatie prevaleert boven de inning van onder andere consumptieve schulden.

KINDERALIMENTATIE

In de Kroniek Personen- en familierecht en erfrecht 2021/2022 is de beschikking van het gerechtshof Amsterdam van 19 oktober 2021² besproken, waarin, kort gezegd, werd geoordeeld dat voor het opleggen van een betalingsverplichting van de verzorgende ouder aan de niet-verzorgende ouder het onvoldoende is dat dit volgt uit de draagkrachtvergelijking. Er werden een viertal bijzondere omstandigheden genoemd die ook in aanmerking zouden moeten worden genomen. Tegen die uitspraak is met succes cassatie ingesteld. De Hoge Raad oordeelde bij beschikking van 23 december 2022 (ECLI:NL:HR:2022:1924) over de vraag of de ouder bij wie het kind niet zijn hoofdverblijf heeft, aanspraak kan maken op een bijdrage in de kosten van verzorging en opvoeding jegens de ouder bij wie het kind zijn hoofdverblijf heeft. Die vraag moet volgens de Hoge Raad enkel worden

beantwoord aan de hand van de wettelijke maatstaven van draagkracht en behoefte als bedoeld in titel 17 van Boek 1 BW (artikel 1:397 lid 1 en 2 BW en artikel 1:404 lid 1 BW).

Anders dan het hof tot uitgangspunt had genomen, is voor het opleggen van een verplichting aan de ouder bij wie het kind zijn hoofdverblijf heeft om bij te dragen in de zorgkosten van de ouder bij wie het kind niet zijn hoofdverblijf heeft, dus niet vereist dat sprake is van bijzondere omstandigheden, aldus de Hoge Raad.³

PARTNERALIMENTATIE

Met de beschikking van 25 november 2022 (ECLI:NL:HR:2022:1724) heeft de Hoge Raad duidelijk gemaakt dat een vóór het huwelijk aangegane overeenkomst waarbij wordt afgezien van partneralimentatie nietig is op grond van artikel 1:400 lid 2 BW. Daarbij sluit de Hoge Raad aan bij zijn arrest van 7 maart 1980⁴, waarin werd overwogen dat bij het maken van de in artikel 1:158 BW vervatte uitzondering aan de wetgever uitsluitend overeenkomsten voor ogen hebben gestaan die de echtgenoten tijdens hun huwelijk zijn aangegaan met het oog op een voorgenomen echtscheiding. Volgens de Hoge Raad ligt in het oordeel besloten dat een vóór het huwelijk aangegane overeenkomst waarbij wordt afgezien van partneralimentatie nietig is. In een latere beschikking van 12 januari 1996⁵ zag de Hoge Raad geen reden om terug te komen op het arrest van 7 maart 1980⁶. Ook nu komt de Hoge Raad hier niet op terug.

GEZAG EN OMGANG EN AFSTAMMING

In de zaak die leidde tot de beschikking van de Hoge Raad van 22 september 2023 (ECLI:NL:HR:2023:1282) had het hof het gezag van de vader en de moeder over hun dochter beëindigd. Volgens rechtsoverweging 2.4 van de beschikking van het hof zijn de moeder en de pleegouders, hoewel daartoe behoorlijk opgeroepen, niet ter zitting verschenen. Maar het oproepen was niet behoorlijk verlopen, zo oordeelt de Hoge Raad met vernietiging van de beschikking van het hof. Dit omdat alle correspondentie van het hof over de procedure was verzonden aan moeder 'p/a de GI' en de gecertificeerde instelling de post niet heeft doorgezonden aan de moeder. Toen de moeder in hoger beroep geen verweerschrift had ingediend, is zij als niet in de procedure verschenen belanghebbende ten onrechte niet (overeenkomstig het bepaalde in artikel 272 Rv, dat ingevolge artikel 362 Rv ook in hoger beroep van toepassing is) bij aangetekende brief opgeroepen voor de mondelinge behandeling.

De beschikking van de Hoge Raad van 1 september 2023 (ECLI:NL:HR:2023:1148) gaat over de vraag of een perspectiefbesluit van de gecertificeerde instelling via de

geschillenregeling van artikel 1:262b BW aan de kinderrechter kan worden voorgelegd. De Hoge Raad oordeelt dat uit het wettelijk stelsel volgt dat de wet niet voorziet in een zelfstandige rechtsgang waarin een perspectiefbesluit als zodanig aan de rechter ter beoordeling kan worden voorgelegd. De tekst van artikel 1:262b BW – en de toelichting daarop – biedt onvoldoende grond voor de rechtsopvatting dat een perspectiefbesluit via de geschillenregeling zelfstandig ter beoordeling, goedkeuring of bekrachtiging aan de kinderrechter kan worden voorgelegd. Dit laat onverlet dat de rechter een perspectiefbesluit in voorkomende gevallen zal moeten beoordelen in het verband van beslissingen, maatregelen en verzoeken die (mede) voortvloeien uit – of samenhangen met – het standpunt van de GI over het opgroeiperspectief van de minderjarige, aldus de Hoge Raad.

HUWELIJKS- EN RELATIEVERMOGENSRECHT

Vergoedingsrechten gemeenschap van goederen

Met zijn beschikking van 27 januari 2023 (ECLI:NL:HR:2023:96) maakt de Hoge Raad duidelijk dat het voor het ontstaan van een vergoedingsrecht niet ter zake doet of de onder uitsluitingsclausule verkregen erfenis door vermenging tot de gemeenschap is gaan horen of niet. In deze zaak stelt de vrouw met een beroep op de beschikking van de Hoge Raad van 5 april 2019⁷ een vergoedingsvordering op de gemeenschap van goederen te hebben ter zake door haar onder uitsluitingsclausule uit erfenis ontvangen geldbedragen. Die bedragen zijn ontvangen op haar privérekening en deels opgegaan aan kosten van de huishouding. Een ander deel is geïnvesteerd in de maatschap die partijen samen voerden. Ter oprissing: de Hoge Raad heeft in de beschikking van 5 april 2019 geoordeeld dat de omstandigheid dat een onder uitsluitingsclausule verkregen bedrag, dat in de gemeenschap is gevloeid, is besteed op zichzelf niet afdoet aan het vergoedingsrecht dat op grond van artikel 1:95 lid 2 BW en artikel 1:96 lid 4 (voorheen lid 3) BW ontstaat. Het gaat erom of de bestedingen betrekking hadden op gemeenschapsschulden dan wel op privéschulden van de vrouw. Uit de beschikking van 27 januari 2023 volgt nu dat het voor het ontstaan van een vergoedingsrecht niet van belang is of al dan niet sprake is van vermenging. Verwezen wordt naar r.o.v. 3.1.4 waarin de Hoge Raad overweegt dat voor zover de geërfde gelden zijn besteed aan kosten van de huishouding, er met aan de vrouw toebehorend vermogen gemeenschapsschulden zijn voldaan. Ingevolge artikel 1:96 lid 3 (oud) BW kwam haar op die grond in beginsel een vergoedingsrecht jegens de gemeenschap toe. In zoverre doet niet ter zake of de erfenis door vermenging tot de huwelijksgemeenschap is gaan behoren. Reeds uit de vaststaande besteding daarvan

vloede immers in beginsel een vergoedingsrecht voort, aldus de Hoge Raad. Echter, aan de vrouw komt in dezen toch geen vergoedingsrecht toe omdat tevens vaststaat dat zij op grond van artikel 1:84 lid 1 BW gehouden was het volledige bedrag dat uit de geërfde gelden aan kosten van de huishouding is besteed ook daaraan te besteden. Dat de vrouw deze verplichting had jegens de man doet daaraan niet af: waar het om gaat, is dat er een rechtsgrond bestond voor de vrouw om het geld voor de voldoening van gemeenschapschulden aan te wenden, aldus de Hoge Raad.

Een voorbeeld van een zaak waarin wel een vergoedingsrecht jegens de gemeenschap van goederen wegens vermogensverschuiving werd aangenomen, betreft de beschikking van het gerechtshof 's-Hertogenbosch 20 oktober 2022 (ECLI:NL:GHSHE:2022:3629).

Pseudogemeenschap

Het arrest van het gerechtshof Amsterdam van 28 maart 2023 (ECLI:NL:GHAMS:2023:765) is een voorbeeld van een zaak waarin een vordering tussen echtgenoten door het tussen hen geldende finaal verrekenbeding is 'verdampt'. Partijen zijn tijdens hun huwelijk huwelijkse voorwaarden overeengekomen met daarin een uitsluiting van iedere gemeenschap van goederen. Bij ontbinding van het huwelijk vindt een finale verrekening in waarde plaats alsof gedurende het huwelijk algehele gemeenschap van goederen heeft bestaan. Bij de akte huwelijksvoorwaarden is tevens de voorheen geldende gemeenschap van goederen verdeeld en een overbedelingsvordering van de man op de vrouw vastgesteld. Deze vordering is *niet* uitgezonderd van de fina-

le verrekening. De man vordert bij echtscheiding betaling van deze overbedelingsvordering, maar het hof overweegt dat, omdat verrekend moet worden alsof er een gemeenschap van goederen tussen partijen heeft bestaan en een onderlinge vordering en daartegenover staande schuld van echtgenoten in een gemeenschap van goederen als het ware 'oplossen', dit bedrag aldus in de verrekening zal worden betrokken, dat aan de zijde van beide partijen de helft van de schuld en de helft van de vordering wordt meegenomen. Per saldo ontvangt de man dus niets.

In de zaak die leidde tot de beschikking van het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden van 2 februari 2023 (ECLI:NL:GHARL:2023:947) ligt dit anders. Ook in deze zaak is sprake van een zogenaamde pseudogemeenschap, waarvan is uitgesloten al hetgeen krachtens erfenis is verkregen. Het vergoedingsrecht ziet op een geldbedrag ontvangen uit nalatenschap dat tijdens het huwelijk is geïnvesteerd in de echtelijke woning. Het hof heeft geen aanleiding te veronderstellen dat het geld van de nalatenschap er niet meer is, zodat aan de man ter zake een vergoedingsrecht toekomt.

Geen vergoedingsrecht vanwege natuurlijke verbintenis

In de zaak die leidde tot de beschikking van de rechtbank Amsterdam van 15 december 2022 (ECLI:NL:RBAMS:2022:

8078) waren partijen gehuwd na het maken van huwelijksvoorwaarden, inhoudende een uitsluiting van elke gemeenschap. Vaststaat dat de man de aankoop en verbouwing van de gemeenschappelijke woning van partijen heeft gefinancierd met privévermogen. De rechtbank oordeelt echter dat aan de man geen vergoedingsrecht toekomt ter zake de woning, omdat naar haar oordeel is komen vast te staan dat de man met de aankoop en de investeringen de bedoeling heeft gehad om te voldoen aan een natuurlijke verbintenis jegens de vrouw als bedoeld in artikel 6:3 lid 2 aanhef en onder b BW. Zie r.o.v. 3.16 en verder voor de onderbouwing van dit oordeel.

Verjaring vergoedingsrechten

In het arrest van de Hoge Raad van 23 december 2022 (ECLI:NL:HR:2022:1936) is sprake van een vergoedingsvordering op grond van een verschuiving van vermogen van de ene naar de andere echtgenoot, zoals bedoeld in artikel 1:87 BW. De vraag die voorlag is welke verjaringstermijn op dergelijke vergoedingsrechten van toepassing is. Duidelijk is dat de korte verjaringstermijn zoals geregeld in de artikelen 3:307, 3:308, 3:309 en 3:310 BW (titel 11 van Boek 3) niet rechtstreeks van toepassing is op het huwelijksvermogensrecht. De Hoge Raad overweegt in r.o.v. 3.1.5 dat er vanuit moet worden gegaan dat de aard van de huwelijksverhouding tussen de echtgenoten zich verzet tegen overeenkomstige toepassing van voornoemde artikelen op vergoedingsrechten die ontstaan als gevolg van vermogensverschuivingen. Of artikel 3:306 BW, met daarin een verjaringstermijn van twintig jaar, wel van overeenkomstige toepassing is, laat de Hoge Raad in het midden. Wel overweegt de Hoge Raad in r.o.v. 3.3: *‘Die vraag verliest aan belang indien na beëindiging van het huwelijk nog voldoende gelegenheid bestaat om alsnog rechtsmaatregelen te treffen. De wet voorziet in dit verband in een verlenging van de verjaringstermijn. Deze verlenging belooft echter slechts zes maanden (art. 3:320 BW in verbinding met art. 3:321 lid 1, aanhef en onder a, BW). Voor rechtsvorderingen uit periodieke verrekenbedingen heeft de wetgever deze termijn te kort bevonden en tot drie jaar verlengd (art. 1:141 lid 6 BW), op de grond dat juist in de eerste periode na uiteengaan emoties de overhand hebben. Niet duidelijk is waarom de wetgever de termijn niet ook tot drie jaar heeft verlengd voor andere rechtsvorderingen tussen echtgenoten, zoals die uit vergoedingsrechten als in deze zaak aan de orde.’*⁸

Samenlevers vergoedingsrechten

Over wat te gelden heeft voor informeel samenwonen ter zake vergoedingsrechten is binnenkort meer duidelijkheid te verwachten. Verwezen wordt naar de conclusie van A-G Wesseling-van Gent van 27 januari 2023 (ECLI:NL:PHR:2023:132) waarin de vraag voorligt of, zoals het gerechtshof 's-Hertogenbosch in het bestreden arrest

u heeft zonder duidelijke grond de afwikkeling van de verdeling van de woning verdragd. In de tussentijd is de taxatiewaarde met 2 ton gestegen. Wij leggen u op het verschil te verrekenen...
Esis... schandalig...

van 8 maart 2022⁹ heeft geoordeeld, tussen informeel samenlevers zonder nadere grondslag een vergoedingsrecht op de eenvoudige gemeenschap ontstaat door het investeren van privévermogen in een gemeenschappelijk goed.¹⁰ A-G Wesseling-van Gent beantwoordt deze vraag ontkennend. Het arrest van de Hoge Raad is nog niet beschikbaar. De rechtbank Overijssel oordeelt in haar vonnis van 11 januari 2023 (ECLI:NL:RBOVE:2023:145) overeenkomstig het voornoemde arrest van het gerechtshof 's-Hertogenbosch van 8 maart 2022 dat uit een eenvoudige gemeenschap een vergoedingsrecht kan ontstaan. De rechtbank Rotterdam daarentegen oordeelt in haar vonnis van 26 juni 2023 (ECLI:NL:RBROT:2023:5441) overeenkomstig de conclusie van A-G Wesseling-van Gent. De rechtspraak loopt dus uiteen zodat duidelijkheid van de Hoge Raad gewenst is.

Peildatum waarde

Hoofregel is dat als waardepeildatum van een te verdelen goed heeft te gelden de datum van feitelijke verdeling, tenzij partijen anders overeenkomen of de redelijkheid en de billijkheid zich hiertegen verzetten. Het gerechtshof Den Haag ziet in de zaak die leidde tot de beschikking van 1 mei 2023 (ECLI:NL:GHDHA:2023:748) aanleiding om op grond van redelijkheid en billijkheid af te wijken van de hoofregel; de man heeft zonder deugdelijke gronden de afwikkeling van de verdeling van de woning vertraagd. Ook het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden wijkt in het arrest van 16 januari 2023 (ECLI:NL:GHARL:2023:274) af van de hoofregel door als waardepeildatum voor de woning een eerdere datum dan de datum van verdeling aan te houden.

Artikel 1:100 BW – afwijken gelijke draagplicht schulden

De hoofregel van artikel 1:100 BW luidt dat beide echtgenoten gelijk draagplichtig zijn met betrekking tot gemeenschapsschulden, tenzij uit de eisen van redelijkheid en billijkheid mede in verband met de aard van de schulden een andere draagplicht voortvloeit. De beschikkingen van de Rechtbank Den Haag van 28 december 2022 (ECLI:NL:RBDHA:2022:14391) en de rechtbank Noord-Holland van 31 maart 2023 (ECLI:NL:RBNHO:2023:2888) zijn voorbeelden van zaken waarin op grond van de redelijkheid en billijkheid wordt afgeweken van de gelijke draagplicht. In beide zaken had de vrouw geen weet van de schulden doordat de man het bestaan daarvan geheim had gehouden door onder andere correspondentie erover achter te houden.

WVGGZ

In Hoge Raad 23 december 2022 (ECLI:NL:HR:2022:1932) staat al vast dat de hoorplicht als bedoeld in artikel 7:1 lid 3, aanhef en onder b Wvggz is geschonden. De Hoge Raad oordeelt dat daarom terecht in cassatie wordt aangevoerd dat de rechtbank niet kon oordelen dat sprake was van een rechtmatig besluit op de grond dat de burgemeester redelijkerwijs tot de crisismaatregel kon besluiten noch dat redelijkerwijs kon worden aangenomen dat het horen van betrokkene niet tot een ander oordeel zou hebben geleid. Het verzuim om de hoorplicht na te leven, tast de rechtmatigheid van de crisismaatregel aan.

Het gerechtshof Den Haag oordeelt in zijn beschikking van 14 december 2022 (ECLI:NL:GHDHA:2022:2645) dat bij de beantwoording van de vraag of een termijnoverschrijding als bedoeld in artikel 5:16 lid 1 Wvggz een recht op schadevergoeding als bedoeld in artikel 10:12 lid 3 Wvggz met zich brengt, in beginsel geen rekening dient te worden gehouden met de omstandigheid in wiens risicosfeer de ontstane

termijnoverschrijding ligt. Het hof neemt hierbij in aanmerking dat voornoemde schadevergoedingsregeling betrekking heeft op een kwetsbare groep, bij wie sprake is van een psychiatrische aandoening die hun denken en handelen kan beïnvloeden. Hierdoor is het lastig, zo niet onmogelijk, vast te stellen of, en zo ja, in hoeverre zij zelf enig aandeel in de termijnoverschrijding hebben gehad.¹¹

De beschikking van de Hoge Raad van 10 februari 2023 (ECLI:NL:HR:2023:191) gaat over de vraag of de rechtbank een zorgmachtiging voor korte duur kon verlenen op basis van een onjuiste medische verklaring. De Hoge Raad overweegt dat uit het systeem van de Wvggz (artikel 5:8 lid 1 Wvggz in verbinding met artikel 5:17 lid 3 Wvggz en artikel 6:4 Wvggz) volgt dat een rechter slechts een zorgmachtiging mag verlenen indien uit een medische verklaring van een psychiater over de actuele gezondheidstoestand van de betrokkene blijkt dat uit diens gedrag als gevolg van zijn

niet alleen het gebrek kan
niet worden geneeld...

psychische stoornis ernstig nadeel voortvloeit. Voor de psychiater die de medische verklaring opstelt, gelden de in artikel 5:7 Wvrgz genoemde voorwaarden. Het ontbreken van een medische verklaring van een psychiater over de actuele gezondheidstoestand van betrokkene brengt mee dat niet is voldaan aan de eisen voor de verlening van een zorgmachtiging. Dit gebrek kan niet worden geheeld door de verklaring die een psychiater in opleiding tijdens de mondelinge behandeling heeft afgelegd over de actuele gezondheidstoestand van betrokkene. De rechtbank mocht daarom geen zorgmachtiging verlenen, ook niet voor een deel van de door de officier van justitie verzochte periode ('overbruggingsmachtiging') met aanhouding voor het overige.

IPR

Bevoegdheid

De beschikking van het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden van 6 juli 2023 (ECLI:NL:GHARL:2023:5694) is een voorbeeld van een zaak waarin de bevoegdheid van de Nederlandse rechter is gegrond op artikel 9 sub b Rv. De woonplaats van de moeder is in Nederland en die van de vader en het kind onbekend. In deze is Brussel Ibis van toepassing. Het hof concludeert dat, nu de gewone verblijfplaats van het kind niet kan worden vastgesteld, artikel 8 lid 1 Brussel Ibis niet van toepassing is. Artikel 12 en 13 Brussel Ibis gaan ook niet op. In dat geval verwijst artikel 14 Brussel Ibis naar het commune bevoegdheidsrecht van Nederland, zoals bepaald in het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering. Het hof oordeelt vervolgens dat de bevoegdheid van de Nederlandse rechter niet kan worden gegrond op de artikelen 2 tot en met 8 Rv, maar dat de Nederlandse rechter in de onderhavige zaak wel rechtsmacht toekomt op grond van artikel 9 sub b Rv. Laatstgenoemd artikel bepaalt dat, indien de Nederlandse rechter niet op grond van artikel 2 tot en met 8 Rv rechtsmacht toekomt, hij niettemin rechtsmacht heeft indien een gerechtelijke procedure buiten Nederland onmogelijk blijkt. Naar het oordeel van het hof is hiervan sprake omdat de werkelijke verblijfplaats van de vader en het kind onbekend is en de moeder dus niet weet in welk land zij de gerechtelijke procedure kan voeren. Het hof is voorts van oordeel dat onthouding aan de moeder van de toegang tot de Nederlandse rechter zich niet zou verhouden tot de uit artikel 8 EVRM beschermde privé-, familie- en gezinsleven van de moeder en de minderjarige en de door de artikel 5, 6 lid 2, 7 en 8 lid 2 IVRK gewaarborgde rechten van de minderjarige voortvloeiende verplichting van de nationale autoriteiten, onder wie de rechter, zich zo veel mogelijk in te spannen om het recht op 'family life' tussen ouders en hun kinderen mogelijk te maken.

De rechtbank Oost-Brabant weigert bij beschikking van 24 april 2023 (ECLI:NL:RBOBR:2023:1964) het verzoek van

de Rechtbank van eerste aanleg Antwerpen om op basis van artikel 12 Brussel Iiter bevoegdheid aan te nemen over een minderjarige. De rechtbank acht zich niet beter in staat dan de Belgische rechter om het belang van de minderjarige te beoordelen.

PROCESRECHT

Medewerking verdeling in kort geding

Een voor de praktijk belangrijke uitspraak is het arrest van de Hoge Raad van 31 maart 2023 (ECLI:NL:HR: 2023:499), waarin de Hoge Raad oordeelt dat een veroordeling tot medewerking aan de verkoop en levering van een tot een gemeenschap behorend goed aan een derde in kort geding kan worden uitgesproken. Dat verkoop van een dergelijk goed om de opbrengst te verdelen een wijze van verdeling is als bedoeld in artikel 3:185 BW staat daar niet aan in de weg, aldus de Hoge Raad. Verwezen wordt onder andere naar rechtsoverweging 3.4.¹²

In kort geding is het tevens mogelijk om een voorschot op de verdeling te vorderen. Een voorbeeld daarvan betreft het vonnis van de rechtbank Rotterdam van 24 maart 2023 (ECLI:NL:RBROT:2023:2539). De rechtbank overweegt dat terughoudendheid bij toewijzing van een geldvordering in kort geding op zijn plaats is. Bij de beoordeling daarvan speelt een rol of de vordering voldoende aannemelijk is, of een onmiddellijke voorziening vereist is en of er een restitutierisico is.

Herstelbeschikking

De herstelbeschikking van het gerechtshof Den Haag van 19 april 2023 (ECLI:NL:GHDHA:2023:508) maakt duidelijk dat het loont om de alimentatieberekening die aan de beschikking gehecht wordt te controleren en om, als sprake is van een kennelijke rekenfout, een herstelbeschikking te verzoeken. In dit geval was ten onrechte geen rekening gehouden met de inkomensafhankelijke bijdrage Zvw. Het hof erkent deze rekenfout en geeft een herstelbeschikking af.¹³

Omvang rechtsstrijd

Uit de beschikking van de Hoge Raad van 26 mei 2023 (ECLI:NL:HR:2023:788) volgt dat een alimentatieprocedure een procedure van bijzondere aard is, zodat de rechter na verwijzing door de Hoge Raad een dergelijke zaak op basis van actuele feiten in volle omvang moet beoordelen.

De omvang van de rechtsstrijd wordt verder bepaald door de zogenaamde 'tweeconclusieregel', die inhoudt dat grieven en verweren tegen grieven in beginsel niet in een later stadium dan in het beroepschrift of het verweerschrift in hoger beroep mogen worden aangevoerd. Uitzondering op deze regel is – onder andere – de situatie waarin de andere

partij er ondubbelzinnig mee heeft ingestemd dat de grief of het nieuwe verweer alsnog in de rechtsstrijd wordt betrokken.¹⁴ Een voorbeeld daarvan is de beschikking van de Hoge Raad van 25 november 2022 (ECLI:NL:HR:2022:1758). In de zaak die leidde tot de beschikking van 6 juli 2023 van het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden (ECLI:NL:GHARL:2023:5758) wordt het (aanvullende) verzoek van de man niet-ontvankelijk verklaard wegens strijd met de tweeconclusieregel. De man had zijn aanvullende verzoek om kinderalimentatie voor het eerst bij akte, ingediend na zijn beroepschrift, gedaan.

ERFRECHT

Bevoegdheden executeur-afwikkelingsbewindvoerder

Op 9 juni 2023 (ECLI:NL:PHR:2023:691) verscheen een lezenswaardige conclusie van P-G Wissink over de bevoegdheden van executeurs en afwikkelingsbewindvoerder (met in dat kader het verschil tussen ‘verdelen’, ‘in staat van verdeling brengen’ en ‘voorbereiding van de verdeling van de nalatenschapsboedel’), de ten laste van de executeur te brengen kosten en de inlichtingenplicht van de executeur. Helaas heeft de Hoge Raad de zaak op 8 september 2023 (ECLI:NL:HR:2023:1166) afgedaan op artikel 81 RO, zodat de praktijk het vooralsnog moet blijven doen met de lagere rechtspraak en literatuur over voornoemde onderwerpen, zoals uiteengezet in de conclusie van P-G Wissink.¹⁵

Vereffening

Een voor de vereffeningpraktijk relevante uitspraak betreft de beschikking van de Hoge Raad van 3 februari 2023 (ECLI:NL:HR:2023:145) over de mogelijkheid van intrekking van een tussentijds gedeponeerde uitdelingslijst. In voornoemde zaak had de vereffenaar een tussentijdse uitdelingslijst bij de rechtbank neergelegd en die, na verzet van de erfgename, ingetrokken, om vervolgens een nieuwe aangepaste uitdelingslijst te deponeren. De Hoge Raad overweegt in de eerste plaats dat de rechtbank er terecht vanuit is gegaan dat het mogelijk is om gedurende de vereffening uitdelingen aan crediteuren te doen op basis van een tussentijdse uitdelingslijst. Daarbij oordeelt de Hoge Raad vervolgens dat de vereffenaar de bevoegdheid heeft om een tussentijdse uitdelingslijst, zolang die nog niet verbindend is, in te trekken. Anders dan de rechtbank oordeelt de Hoge Raad dat voor een rechtsgeldige intrekking van de tussentijdse uitdelingslijst niet vereist is dat sprake is van overduidelijke fouten. Tegen intrekking staat geen rechtsmiddel open. Wel kan de kantonrechter of de rechter-commissaris de vereffenaar ook ten aanzien van het doen van tussentijdse uitdelingen aanwijzingen geven, zoals bedoeld in artikel 4:210 BW.

Informatieverplichting

Uit het arrest van het gerechtshof Den Haag van 20 september 2022 (ECLI:NL:GHDHA:2022:1760) volgt dat de informatieverplichting van artikel 4:78 BW niet zover reikt dat erfgenamen rekening en verantwoording aan een legitimaris hoeven af te leggen over hoe zij hun eigen woningen en onroerend goed hebben verworven en gefinancierd. Op grond van artikel 4:78 BW kunnen inlichtingen over de nalatenschap worden gevraagd. De financiële handel en wandel van gedaagden (en hun echtgenoten) valt hier niet onder, aldus het hof.

In de beschikking van 20 juni 2023 van het gerechtshof Amsterdam (ECLI:NL:GHAMS:2023:1602) gaat het over de vraag in hoeverre de vereffenaar erfgenamen mag informeren over hun legitieme rechten. In die zaak heeft een aantal erfgenamen schenkingen ontvangen van erflater. De vereffenaar heeft bij brief alle erfgenamen geïnformeerd over de mogelijkheid van een beroep op de legitieme portie en heeft daarbij ook gewezen op de mogelijkheid van inkorting. Daarmee is de vereffenaar niet buiten zijn takenpakket getreden, aldus het hof. Van belang daarbij is dat al ten tijde van de benoeming van de vereffenaar sprake was van een mogelijke vordering van de nalatenschap op de tweede ex-echtgenote van erflater. Daardoor was de omvang van de nalatenschap een aandachtspunt, hetgeen van invloed kon zijn op de door de erfgenamen te kiezen erfrechtelijke posities. Bovendien was een van de kinderen zelf al op de hoogte geraakt van haar rechtspositie. Tegen die achtergrond was niet uitgesloten dat door erfgenamen een beroep zou worden gedaan op de (aanvullende) legitieme portie, waarmee zij (eveneens) schuldeiser van de nalatenschap zouden worden. Om die reden oordeelt het hof dat de vereffenaar, door aan alle erfgenamen het scenario in geval van een beroep op de legitieme portie te schetsen, niet ernstig is tekortgeschoten in zijn werkzaamheden.

Verder hoefde de vereffenaar de erfgenamen niet te informeren over het opstarten van een procedure ter incassering van de vordering op de tweede ex-echtgenote. Het hof overweegt daartoe dat het incasseren van een vordering ook valt onder ‘te gelde maken van goederen van de nalatenschap’, als bedoeld in artikel 4:215 lid 1 BW. In dit geval gaat het dan niet zozeer om het beheer, zoals de vereffenaar stelde, maar om eventuele schulden bij een beroep op de (aanvullende) legitieme portie te kunnen voldoen. De vereffenaar hoefde de erfgenamen niet voorafgaand aan het instellen van de vordering daarover te informeren, anders dan artikel 4:215 lid 2 BW voorschrijft. Hij mocht het verhaalsrecht veiligstellen. Daarbij had de vereffenaar ook een aanwijzing van de kantonrechter gekregen om de procedure te starten. Zie r.o.v. 7.4 sub d.

Onwaardigheid

Een zaak die in de media veel aandacht heeft gekregen, is het arrest van het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden van 30 mei 2023 (ECLI:NL:GHARL:2023:4522).¹⁶

De vraag lag voor of de echtgenoot die zijn echtgenote op gruwelijke wijze ombracht, maar in de strafzaak volledig ontoerekeningsvatbaar werd verklaard en werd ontslagen van rechtsvervolging, onwaardig is om van zijn echtgenote te erven, zoals bedoeld in artikel 4:3 BW. Het hof beantwoordt die vraag bevestigend. Wel oordeelt het hof dat artikel 4:3 lid 1 onder a BW niet zo moet worden uitgelegd dat daaronder ook valt de situatie dat de daad wel, maar de dader wegens ontoerekeningsvatbaarheid niet strafbaar is. Op grond van artikel 2 en 8 EVRM wordt de echtgenoot echter wel onwaardig geacht. Verwezen wordt naar r.o.v. 3.23 e.v. Het hof oordeelt, kort gezegd, dat een juist evenwicht tussen het belang van de echtgenoot en het door artikel 8 lid 1 EVRM beschermde belang van de broer (respect voor zijn familielevens) ontbreekt als in deze zaak geen rekening zou worden gehouden met de bijzondere omstandigheden van de relatie van de echtgenoot met erflaterster en van de echtgenoot met de broer en zijn familie. Die bijzondere omstandigheden zijn de gruwelijke wijze waarop de echtgenoot erflaterster om het leven heeft gebracht en ook de agressieve, grensoverschrijdende en angstwekkende wijze waarop hij zich in de jaren daarvoor en daarna jegens erflaterster en haar broer en zijn familie heeft gedragen.

Actio Pauliana

Een voorbeeld van een succesvol beroep op schuldeisersbenadeling (*Pauliana*) als bedoeld in artikel 3:45 BW is het vonnis van de rechtbank Gelderland van 22 februari 2023 (ECLI:NL:RBGEL:2023:913).¹⁷ In die zaak heeft de langstlevende echtgenoot (moeder) haar woning verkocht en geleverd aan een van haar drie kinderen, te weten haar zoon. De koopprijs is grotendeels kwijtscholden. De twee andere kinderen hebben met een beroep op artikel 3:45 BW

de koop- en schenkingsovereenkomst buitengerechtelijk vernietigd. Ter verweer stelde de zoon (onder meer) dat geen sprake was van een onverplichte rechtshandeling, omdat hij mantelzorg verleende aan moeder en met de verkoop werd voorkomen dat zij naar een verzorgingstehuis zou moeten. De rechtbank gaat hier niet in mee; mantelzorg is het onbetaald verlenen van hulp, waarvoor een pgb werd ontvangen. Bij de berekening van de eigen bijdrage bij opname in een zorginstelling wordt bovendien geen rekening gehouden met de waarde van een eigen woning. De twee andere kinderen zijn door de verkoop van de woning benadeeld in hun verhaalsmogelijkheden voor wat betreft hun kindsdelen in de nalatenschap van hun vooroverleden vader, omdat het belangrijkste bestanddeel waarop zij zich zouden kunnen verhalen uit het vermogen van moeder is geraakt. Het is buiten twijfel dat moeder wist of behoorde te weten dat door de verkoop en levering aan haar ene kind de andere twee zouden worden benadeeld. Zij is hiervoor door de notaris gewaarschuwd.

Volgt vernietiging van de koop- en schenkingsovereenkomst, die daarmee geacht worden nooit tot stand te zijn gekomen. Gevolg hiervan is dat een geldige titel voor levering van de woning ontbreekt, zodat de levering geen effect heeft gehad en de woning achteraf gezien het vermogen van moeder nooit heeft verlaten. Een achteraf gezien onjuiste inschrijving in de openbare registers maakt dat niet anders. Teruglevering is dus niet nodig, aldus de rechtbank. Dit vonnis kan worden ingeschreven in de openbare registers. Een voorbeeld van een andere zaak waarin een rechtshandeling op grond van artikel 3:45 BW werd vernietigd, betreft het arrest van het gerechtshof Amsterdam van 8 augustus 2023 (ECLI:NL:GHAMS:2023:1924). Ook in deze zaak werd een woning overgedragen onder kwijtschelding van een deel van de koopsom. Gesteld werd dat van benadeling geen sprake was omdat op het moment van de kwijtschelding er nog voldoende overig vermogen was om de kindsdelen mee te betalen. Dat verweer gaat niet op, aldus het hof, omdat de benadeling er moet zijn op het moment dat de schuldeiser een beroep op artikel 3:45 BW doet. De vordering is ook nog niet verjaard. Het tijdstip waarop de verjaringstermijn van

drie jaar voor een beroep op de actio Pauliana start, is het ogenblik waarop de vernietigingsgrond aan de benadeelde schuldeiser ten dienste komt.

Onverwachte schuld

De beschikking van het gerechtshof 's-Hertogenbosch van 15 december 2022 (ECLI:NL:GHSHE:2022:4517) is een voorbeeld van een zaak waarin sprake is van een onverwachte schuld als bedoeld in artikel 4:194a BW. Het gaat om een vordering uit hoofde van de nalatenschap van de vooroverleden vader van de dochter van erflaatster. De vraag is of de erfgenaam, zijnde de kleinzoon van erflaatster, deze vordering dan wel behoorde te kennen op het moment dat hij de nalatenschap van erflaatster zuiver heeft aanvaard. Het hof overweegt (r.o.v. 2.7) dat uit de parlementaire geschiedenis volgt dat met de woorden 'kende en behoren te kennen' wordt aangesloten bij het begrip 'goede trouw' in het BW (artikel 3:11 BW). Uit de parlementaire geschiedenis blijkt tevens dat in geval van niet-uitgekeerde kindsdelen *vrijwel nooit* sprake zal kunnen zijn van een onverwachte schuld en dat bij schulden als gevolg van het overlijden van een eerdere partner *veelal geen* sprake zal zijn van een onverwachte schuld. Het hof leidt hieruit af dat de wetgever heeft onderkend dat ook een onder- of overbedelingsschuld onder omstandigheden wel degelijk een onverwachte schuld kan zijn voor de respectieve erfgenaam. Dit moet worden

beoordeeld aan de hand van concrete omstandigheden. In dit geval oordeelt het hof dat de kleinzoon de vordering van de dochter niet had hoeven kennen. De voor dat oordeel relevante omstandigheden luiden als volgt (r.o.v. 2.8). De kleinzoon heeft geen enkele kennis van juridische of erfrechtelijke zaken. Hij had zelf geen vordering op de nalatenschap van de vooroverleden ouder. Daarbij heeft hij gedegen onderzoek gedaan naar de inhoud en omvang van de nalatenschap van erflaatster en daarbij ook de accountant van erflaatster geraadpleegd (bij wie ook geen schuld aan appellante bekend was, aangezien die vordering niet zichtbaar is in de IB-aangiften). Verder heeft de kleinzoon de notaris verzocht een verklaring van erfrecht af te geven en de notaris heeft hem toen niet geïnformeerd over bestaande of mogelijke schulden. Ook acht het hof het van belang dat de dochter zelf in eerste instantie ook niet wist zij nog een vordering op erflaatster had.

Liesbeth Willemsen en Christiane Verfuurden zijn advocaat bij respectievelijk LNW advocaten en mediators te Gorinchem en Boels Zanders Advocaten te Eindhoven. Christiane Verfuurden is tevens lid van de advocatenredactie van het *Advocatenblad*.

Noten

1 *Stb.* 2023, 84 en *Stb.* 2023/118.

2 ECLI:NL:GHAMS:2021:3310.

3 Zie ook de conclusie van A-G Lückers, ECLI:NL:PHR:2022:710.

4 ECLI:NL:HR:1980:AB7449.

5 ECLI:NL:HR:1996:ZC1959.

6 ECLI:NL:HR:1980:AB7449.

7 Hoge Raad 5 april 2019 (ECLI:NL:HR:2019:504).

8 Zie ook de conclusie van A-G Lückers van 1 april 2022 (ECLI:NL:PHR:2022:328).

9 ECLI:NL:GHSHE:2022:735.

10 Zie ook de noot van mr. C.M. Mellema Msc bij het bestreden arrest in *JIN* 2022/125.

11 Zie ook gerechtshof Den Haag 15 juni 2022 (ECLI:NL:GHDHA:2022:1403).

12 Zie ook de conclusie van A-G Sniijders van 25 januari 2023 (ECLI:NL:PHR:2023:106) en mr. G.V. van Campen, 'De Hoge Raad heeft gesproken: allemaal naar de voorzieningenrechter?', *EB* 2023/68.

13 Zie voor oorspronkelijke beschikking ECLI:NL:GHDHA:2023:653.

14 Zie ook Hoge Raad 5 juni 2020 (ECLI:NL:HR:2020:1015).

15 Zie ook het bestreden arrest van het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 4 oktober 2022 (ECLI:NL:GHARL:2022:8605).

16 Zie ook mr. J.Th.M. Diks, 'Hoogwaardig en onwaardig. Artikel 4:3 BW', *AdvoTip* 2023/11.

17 Zie ook mr. dr. G.J.T. Hoff, 'Iets over het civiele wapentuig van de erfrechtadvocaat: de actio Pauliana', *AdvoTip* 2023/12.

EXCLUSIEVE PRIVÉ- EN FAMILIEREIZEN DOOR AFRIKA MET **MATOKE TOURS**

TANZANIA

KENIA

OEGANDA

RWANDA

NAMIBIË

MADAGASCAR

ZAMBIA

BOTSWANA

MALAWI

ZANZIBAR

MAURITIUS

COMOREN

Matoke Tours raakt reizigers in het hart met de mooiste maatwerkreizen door het oosten en zuiden van Afrika. Wij zien maatwerk als een ambacht, waarmee wij u in staat stellen om de mooiste plekken op een intieme, exclusieve en comfortabele manier te beleven. Exclusiviteit zit bij ons niet alleen in de prachtige en kleinschalige lodges waar u verblijft, maar juist ook in de ervaringen die u beleeft.

Vraag via de QR-code ons uitgebreide inspiratiemagazine aan of kijk op matoketours.nl

Klaar voor uw eindsprint in nascholing?

Bij PO-Online kunt u altijd en overal ruim 130 online cursussen volgen. Ideaal om uw laatste punten te halen voor het einde van het jaar. De beste docenten houden u bij de les met actuele en verdiepende onderwerpen in uw rechtsgebied. Tijdelijk krijgt u bij het afsluiten van een Plus- of Extra-abonnement een Fitbit Charge 6 cadeau* om in recordtijd uw PO-punten te halen!

Online nascholen met PO-Online

- ✓ Ruim 130 cursussen in verschillende rechtsgebieden
- ✓ Altijd en overal toegang met ieder device
- ✓ Vooraanstaande docenten

Fitbit Charge 6
cadeau*
of tot
€ 150,- korting

* De actie is geldig t/m 31 december 2023. Keuze uit de kleuren obsidian/black, porcelain/silver en coral/champagne gold. Zolang de voorraad strekt. Actievoorwaarden van toepassing.

PO

Online Uw goed recht

Ga naar de actie om uw kleur te kiezen
www.po-online.nl/advocaat-sprint